

“PAŞA Bank” ASC

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları

*31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il
müstəqil auditorun hesabatı ilə birlikdə*

Mündəricat

Müstəqil auditorun hesabatı

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat.....	1
Konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabat.....	2
Konsolidasiya edilmiş ümumi gəlir haqqında hesabat.....	3
Konsolidasiya edilmiş kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat.....	4
Konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat.....	5

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına dair qeydlər

1. Əsas fəaliyyət.....	6
2. Hesabatların tərtibatının əsası.....	8
3. Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri.....	9
4. Mühüm uçot mühakimələri və qiymətləndirmələri.....	19
5. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri.....	21
6. Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər.....	22
7. İnvestisiya qiymətli kağızları.....	23
8. Müştərilərə verilmiş kreditlər.....	26
9. Əmlak və avadanlıqlar.....	30
10. Qeyri-maddi aktivlər.....	31
11. İstifadə hüququ olan aktivlər və icarə öhdəlikləri.....	32
12. Digər aktivlər və öhdəliklər.....	32
13. Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər.....	33
14. Müştərilər qarşısında öhdəliklər.....	34
15. Subordinasiyalı borclar.....	35
16. Törəmə maliyyə alətləri.....	35
17. Vergilər.....	36
18. Kapital.....	37
19. İnvestisiya əmlakları.....	38
20. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər.....	38
21. Kredit zərəri üzrə xərc və digər dəyərsizləşmə və ehtiyatlar.....	43
22. Xalis haqq və komissiya gəliri.....	44
23. Xarici valyutalardan xalis gəlirlər.....	44
24. İşçilər üzrə xərclər, ümumi və inzibati xərclər.....	44
25. Digər dəyərsizləşmə və silinmə.....	45
26. Risklərin idarə edilməsi.....	45
27. Ədalətli dəyərin ölçülməsi.....	58
28. Aktivlərin və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin təhlili.....	61
29. Aidiyyəti olan şəxslər haqqında açıqlamalar.....	62
30. Maliyyə fəaliyyətindən əmələ gələn öhdəliklərdə dəyişikliklər.....	64
31. Kapitalın adekvatlığı.....	64
32. Mühüm qeyri-nəzarət payı olan törəmə müəssisələr.....	65
33. Asılı müəssisəyə investisiya.....	67
34. Hesabat tarixindən sonra baş vermiş hadisələr.....	67

Müstəqil auditorun hesabatı

“PAŞA Bank” ASC-nin Səhmdarlarına və Müşahidə Şurasına

Rəy

Biz “PAŞA Bank” ASC-nin və onun törəmə müəssisələrinin (“Qrup”) 31 dekabr 2023-cü il tarixinə konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan və həmin tarixdə başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər, konsolidasiya edilmiş ümumi gəlir, konsolidasiya edilmiş kapitalda dəyişikliklər və konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatlardan, habelə əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri haqqında məlumat da daxil olmaqla konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına dair qeydlərdən ibarət olan konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditini apardıq.

Bizim fikrimizcə, əlavə edilən konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş maliyyə nəticələrini və konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkətini Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartlarına (“MHBS”) uyğun olaraq bütün əhəmiyyətli aspektlər üzrə düzgün əks etdirir.

Rəy üçün əsas

Biz auditini Beynəlxalq Audit Standartlarına (“BAS”) uyğun olaraq apardıq. Bizim həmin standartlar üzrə öhdəliklərimiz hesabatımızın “Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditini üzrə auditorun məsuliyyəti” bölməsində təsvir olunur. Mühasiblər üçün Beynəlxalq Etika Standartları Şurasının (“MBESS”) “Peşəkar mühasiblərin etika məəcəlləsi”nə (Beynəlxalq Müstəqillik Standartları daxil olmaqla) (“MBESS Məcəlləsi”), o cümlədən Beynəlxalq Müstəqillik Standartlarına uyğun olaraq biz Qrupdan müstəqillik və biz MBESS Məcəlləsinə uyğun olaraq etika ilə bağlı digər öhdəliklərimizi yerinə yetirmişik. Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit dəlili auditor rəyinin bildirilməsi üçün yetərli və müvafiq əsası təmin edir.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları üçün rəhbərliyin və Audit Komitəsinin məsuliyyəti

Rəhbərlik konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının MHBS-yə uyğun hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi, həmçinin fırıldaqqılıq və ya səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaraq əhəmiyyətli səhvlər olmayan konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün rəhbərliyin lazım bildiyi daxili nəzarət üzrə məsuliyyət daşıyır.

**Building a better
working world**

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarını hazırlayarkən, rəhbərliyin Qrupu ləğv etmək və ya əməliyyatları dayandırmaq niyyəti olduğu və ya bunu etməkdən başqa heç bir real alternativ olmadığı hallar istisna olmaqla, rəhbərlik Qrupun daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinə, daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətlə bağlı məsələlərin (belə məsələlər varsa) açıqlanmasına və mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının istifadə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

Audit Komitəsi Qrupun maliyyə hesabatlarının hazırlanması prosesinə nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının auditi üzrə auditorun məsuliyyəti

Bizim məqsədimiz ümumiyyətlə konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olmamasına kifayət qədər əminlik əldə etmək və rəyimiz daxil olan auditor hesabatını təqdim etməkdir. Kifayət qədər əminlik əminliyin yüksək dərəcəsini ifadə edir, lakin BAS-a uyğun olaraq aparılmış audit nəticəsində mövcud olan bütün təhriflərin üzə çıxarılmasına zəmanət vermir. Təhriflər fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əmələ gələ bilər və fərdi və ya məcmu halda götürülməklə hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının əsasında istifadəçilərin qəbul edəcəyi iqtisadi qərarlara təsir göstərmələrini ehtimal etməyə əsas olacağı halda əhəmiyyətli hesab olunur.

BAS-a uyğun olaraq aparılmış auditin bir hissəsi olaraq biz audit zamanı peşəkar mühakimə və peşəkar skeptisizm tətbiq edirik. Biz həmçinin:

- ▶ Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında fırıldaqçılıq və ya səhv nəticəsində əhəmiyyətli təhriflərin olması risklərini müəyyən edir və qiymətləndirir, həmin risklərə cavab olaraq audit prosedurlarını layihələşdirir və həyata keçirir, eləcə də rəyimiz üçün əsas yaratmaq məqsədilə kifayət və münasib olan audit dəlilini əldə edirik. Fırıldaqçılıq nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riski səhvlər nəticəsində yaranmış əhəmiyyətli təhriflərin aşkar edilməməsi riskindən yüksəkdir, çünki fırıldaqçılığa gizli sözləşmə, aldatma, bilərəkdən səhv buraxma, yanlış təqdimat və ya daxili nəzarət qaydalarına əməl olunmaması daxil ola bilər.
- ▶ Müəyyən şəraitdə münasib olan audit prosedurlarının işlənilib hazırlanması məqsədilə audite aid olan daxili nəzarət elementləri haqqında anlayış əldə edir, lakin bu zaman Qrupun daxili nəzarət sisteminin səmərəliliyi haqqında rəy bildirmək məqsədini güdmürük.
- ▶ Rəhbərlik tərəfindən istifadə edilmiş uçot prinsiplərinin münasibliyini, uçot təxminlərinin və əlaqəli açıqlamaların əsaslılığını qiymətləndiririk.
- ▶ Rəhbərlik tərəfindən mühasibat uçotunun daim fəaliyyətdə olan müəssisə konsepsiyasının tətbiqinin münasibliyi və əldə edilmiş audit dəlilərinə əsaslanaraq Qrupun daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməsi ilə bağlı əhəmiyyətli şübhə doğuran hadisə və ya şəraitlərlə əlaqədar mühüm qeyri-müəyyənliyin olub-olmaması haqqında nəticə çıxarıyıq. Mühüm qeyri-müəyyənliyin mövcud olduğu qənaətinə gələcəyimiz halda, biz auditor hesabatımızda konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarındakı əlaqəli açıqlamalara diqqəti yönəltməliyik və ya, əgər bu cür açıqlamalar qeyri-münasib olarsa, rəyimizə düzəliş etməliyik. Bizim nəticələr audit hesabatımızın tarixinədək əldə etdiyimiz audit dəlilərinə əsaslanır. Lakin gələcək hadisə və ya şəraitlər Qrupun daim fəaliyyətdə olan müəssisə kimi fəaliyyətinə davam etməməsinə gətirib çıxara bilər.

**Building a better
working world**

- ▶ Məlumatların açıqlanması da daxil olmaqla konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatı, strukturu və məzmununu, eləcə də konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarının müvafiq əməliyyat və hadisələri düzgün təqdim edib-etmədiyini qiymətləndiririk.
- ▶ Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları haqqında rəy bildirmək üçün Qrupa daxil olan müəssisələrin maliyyə məlumatları və fəaliyyəti ilə bağlı kifayət qədər audit dəlilərini əldə edirik. Biz qrup auditinin yönləndirilməsi, nəzarət edilməsi və nəticələrinə görə məsuliyyət daşıyıyıq. Biz audit rəyinə görə müstəsna məsuliyyəti daşıyıyıq.

Biz Audit komitəsinin nəzərinə, digər məsələlərlə yanaşı, auditin planlaşdırılmış əhatə dairəsi, vaxtı və əhəmiyyətli audit nəticələri, o cümlədən audit zamanı daxili nəzarətdə müəyyən etdiyimiz hər hansı əhəmiyyətli çatışmazlıqları çatdırırıq.

Ernst & Young Holdings (CIS) B.V.

6 mart 2024-cü il

Bakı, Azərbaycan

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabat**31 dekabr 2023-cü il tarixinə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	Qeydlər	2023	2022
Aktivlər			
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	5	1,975,558	3,302,130
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	6	1,592,657	584,060
İnvestisiya qiymətli kağızları	7	2,048,777	1,840,316
Tөрəmə maliyyə aktivləri	16	9,349	10,214
Müştərilərə verilmiş kreditlər	8	3,055,151	3,273,589
İnvestisiya əmlakı	19	-	31,229
İstifadə hüququ olan aktivlər	11	12,297	17,471
Əmlak və avadanlıqlar	9	11,978	32,560
Qeyri-maddi aktivlər	10	24,964	31,400
Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri	17	17,011	17,171
Asılı müəssisəyə investisiya	1, 33	30,210	-
Digər aktivlər	12	115,476	77,807
Cəmi aktivlər		8,893,428	9,217,947
Öhdəliklər			
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	13	646,713	932,152
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	14	7,176,452	7,252,655
Tөрəmə maliyyə öhdəlikləri	16	9,209	10,302
Cari mənfəət vergisi öhdəlikləri	17	28,898	22,788
İcarə öhdəlikləri	11	12,571	17,662
Buraxılmış borc qiymətli kağızları		-	86,703
Digər borc öhdəlikləri		-	20,117
Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlikləri	17	-	5,327
Zəmanətlər və digər öhdəliklər üçün ehtiyat	21	11,393	10,610
Subordinasiyalı borclar	15	96,016	155,589
Digər öhdəliklər	12	79,613	55,758
Cəmi öhdəliklər		8,060,865	8,569,663
Kapital			
Səhmdar kapitalı	18	354,512	354,512
Əlavə ödənilmiş kapital	18	343	343
Bölüşdürülməmiş mənfəət		453,080	286,489
Digər ehtiyatlar	18	4,016	2,799
İnvestisiya qiymətli kağızları üzrə xalis realizasiya olunmamış zərər	18	(3,118)	(5,386)
Məzənnə fərqi üzrə ehtiyat	18	13,839	(36,277)
Bankın səhmdarlarına aid olan cəmi kapital		822,672	602,480
Qeyri-nəzarət payları	32	9,891	45,804
Cəmi kapital		832,563	648,284
Cəmi öhdəliklər və kapital		8,893,428	9,217,947

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarını Bankın İdarə Heyəti adından imzalayan və buraxılmasına icazə verənlər:

Cavid Quliyev

İdarə Heyətinin Sədri

Murad Süleymanov

Baş Maliyyə İnzibatçısı

6 mart 2024-cü il

Konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabat**31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	<i>Qeydlər</i>	2023	2022
Faiz gəliri			
Müştərilərə verilmiş kreditlər		300,605	280,819
İnvestisiya qiymətli kağızları		132,235	75,293
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri		78,298	13,124
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər		16,371	11,202
Effektiv faiz dərəcəsini istifadə etməklə hesablanmış faiz gəlirləri		527,509	380,438
Maliyyə lizinqi üzrə debitor borcları		8,268	3,878
Digər faiz gəlirləri		8,268	3,878
Faiz xərci			
Müştərilər qarşısında öhdəliklər		(51,046)	(39,246)
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər		(32,413)	(32,515)
Buraxılmış borc qiymətli kağızları		(5,936)	(6,936)
Subordinasiyalı borclar		(8,929)	(5,805)
İcarə öhdəlikləri	11	(1,203)	(1,360)
Digər borc öhdəlikləri		(5,258)	(724)
		(104,785)	(86,586)
Xalis faiz gəliri		430,992	297,730
Maliyyə aktivləri üzrə kredit zərərinin qaytarılması/(xərci)	21	2,471	(48,315)
Kredit zərəri xərcindən sonra xalis faiz gəliri		433,463	249,415
Xalis haqq və komissiya gəliri	22	42,518	45,623
- haqq və komissiya gəliri		152,813	119,577
- haqq və komissiya xərci		(110,295)	(73,954)
İnvestisiya qiymətli kağızlarından xalis zərər		(3,936)	(14,120)
Xarici valyutalardan xalis gəlirlər	23	52,313	55,800
Digər gəlir		5,490	5,370
Qeyri-faiz gəliri		96,385	92,673
İşçilər üzrə xərclər	24	(119,126)	(79,435)
Ümumi və inzibati xərclər	24	(62,644)	(55,759)
Köhnəlmə və amortizasiya xərcləri	9, 10, 11, 19	(22,795)	(23,395)
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə ölçülmüş maliyyə aktivlərində dəyişikliklər üzrə xalis gəlir / (zərər)	8	7,543	(869)
Maliyyə alətlərinin ilkin tanınması üzrə xalis zərər		(800)	-
Digər dəyərsizləşmə və silinmə	25	420	(4,918)
Kreditlə bağlı öhdəliklər və digər maliyyə aktivləri üzrə ehtiyat	21	(2,022)	(9,800)
Digər əməliyyat xərcləri		(13)	(11)
Törəmə müəssisənin səhmlərinin satışı üzrə zərər	1	(25,319)	-
Qeyri-faiz xərcləri		(224,756)	(174,187)
Xalis monetar mövqə üzrə zərər	2	(19,838)	(21,076)
Mənfəət vergisi xərcindən əvvəl mənfəət		285,254	146,825
Mənfəət vergisi xərci	17	(59,542)	(44,899)
İl üzrə mənfəət		225,712	101,926
Mənfəət aididir:			
- Bankın səhmdarlarına	32	223,792	108,762
- qeyri-nəzarət payları		1,920	(6,836)
		225,712	101,926

Konsolidasiya edilmiş ümumi gəlir haqqında hesabat**31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	Qeydlər	2023	2022
İl üzrə mənfəət		225,712	101,926
Digər ümumi gəlir			
<i>Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərərə yenidən təsnifləşdirilməli olan digər ümumi gəlir:</i>			
Digər ümumi gəlirdə ədalətli dəyərlə investisiya qiymətli kağızlarının ədalətli dəyərində xalis dəyişiklik	7	19,716	(62,585)
DÜGƏD ilə borc alətlərinin xaric edilməsi üzrə ümumi zərərin mənfəət və ya zərərə yenidən təsnifləşdirilməsi		4,369	13,458
Digər ümumi gəlirdə ədalətli dəyərlə investisiya qiymətli kağızları üzrə gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyatda dəyişikliklər	21	(22,545)	26,556
Digər ümumi gəlirdə ədalətli dəyərlə investisiya qiymətli kağızları üzrə xalis realizasiya olunmamış gəlir/(zərərlər)		1,540	(22,571)
Digər ümumi gəlirin komponentlərinə aid olan gəlir vergisi	17	(206)	4,464
Törəmə müəssisənin səhmləri satılanda mənfəətə və ya zərərə yenidən təsnif edilən məzənnə fərqləri	1	46,412	–
Xarici valyuta üzrə məzənnə fərqi		12,627	31,341
Sonrakı dövrlərdə mənfəət və ya zərərə yenidən təsnifləşdirilməli olan xalis digər ümumi gəlir		60,373	13,234
İl üzrə cəmi ümumi gəlir		286,085	115,160
Ümumi gəlir aiddir:			
- Bankın səhmdarlarına		278,872	110,740
- qeyri-nəzarət payları		7,213	4,420
		286,085	115,160

Konsolidasiya edilmiş kapitalda dəyişikliklər haqqında hesabat

31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə

(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

	<i>Bankın səhmdarlarına aiddir</i>								
	<i>Səhmdar kapitalı</i>	<i>Əlavə ödənilmiş kapital</i>	<i>Bölüşdürülməmiş mənfəət</i>	<i>İnvestisiya qiymətli kağızları üzrə xalis realizasiya olunmamış gəlir/zərərlər</i>	<i>Digər ehtiyatlar</i>	<i>Xarici valyutanın çevrilməsi üzrə ehtiyat</i>	<i>Cəmi</i>	<i>Qeyri-nəzarət payları</i>	<i>Cəmi kapital</i>
1 yanvar 2022-ci il	354,512	343	222,392	12,721	2,448	(56,362)	536,054	41,384	577,438
İl üzrə mənfəət	-	-	108,762	-	-	-	108,762	(6,836)	101,926
İl üzrə digər ümumi zərərlər	-	-	-	(18,107)	-	20,085	1,978	11,256	13,234
İl üzrə cəmi ümumi gəlir/zərərlər	-	-	108,762	(18,107)	-	20,085	110,740	4,420	115,160
Ehtiyatlara köçürmələr	-	-	(351)	-	351	-	-	-	-
Bankın səhmdarlarına dividendlər (Qeyd 18)	-	-	(44,314)	-	-	-	(44,314)	-	(44,314)
31 dekabr 2022-ci il	354,512	343	286,489	(5,386)	2,799	(36,277)	602,480	45,804	648,284
İl üzrə mənfəət	-	-	223,792	-	-	-	223,792	1,920	225,712
İl üzrə digər ümumi gəlirlər	-	-	-	2,268	-	52,812	55,080	5,293	60,373
İl üzrə cəmi ümumi gəlir	-	-	223,792	2,268	-	52,812	278,872	7,213	286,085
Ehtiyatlara köçürmələr	-	-	(968)	-	968	-	-	-	-
Törəmə müəssisənin səhmlərinin satılması (Qeyd 1)	-	-	3,767	-	(3,767)	-	-	(52,867)	(52,867)
Mövcud törəmə müəssisələrdə qeyri-nəzarət paylarda dəyişiklik	-	-	-	-	4,016	(2,696)	1,320	9,741	11,061
Bankın səhmdarlarına dividendlər (Qeyd 18)	-	-	(60,000)	-	-	-	(60,000)	-	(60,000)
31 dekabr 2023-cü il	354,512	343	453,080	(3,118)	4,016	13,839	822,672	9,891	832,563

Konsolidasiya edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabat**31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə***(Məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)*

	<i>Qeydlər</i>	2023	2022
Əməliyyat fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Alınmış faiz		538,852	382,977
Ödənilmiş faiz		(104,603)	(88,744)
Alınmış haqq və komissiya		151,254	119,539
Ödənilmiş haqq və komissiya		(107,438)	(75,067)
Xarici valyuta və xarici valyuta ilə törəmə alətlərlə diling əməliyyatlardan zərərləri çıxmaqla realizasiya edilmiş gəlirlər		45,914	53,019
İşçilərlə bağlı ödənilmiş xərclər		(94,180)	(74,754)
Ödənilmiş ümumi və inzibati xərclər		(71,106)	(58,822)
Alınmış digər əməliyyat gəliri		4,988	6,768
Əməliyyat aktivlərində və öhdəliklərində dəyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin hərəkəti		363,681	264,916
<i>Əməliyyat aktivlərində xalis (artma)/azalma</i>			
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər		(1,050,092)	19,404
Müştərilərə verilmiş kreditlər		(140,027)	(353,350)
Digər aktivlər		(16,800)	(27,366)
<i>Əməliyyat öhdəliklərində xalis artma/(azalma)</i>			
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər		102,017	2,772
Müştərilər qarşısında öhdəliklər		(54,468)	2,121,398
Digər borc öhdəlikləri		(142)	16,523
Digər öhdəliklər		5,639	4,442
Mənfəət vergisindən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə (istifadə edilmiş)/əldə edilmiş xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti		(790,192)	2,048,739
Ödənilmiş mənfəət vergisi		(60,286)	(42,623)
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə (istifadə edilmiş)/əldə edilmiş xalis pul vəsaitləri		(850,478)	2,006,116
İnvestisiya fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
İnvestisiya qiymətli kağızlarının satılması və geri alınmasından daxilolmalar		4,815,358	3,325,157
İnvestisiya qiymətli kağızlarının alınması		(5,073,057)	(3,350,095)
Əmlak və avadanlıqların satışından daxilolmalar		40	52
Əmlak və avadanlıqların alınması və avans ödənişləri		(5,806)	(2,319)
Törəmə müəssisənin səhmlərinin satışı üzrə xaric pul vəsaitlərinin xərclənməsi	1	(50,207)	-
Qeyri-maddi aktivlərin satın alınması		(3,630)	(4,933)
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş xalis pul vəsaitləri		(317,302)	(32,138)
Maliyyələşdirmə fəaliyyətindən pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Buraxılmış istiqrazlardan daxilolmalar	30	58,133	178,468
Buraxılmış istiqrazların geri alınması	30	(90,817)	(243,788)
Subordinasiyalı borcların ödənilməsi	30	(18,700)	-
Subordinasiyalı borclardan daxilolmalar	30	-	114,512
Törəmə müəssisənin səhmlərinin satılmasından daxilolmalar	1	11,061	-
İcarə öhdəliyi üzrə əsas məbləğin ödənilməsi		(7,262)	(7,250)
Ödənilmiş dividendlər	18	(60,000)	(44,314)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə istifadə edilmiş xalis pul vəsaitləri		(107,585)	(2,372)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə valyuta məzənnələrinin dəyişməsinin təsiri			
		8,348	11,992
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə hiperinflasiyanın təsiri			
		(59,257)	(6,822)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə gözlənilən kredit zərərinin dəyişməsinin təsiri			
	21	(298)	(57)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərində xalis (azalma)/artma		(1,326,572)	1,976,719
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, ilin əvvəlində			
	5	3,302,130	1,325,411
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri, ilin sonuna	5	1,975,558	3,302,130

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

1. Əsas fəaliyyət

"PAŞA Bank" ASC ("Bank") 18 iyun 2007-ci ildə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi əsasında açıq tipli səhmdar cəmiyyət kimi təsis edilmişdir. Bank Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının ("ARMB") 28 noyabr 2007-ci ildə verdiyi 250 nömrəli bank lisenziyası əsasında fəaliyyət göstərir.

Bank və onun törəmə müəssisəsi (birlikdə – "Qrup") əhalidən əmanətlər alır və kreditlər verir, ödənişləri köçürür, valyuta mübadiləsini aparır və kommersiya və özəl müştərilərinə digər bankçılıq xidmətlərini göstərir.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bankın əməliyyat şəbəkəsi altı xidmət məntəqəsi, Azərbaycanda üç filial, Gürcüstan Respublikasında yerləşən "PAŞA Bank Georgia" SC adlı bir törəmə müəssisə (31 dekabr 2022-ci il: iki törəmə müəssisəsi) və Türkiyə Respublikasında yerləşən "PAŞA Yatırım Bankası" A.Ş. adlı bir asılı müəssisədən (31 dekabr 2022-ci il: sıfır) ibarət olmuşdur.

Bankın qeydiyyatda alınmış rəsmi ünvanı belədir: Azərbaycan, Bakı, AZ1005, Yusif Məmmədəliyev küçəsi, 15.

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə Bankın mövcud səhmlərinə aşağıdakı səhmdarlar sahib olmuşlar:

Səhmdarlar	Mülkiyyət payı (%)
PAŞA Holding MMC	57
Bless MMC	28
Cənab Arif Paşayev	10
Cənab Mir Camal Paşayev	5
Cəmi	100

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə Qrupun yekun mülkiyyətçiləri Qrup üzrə birgə nəzarəti həyata keçirən xanım Leyla Əliyeva, xanım Arzu Əliyeva, cənab Arif Paşayev və cənab Mir Camal Paşayevdir.

Törəmə müəssisə "PASHA Bank Georgia" SC Gürcüstan Respublikasında yerləşir, bank sektorunda fəaliyyət göstərir, 31 dekabr 2013-cü il tarixinə qeydiyyatda alınmış və ödənilmiş səhmdar kapitalı 35,000 min Gürcüstan larisini təşkil edir. 2014-cü ilin mart ayında törəmə müəssisənin səhmdar kapitalı artırılaraq, 103,000 min Gürcüstan larisini təşkil etmişdir. Müvafiq olaraq, 2022-ci ilin mart və 2023-cü ilin sentyabr aylarında törəmə müəssisənin səhmdar kapitalı 26,000 min Gürcüstan larisini və 7,800 min Gürcüstan larisini artırılmış və 31 dekabr 2023-cü il tarixinə 136,800 min Gürcüstan larisini təşkil etmişdir. "PASHA Bank Georgia" SC Gürcüstan Milli Bankının ("GMB") 17 yanvar 2013-cü il tarixində verdiyi bank lisenziyası əsasında fəaliyyət göstərir. "PASHA Bank Georgia" SC-nin rəsmi ünvanı belədir: Gürcüstan, Tbilisi GE 0179, İlya Çavçavadze küçəsi 37M.

TAIB Yatırım Bank A.Ş. 25 dekabr 1987-ci ildə Nazirlər Kabinetinin 6224 sayılı qərarı ilə, Bankın yerli qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş öhdəlikləri ödənildikdən sonra xalis mənfəətinin və (ləğv edildiyi təqdirdə) kapitalının xarici səhmdarlara keçirilməsinə icazə verməklə, investisiya bankı kimi təsis edilmişdir. 27 yanvar 2015-ci ildə Bank TAIB Yatırım Bank A.Ş.-nin səsvermə hüququnu verən aid səhmlərinin 79.47%-ni almış və səhmdar kimi qeydiyyatdan keçəndə TAIB Yatırım Bank A.Ş. adı dəyişdirilərək PAŞA Yatırım Bankası A.Ş. olmuşdur. 2015-ci ilin mart ayında törəmə müəssisənin səhmdar kapitalına investisiya 175,000 min Türk lirasini məbləğində artırılaraq 255,000 min Türk lirasini olmuş və törəmə müəssisədə mülkiyyət hüququ 99.92%-dək artırılmışdır. 6 iyun 2018-ci il tarixində törəmə müəssisənin səhmdar kapitalına investisiya 245,000 min Türk lirasini məbləğində artırılaraq 500,000 min Türk lirasini olmuşdur. Artım Bankın Müşahidə Şurasının qərarında əsasən edilmişdir. Bu qərara əsasən yeni buraxılmış səhmlər PAŞA Holding MMC tərəfindən əldə edilmişdir. Nəticədə, Bankın törəmə müəssisədə payı 99.92%-dən 50.96%-dək azalmış və 6 iyun 2018-ci il tarixindən etibarən PAŞA Holding MMC 49%-lik mülkiyyət hüququ ilə yeni qeyri-nəzarət səhmdar olmuşdur. PAŞA Yatırım Bankası A.Ş.-in baş ofisi İstanbulda yerləşir. Bankın fəaliyyəti Türkiyə Respublikasının Mərkəzi Bankı ("TRMB") tərəfindən nizamlanır.

2023-cü il ərzində Bank və onun əsas səhmdarı PASHA Holding MMC Törəmə müəssisələrindəki səhmlərin satqısı və alqısı haqqında razılıq əldə etmişlər. Razılışmaya uyğun olaraq PASHA Bank Georgia SC və PASHA Yatırım Bankası A.Ş.-nin səhmləri PASHA Holding MMC-yə satılmışdır.

7 iyul 2023-cü ildə PASHA Bank Georgia SC-nin səhmlərinin PASHA Holding MMC tərəfindən alınması üçün 6,000 min AZN məbləğində pul vəsaiti ödənilmiş, nəticədə PASHA Bank ASC-nin payı 100%-dən 90.20%-dək azalmışdır. Bundan əlavə, 5 sentyabr 2023-cü ildə PAŞA Holding MMC tərəfindən PASHA Bank Georgia SC-nin buraxdığı 7,800,000 adi səhm üçün 5,061 min AZN yatırılmış, bununla da törəmə müəssisədə pay 85.06%-dək azalmışdır.

29 dekabr 2023-cü il tarixində PASHA Yatırım Bankası A.Ş. səhmlərinin köçürülməsi üçün 46,000 min AZN məbləğində pul vəsaiti ödənilmiş, nəticədə Qrupun payı 50.96%-dən 28.21%-dək azalmış, bununla da Qrup törəmə müəssisə üzərində nəzarət hüququnu itirmiş və əvəzində PASHA Yatırım Bankası A.Ş. üzərində əhəmiyyətli təsir imkanı əldə etmişdir. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə PASHA Yatırım Bankası A.Ş. Qrupun yeganə asılı müəssisəsi olmuşdur.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

1. Əsas fəaliyyət (davamı)

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərində Bankın müəssisələr üzərində mülkiyyət payları aşağıda göstərilir:

Adı	Fəaliyyət növü	Qeydiyyat alındığı ölkə	Mülkiyyət payı	
			31 dekabr 2023-cü il	31 dekabr 2022-ci il
PASHA Yatırım Bankası A.Ş.	Bankçılıq	Türkiyə	28.21%	50.96%
PASHA Bank Georgia SC	Bankçılıq	Gürcüstan	85.06%	100%

PASHA Bank ASC və onun törəmə müəssisəsi (birlikdə – "Qrup") hazırkı maliyyə hesabatlarında konsolidasiya edilmişdir. PASHA Yatırım Bankası A.Ş.-nin mənfəət və ya zərər hesabat nəticələri 29 dekabr 2023-cü ildə baş vermiş səhmlərin köçürülməsinə qədər konsolidasiya edilmişdir.

Xaric edilmiş aktiv və öhdəliklər haqqında ətraflı məlumat və PASHA Yatırım Bankası A.Ş.-nin səhmlərinin satılmasından əldə edilmiş məbləğ aşağıda göstərilir:

	2023
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	96,207
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	50,147
İnvestisiya qiymətli kağızları	66,989
Törəmə maliyyə aktivləri	71
Müştərilərə verilmiş kreditlər	321,673
İnvestisiya əmlakı	45,050
Əmlak və avadanlıqlar	15,999
Qeyri-maddi aktivlər	1,992
İstifadə hüququ olan aktivlər	55
Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri	3,174
Cari mənfəət vergisi aktivi	256
Digər aktivlər	1,266
Törəmə müəssisənin aktivləri	602,879
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	(315,557)
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	(46,250)
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	(2)
İcarə öhdəlikləri	(28)
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	(51,146)
Digər borc öhdəlikləri	(34,735)
Cari mənfəət vergisi öhdəlikləri	(1,822)
Zəmanətlər və digər öhdəliklər üçün ehtiyat	(2,313)
Subordinasiyalı borclar	(42,417)
Digər öhdəliklər	(1,520)
Törəmə müəssisənin öhdəlikləri	(495,790)
Törəmə müəssisənin xalis aktivləri	107,089
Çıxılın: qeyri-nəzarət payları	(52,867)
Realizasiya edilmiş xalis aktivlərin balans dəyəri	54,222
Törəmə müəssisənin səhmlərinin satılmasına görə kompensasiya məbləği	46,000
Çıxılın: satılmış törəmə müəssisənin pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	(96,207)
Satış üzrə pul vəsaitlərinin xərclənməsi	(50,207)

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

1. Əsas fəaliyyət (davamı)

PASHA Yatırım Bankası A.Ş.-nin səhmlərinin satışından zərər aşağıda göstərilir:

	2023
Törəmə müəssisənin səhmlərinin satılmasına görə kompensasiya məbləği	46,000
Bölüşdürülməmiş payın balans dəyəri (Qeyd 33)	30,210
Qeyri-nəzarət payları çıxılmaqla xaric edilmiş xalis aktivlərin balans dəyəri	(54,222)
Törəmə müəssisənin səhmlərinin satışından sonra mənfəət və ya zərəre yenidən təsnif edilən məzənnə fərqləri	(46,412)
Digər ümumi gəlirdən mənfəət və ya zərəre köçürülmüş investisiya qiymətli kağızları üzrə xalis realizasiya edilməmiş gəlir	(895)
Törəmə müəssisənin səhmlərinin satışı üzrə zərər	(25,319)

Qrup rəhbərliyi mühakimədən istifadə edərək törəmə müəssisənin Qrup daxilində nisbətən kiçik ölçüsü nəzərə alaraq onu əsas coğrafi əməliyyat hesab etmir və 5 sayılı MHBS-nin tələblərinə uyğun olaraq "dayandırılmış fəaliyyət" anlayışına cavab vermədiyini müəyyən etmişdir.

2. Hesabatların tərtibatının əsası**Ümumi məsələlər**

Hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları ("MHBS") əsasında hazırlanmışdır.

Azərbaycan manatı "PAŞA Bank" ASC-nin funksional və təqdimat valyutasıdır, çünki əməliyyatların əksəriyyəti Azərbaycan manatı ilə ifadə edilir, ölçülür və ya maliyyələşdirilir. Digər valyutalarla aparılmış əməliyyatlar xarici valyuta ilə əməliyyatlar kimi uçota alınır. Qrup qeydlərin aparılmasını və maliyyə hesabatlarının hazırlanmasını Azərbaycan manatı ilə və MHBS-a uyğun olaraq həyata keçirilir. Hazırkı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları, xüsusi olaraq qeyd edilmiş hallar və bir səhm üzrə dəyər istisna olmaqla, min Azərbaycan manatı ("AZN") ilə təqdim edilir. Mühəsibat uçotu prinsiplərində açıqlanmış hallar, Digər Ümumi Gəlirlər üzrə Ədalətli Dəyər (DÜGƏD) ilə müəyyən investisiya qiymətli kağızları və ədalətli dəyərlə ölçülmüş törəmə maliyyə alətləri istisna olmaqla, konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları ilkin maya dəyəri əsasında hazırlanmışdır.

Hiperinflasiya iqtisadiyyatında maliyyə hesabatları

Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına 29 sayılı "Hiperinflasiya İqtisadiyyatlarında Maliyyə Hesabatları" adlı MUBS tətbiq edilmişdir, çünki "PAŞA Yatırım Bankası" A.Ş.-nin funksional valyutası 29 sayılı MUBS-a uyğun olaraq hiperinflasiyalı iqtisadiyyatın valyutasıdır (Türk Lirəsi).

29 sayılı MUBS-a əsasən Türkiyə iqtisadiyyatında hiperinflasiyanın mövcudluğu ilk olaraq 31 dekabr 2022-ci il tarixinə başa çatan aralıq hesabat dövründə müəyyən edilmişdir. Türkiyə Statistika Təşkilatının açıqladığı inflasiya məlumatlarına görə 2022-ci ilin dekabr ayına İstehlak Qiymətləri İndeksində (İQİ) üç illik məcmu artım 156% təşkil etmişdir.

29 sayılı MUBS-un tətbiqi zamanı Qrup Türkiyə Statistika Təşkilatı tərəfindən dərc edilmiş Türkiyədə İQİ-dən əldə edilən çevrilmə əmsalından istifadə etmişdir.

29 sayılı MUBS-a uyğun olaraq tələb olunan maliyyə hesabatlarının yenidən təqdim edilməsi məqsədilə aktiv və öhdəliklər monetar və qeyri-monetar kateqoriyalara, qeyri-monetar maddələr isə cari ya tarixi dəyərlə ölçülən maddələrə bölünmüşdür. Monetar maddələr (indekslə bağlı monetar maddələr istisna olmaqla) 31 dekabr 2023-cü il tarixinə ölçü vahidi ilə ifadə edildiyi üçün yenidən təqdim edilmir. Qeyri-monetar maddələr müvafiq indeks tətbiq edilməklə yenidən təqdim edilir. Qeyri-monetar maddənin yenidən hesablanmış məbləği, bərpa oluna bilən məbləğdən artıq olduqda, müvafiq MHBS-lərə uyğun olaraq azaldılır.

Türkiyənin hiperinflasiyalı hesab olunmağı dayandırdığı vaxtdan, yəni 1 yanvar 2005-ci il tarixindən əvvəl alınmış və ya qəbul edilmiş tarixi maya dəyəri ilə qiymətləndirilmiş qeyri-monetar maddələr 1 yanvar 2005-ci ildən 30 dekabr 2023-cü il tarixinədək müvafiq indeksdə dəyişiklik tətbiq edilməklə yenidən təqdim edilir. Qrupun 1 yanvar 2015-ci il tarixindən əvvəl əldə edilmiş tarixi maya dəyəri ilə əhəmiyyətli qeyri-monetar maddələri yoxdur.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

2. Hesabatların tərtibatının əsası (davamı)

Ümumi məsələlər (davamı)

29 sayılı MUBS-un tətbiqi konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda tanınan Türk lirəsinin alıcılıq qabiliyyətinin itirilməsinə düzəlişlə nəticələnir. İnflyasiya dövründə monetar aktivləri monetar öhdəliklərindən artıq olan müəssisə alıcılıq qabiliyyətini itirir və monetar öhdəlikləri monetar aktivlərindən artıq olan müəssisə, aktiv və öhdəliklər qiymət səviyyəsi ilə əlaqəli olmadığı dərəcədə, alıcılıq qabiliyyətini artırır. Xalis monetar mövqə üzrə bu gəlir və ya zərər qeyri-monetar aktivlərin, kapitalın (törəmə müəssisə səviyyəsində) və konsolidasiya edilmiş ümumi gəlir haqqında hesabatdakı maddələrin yenidən təqdim edilməsi və indekslə əlaqəli aktiv və öhdəliklərə düzəliş edilməsi nəticəsində yaranan fərq kimi əldə edilir. 2023-cü il ərzində xalis monetar mövqə üzrə zərər 19,838 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 21,076 min AZN) təşkil etmişdir.

29 sayılı MUBS və 21 sayılı MUBS maliyyə nəticələri haqqında hesabat və balans hesabatı hiperinflyasiya valyutasından (Türkiyə lirəsi) Qrupun təqdimat valyutası olan Azərbaycan manatına çevrilərkən yekun məzənnənin tətbiq edilməsini tələb edir.

Qrupun təqdimat valyutası qeyri-hiperinflyasiya iqtisadiyyatına aid olduğundan, müqayisəli rəqəmlərdə cari dövrdə inflasiyanın təsirləri nəzərə alınmaqla düzəliş edilmir. "PAŞA Yatırım Bankası" A.Ş.-nin xalis aktivinin inflasiya düzəlişinin xalis təsiri məzənnə fərqlərinin tərkibində il üzrə digər ümumi gəlirə daxil edilir.

29 sayılı MUBS-un tətbiqi ilə bağlı Türkiyə Statistika İnstitutu tərəfindən dərc edilmiş İQİ-dən əldə edilən çevrilmə əmsallarından istifadə edilmişdir. Aşağıdakı cədvəldə cari və əvvəlki illər üzrə İQİ və son on ili əhatə edən müvafiq çevrilmə amilləri təqdim edilir.

<i>İlin sonu</i>	<i>İndeks nömrələri</i>	<i>İndeks, %</i>	<i>Çevrilmə amili</i>
2014	247.72	8.17%	5.46
2015	269.54	8.81%	5.01
2016	292.54	8.53%	4.62
2017	327.41	11.92%	4.13
2018	393.88	20.30%	3.43
2019	440.5	11.84%	3.07
2020	504.81	14.60%	2.68
2021	686.95	36.08%	1.97
2022	1,128.45	64.27%	1.20
2023	1,859.38	64.77%	1.00

3. Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri

Uçot prinsiplərində dəyişikliklər

Yeni və düzəliş edilmiş standartlar və şərhlər

Qrup 1 yanvar 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minən müəyyən standartlara düzəlişləri ilk dəfə tətbiq etmişdir. Qrup buraxılmış, lakin hələ qüvvəyə minməmiş hər hansı standart, şərh və ya düzəlişi vaxtından əvvəl qəbul etməmişdir.

- ▶ 17 sayılı MHBS "Sığorta müqavilələri";
- ▶ Mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlanması – 1 sayılı MUBS və MHBS üzrə Praktiki tövsiyələr 2-yə düzəlişlər;
- ▶ Beynəlxalq Vergi İslahatı – Pillar 2 modelinin qaydaları – MUBS 12-yə düzəlişlər;
- ▶ Mühasibat Uçotu Təxminlərinin Tərfi – MUBS 8-ə düzəlişlər;
- ▶ Vahid əməliyyatdan yaranan aktiv və öhdəliklərlə bağlı təxirə salınmış vergi – MUBS 12-yə düzəlişlər.

17 sayılı MHBS "Sığorta müqavilələri"

17 sayılı MHBS "Sığorta Müqavilələri" 1 yanvar 2023-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan hesabat dövrləri üçün qüvvəyə minir. 17 sayılı MHBS sığortanı verən müəssisələrin növündən asılı olmayaraq, bütün növ sığorta müqavilələrinə (yeni, həyat sığortası, digər sığortalar, birbaşa və təkrar sığorta), eləcə də ixtiyari iştirak xüsusiyyətləri olan müəyyən zamanətlərə və maliyyə alətlərinə tətbiq edilir. Əhatə dairəsinə bir neçə istisna tətbiq edilir.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Uçot prinsiplərində dəyişikliklər (davamı)

Qrup əhəmiyyətli sığorta riskinin ötürülməsi ilə nəticələnən müqavilələr müəyyən etməmiş, buna görə də 17 sayılı MHBS-nin 31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə Qrupun maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli təsir göstərmədiyi qənaətinə gəlmişdir.

Müəyyən etmə çərçivəsində Qrup kredit kartlarını və oxşar məhsulları qiymətləndirmişdir. Sığorta müqaviləsinin tərifinə cavab verən kredit kartı müqavilələri (və kredit və ya ödəniş razılaşmalarını təmin edən digər oxşar müqavilələr) 17 sayılı MHBS-nin əhatə dairəsindən yalnız və yalnız o halda istisna edilir ki, müəssisə bir müştəri ilə müqavilənin qiymətinin müəyyən edilməsində həmin müştəri olan fiziki şəxslə bağlı sığorta riskinin qiymətləndirilməsini əks etdirməsin. Qrup müəyyən etmişdir ki, bu məhsullar bütün müraciət edənlərə eyni qiymətə təklif olunduğuna və buna görə də MHBS 17-nin tələblərindən azad olduğuna görə, müqavilə qiymətinin müəyyən edilməsində fiziki şəxs müştəri ilə bağlı sığorta riski qiymətləndirilməmişdir. Qrup müqavilələrində sığorta riskinin olub-olmadığını qiymətləndirərək, icra zəmanəti və kredit kartlarına diqqət yetirmiş və praktiki məqsədəuyğunluğu nəzərə alaraq, MHBS 17 çərçivəsində əhəmiyyətli müqavilələrin olmadığını qənaətinə gəlmişdir.

"Mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlanması" – 1 sayılı MUBS və MHBS üzrə Praktiki tövsiyələr 2-yə düzəlişlər

MUBSK 1 sayılı MUBS və MHBS üzrə Praktiki tövsiyələr 2 "Əhəmiyyətliyə dair mülahizələrin formalaşdırılması"na düzəlişlərdə əhəmiyyətli mülahizələrinin mühasibat uçotu prinsiplərinə tətbiq edilməsində müəssisələrə kömək etmək üçün qaydalar və nümunələr təqdim edilir. Düzəlişlərin məqsədi aşağıdakılar vasitəsilə uçot prinsiplərinə dair daha səmərəli açıqlamaların təqdim edilməsinə kömək etməkdir:

- ▶ Müəssisələr qarşısında qoyulmuş "mühüm" mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlamaq tələbini "əhəmiyyətli" mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlanması üzrə tələblə əvəz edilməsi; və
- ▶ Mühasibat uçotu prinsiplərinin açıqlanması ilə bağlı qərarlar verərkən müəssisələrin əhəmiyyətli anlayışını necə tətbiq etdiklərinə dair təlimatın əlavə edilməsi.

Düzəlişlər Qrupun maliyyə hesabatlarında hər hansı maddələrin tanınmasına və ya təqdim edilməsinə təsir göstərməmişdir, lakin uçot siyasətinin açıqlanmasına təsir göstərmişdir.

Beynəlxalq Vergi İslahatı – Pillar 2 modelinin qaydaları – MUBS 12-yə düzəlişlər

MUBS 12-yə düzəlişlər İƏİT-in BEPS Pillar 2 qaydalarına cavab olaraq edilmiş və aşağıdakıları əhatə edir:

- ▶ Pillar 2 modelinə aid qaydaların müxtəlif yurisdiksiyalarda tətbiqindən irəli gələn təxirə salınmış vergilərin tanınması və açıqlanması üçün məcburi müvəqqəti istisna; və
- ▶ Maliyyə hesabatlarının istifadəçilərinə müəssisənin həmin qanunvericilikdən, xüsusən də onun qüvvəyə minmə tarixindən əvvəl, Pillar 2 mənfəət vergilərinə cəlb edilib-edilməməsi məsələsini daha yaxşı başa düşməsinə kömək etmək üçün müvafiq müəssisələr üçün açıqlama tələbləri.

Düzəliş, Pillar 2 qanunvericiliyinin (əsas etibarilə) qəbul edildiyi, lakin hələ qüvvəyə minmədiyi dövrlərdə, maliyyə hesabatlarının istifadəçilərinə müəssisənin Pillar 2 mənfəət vergisi ilə bağlı yaranan riskləri, o cümlədən hesabat dövrünün sonunda Pillar 2 mənfəət vergisi riskinə aid həm keyfiyyət, həm də kəmiyyət məlumatı başa düşməyə kömək edən məlum və ya əsaslandırılmış məlumatın açıqlanmasını tələb edir. Məsələn üçün:

- a) Pillar 2 qanunvericiliyinin müəssisəyə necə təsir edəcəyi və Pillar 2 mənfəət vergiləri riskinin mövcud ola biləcəyi əsas yurisdiksiyalar kimi keyfiyyət məlumatı; və
- b) Aşağıdakı kəmiyyət məlumatı:
 - ▶ Müəssisənin mənfəətinin Pillar 2 mənfəət vergisinə cəlb edilə bilən payının və bu mənfəətlərə tətbiq edilən orta effektiv vergi dərəcəsinin göstəricisi; və ya
 - ▶ Pillar 2 qanunvericiliyi qüvvəyə minməyə qədər, müəssisənin ümumi effektiv vergi dərəcəsinin necə dəyişəcəyini göstərən göstərici.

Qanunvericilik qüvvəyə mindikdən sonra Pillar 2 mənfəət vergiləri ilə bağlı cari vergi xərcləri üçün əlavə açıqlamalar tələb olunur. Tələblər 1 yanvar 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik hesabat dövrləri üçün tətbiq edilir, 31 dekabr 2023-cü il tarixində və ya bu tarixdən əvvəl başa çatan aralıq dövrlər üçün isə tətbiq edilmir.

Qrup fəaliyyət göstərdiyi müxtəlif yurisdiksiyalarda Pillar 2 modelinə aid qaydaların tətbiqi baxımından öz korporativ strukturunu təhlil etmişdir. Qrupun fəaliyyət göstərdiyi bütün yurisdiksiyalarda effektiv vergi dərəcəsi 15%-dən yuxarı olduğu üçün, qanun qüvvəyə mindikdə Pillar 2 vergilərinə cəlb olunmayacağını müəyyən etmişdir. Beləliklə də, Pillar 2 üzrə müvafiq açıqlamalar tələb olunmadığından, düzəlişlər Qrupun 31 dekabr 2023-cü il tarixinə konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarına təsir göstərməyəcək.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Uçot prinsiplərində dəyişikliklər (davamı)

2023-cü ildə ilk dəfə tətbiq edilən digər düzəlişlər və şərhlər Qrupun maliyyə hesabatına təsir etmir.

Konsolidasiya prinsipləri

Tөрәмә müəssisələr, yeni Qrupun nəzarət etmək imkanı olduğu bütün müəssisələr, konsolidasiya edilir. Nəzarət bu halda yaranır ki, Qrup investisiya obyektində iştirakı ilə bağlı zərərə məruz qalsın və ya gəlir əldə etmək hüququna malik olsun və investisiya obyektı üzrə nəzarət hüququ vasitəsilə həmin gəlirlərə təsir etmək imkanına malik olsun. Xüsusilə, Qrup investisiya obyektinə yalnız və yalnız o halda nəzarət edir ki, Qrup:

- ▶ Investisiya obyektı üzrə nəzarət hüququna malik olsun (yeni mövcud olan səsvermə hüquqları hazırda investisiya obyektinin müvafiq fəaliyyətini idarə etmək imkanını versin);
- ▶ Investisiya obyektində iştirakla bağlı risk və ya dəyişən gəlirlər əldə etmək hüququna malik olsun; və
- ▶ Gəlirlərə təsir göstərmək üçün investisiya obyektı üzrə nəzarətdən istifadə etmək imkanına malik olsun.

Ümumiyyətlə, fərziyyəyə görə səsvermə hüquqlarının çoxluğu nəzarətin əldə edilməsi ilə nəticələnir. Bu fərziyyəni dəstəkləmək üçün və Qrup səsvermə hüquqlarının və ya investisiya obyektində analoji hüquqların çoxluğundan az paya sahib olanda Qrup investisiya obyektı üzrə nəzarət hüququnun olub-olmadığını qiymətləndirərkən bütün müvafiq fakt və şəraitləri, o cümlədən aşağıdakıları nəzərdən keçirir:

- ▶ Investisiya obyektində digər səsvermə hüquqlarının sahibləri ilə müqavilə razılaşması (razılaşmaları);
- ▶ Digər müqavilə razılaşmalarından irəli gələn hüquqlar;
- ▶ Qrup səsvermə hüquqları və potensial səsvermə hüquqları.

Tөрәмә müəssisələr nəzarət Qrupa keçdiyi tarixdən konsolidasiya edilir və nəzarət başa çatdıqdan sonra konsolidasiya dayandırılır. Bütün qrupdaxili əməliyyatlar, balanslar və qrupun şirkətləri arasında əməliyyatlardan əldə edilən realizasiya edilməmiş gəlirlər tamamilə silinir. Aparılmış əməliyyatlar köçürülən aktivin dəyərsizləşməsinə göstərmirsə, realizasiya edilməmiş zərərlər də silinir. Lazım gəldikdə, Qrupun qəbul etdiyi siyasətə uyğunlaşmaq məqsədilə төрәмә müəssisələrin uçot siyasətində dəyişiklik aparılır. Tөрәмә müəssisənin mülkiyyət payındakı dəyişiklik, nəzarət hüququ dəyişmədikdə, kapital əməliyyatı kimi uçota alınır. Zərərlər defisitli saldo ilə nəticələnsə də, qeyri-nəzarət iştirak payına aid edilir.

Qrup төрәмә müəssisə üzrə nəzarəti itirdikdə, o, төрәмә müəssisənin aktivləri (o cümlədən qudvili) və öhdəlikləri, qeyri-nəzarət paylarının balans dəyəri, kapitalda qeydə alınmış ümumi məzənnə fərqlərini uçotdan silir; əldə edilmiş kompensasiyanın ədalətli dəyərini, saxlanılan investisiyanın ədalətli dəyərini və mənfəət və ya zərərdə hər hansı əlavəni və ya defisiti tanıyır və əvvəl digər ümumi gəlirdə tanınmış komponentlərdə əsas şirkətin payını mənfəətə və ya zərərə yenidən təsnif edir.

Ədalətli dəyərin ölçülməsi

Qrup MZƏD və DÜGƏD ilə maliyyə alətlərini hər balans hesabatı tarixində ədalətli dəyərlə ölçür.

Ədalətli dəyər ölçmə tarixində bazar iştirakçıları arasında aparılan müntəzəm əməliyyatlar zamanı aktivin satılmasından alın bilən və ya öhdəliyin köçürülməsinə görə ödənilə bilən məbləğdir. Ədalətli dəyər ölçülərkən aktivin satılması və ya öhdəliyin köçürülməsi əməliyyatının aşağıdakı yerlərdən birində aparılması ehtimal edilir:

- ▶ Aktivin və ya öhdəliyin əsas bazarı; və ya
- ▶ Əsas bazar olmayanda, aktivin və ya öhdəliyin ən əlverişli bazarı.

Qrupun əsas və ya ən əlverişli bazara çıxışı olmalıdır. Aktivin və ya öhdəliyin ədalətli dəyəri bazar iştirakçıları aktivini və ya öhdəliyi qiymətləndirərkən istifadə etdiyi fərziyyələri istifadə etməklə ölçülməlidir və bu zaman ehtimal edilməlidir ki, bazar iştirakçıları öz hərəkətlərində ən yaxşı iqtisadi mənfəələrini güdürlər. Qeyri-maliyyə aktivinin ədalətli dəyəri ölçülərkən bazar iştirakçısının aktivini maksimal və ən yaxşı şəkildə istifadə etməklə və ya həmin aktivini maksimal və ən yaxşı şəkildə istifadə edəcək digər bazar iştirakçısına satmaqla iqtisadi fayda əldə etmək qabiliyyəti nəzərə alınır.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında dövrü şəkildə tanınan aktivlər və öhdəliklər üçün Qrup hər hesabat dövrünün sonunda kateqoriyalara bölməni yenidən qiymətləndirərək iyerarxiyanın daxilində Səviyyələr arasında köçürmələrin baş verib-vermədiyini müəyyən edir (ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün ümumiyyətlə əhəmiyyətli olan ən aşağı səviyyəli giriş məlumatları əsasında).

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Maliyyə aktivləri və öhdəlikləri (davamı)

İlkin tanıma

Tanıma tarixi

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin bütün müntəzəm alışları və satışları alqı-satqı tarixində, yeni Qrup aktivini və ya öhdəliyi almaq öhdəliyini üzərinə götürdüyü tarixdə tanınır. Müntəzəm alış və ya satış əməliyyatları qanunvericiliklə və ya bazar razılaşmaları ilə ümumi şəkildə müəyyən edilmiş müddət ərzində aktivlərin və öhdəliklərin çatdırılmasını tələb edən maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin alınması və ya satılması deməkdir.

DÜGƏD ilə borc alətləri

Qrup aşağıdakı şərtlərin hər ikisi yerinə yetirilərsə, borc alətlərini DÜGƏD ilə ölçür:

- ▶ Alət biznes modeli çərçivəsində həm müqavilə üzrə pul vəsaitlərini toplamaq, həm də maliyyə aktivini satmaq məqsədilə saxlanılır;
- ▶ Maliyyə aktivini üzrə müqavilə şərtləri YƏMFÖ testinə uyğundur.

DÜGƏD ilə borc alətləri sonradan ədalətli dəyərlə ölçülür, tanınmış ədalətli dəyerdə dəyişikliklərə görə yaranan gəlir və zərər isə DÜG-də tanınır. Faiz gəlirləri və məzənnə fərqindən gəlir və zərər mənfəət və ya zərərdə amortizasiya hesablanmış dəyerdə ölçülmüş maliyyə aktivləri ilə eyni qaydada tanınır. Tanınması dayandırılanda əvvəllər DÜG-də tanınmış ümumi gəlir və ya zərər DÜG-dən mənfəət və ya zərəre yenidən təsnif edilir.

DÜGƏD ilə ölçülmüş borc qiymətli kağızları üzrə GKZ konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda həmin maliyyə aktivlərinin balans dəyərini azaltmır, bunlar ədalətli dəyerdə qalır. Əksinə, DÜG-də yığılmış dəyərsizləşmə məbləği kimi aktivlər amortizasiya hesablanmış dəyerdə ölçülsəydi yarana biləcək ehtiyata bərabər məbləğ mənfəət və ya zərərdə müvafiq xərc yaradılmaqla tanınır. DÜG-də tanınmış yığılmış zərər aktivin tanınması dayandırılanda mənfəət və zərəre aid edilir.

Maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və istifadə edilməmiş kredit üzrə təəhhüdlər

Qrup maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və kredit öhdəliklərini təqdim edir. Maliyyə zəmanətləri ilkin olaraq maliyyə hesabatlarında alınmış mükafata bərabər olan ədalətli dəyərlə tanınır. İlkin tanınmadan sonra Qrupun hər bir zəmanət üzrə öhdəliyi konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda tanınmış məcmu amortizasiya çıxılmaqla ilkin olaraq tanınmış və GKZ ehtiyatı məbləğlərindən daha yuxarı olanı ilə ölçülür.

İstifadə edilməmiş kredit üzrə təəhhüdlər və akkreditivlər kimi öhdəliklər öhdəliyin müddəti ərzində Qrupun əvvəlcədən müəyyən edilmiş şərtlərlə müştəriyə kredit təqdim etməsini nəzərdə tutur. Maliyyə zəmanəti haqqında müqavilələrlə eyni qaydada bu müqavilələr GKZ tələblərinin əhatə dairəsinə daxildir.

Qrup bəzən bazar faiz dərəcələrindən aşağıda dərəcə ilə kredit öhdəlikləri verir. Belə öhdəliklər ilkin olaraq ədalətli dəyerdə tanınır və sonradan daha yüksək GKZ ehtiyatı məbləği və ya tanınmış gəlirin ümumi gəlir məbləğini çıxmaqla ilkin olaraq tanınmış məbləğlə tanınır.

İcra zəmanətləri

İcra zəmanətləri digər tərəf müqavilə öhdəliyini yerinə yetirməyəndə kompensasiyanın ödənilməsini nəzərdə tutan müqavilələrdir. İcra zəmanəti müqavilələri üzrə risk digər tərəflə müqavilə öhdəliklərinin yerinə yetirilməməsi təhlükəsindən ibarətdir. İcra zəmanətləri üçün ehtiyatın ölçülməsi 9 sayılı MHBS-yə uyğun olaraq gözlənilən kredit zərərlərinin ölçülməsinə oxşar şəkildə aparılır.

2017-ci ilin may ayında BMHŞŞ, bağlanmış sığorta müqavilələrindən və saxlanılan təkrar sığorta müqavilələrindən yaranan hüquq və öhdəliklər üçün uçot tələblərini müəyyən edən 17 sayılı "Sığorta müqavilələri" adlı MHBS buraxmışdır. Qrup icra zəmanəti və kredit kartlarına diqqət yetirərək müqavilələrdə sığorta riskinin olub-olmamasını qiymətləndirmiş və praktiki məqsəduyğunluğu nəzərə alaraq, 17 sayılı MHBS çərçivəsində əhəmiyyətli müqavilələrin olmadığı qənaətinə gəlmişdir.

Maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin yenidən təsnif edilməsi

Qrup maliyyə aktivlərini idarə etmək üçün biznes modelini dəyişdiyi müstəsna hallar istisna olmaqla, Qrup maliyyə aktivlərini ilkin tanınmadan sonra yenidən təsnif etmir. Maliyyə öhdəlikləri heç zaman yenidən təsnif edilmir. Qrup 2023-cü və 2022-ci illərdə heç bir maliyyə aktivini və ya maliyyə öhdəliyini yenidən təsnif etməmişdir.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə kassada olan pul vəsaitləri, ARMB və Gürcüstan Milli Bankından ("GMB") alınacaq məbləğlər (məcburi ehtiyatları çıxmaqla) və tələb əsasında və ya verildiyi tarixdən etibarən 3 ayadək müddət ərzində ödənilməli olan və müqavilə yüklüliyündən azad olan kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər daxildir.

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlərə yalnız ARMB, GMB və kommersiya banklarından alınacaq məbləğlər daxildir. Qrup bank olmayan kredit təşkilatlarını müştərilər hesab edir və bank olmayan kredit təşkilatlarına kreditlər müştərilərə verilən kreditlərə daxil edilir.

Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər

Kredit təşkilatlarına ödəniləcək məbləğlərə kommersiya bankları, GMB, Gürcüstanın Maliyyə Nazirliyi və dövlət fondları tərəfindən yerləşdirilən depozitlər və kreditlər daxildir.

Qrup Maliyyə Nazirliyini kredit təşkilatı hesab edir, çünki Maliyyə Nazirliyi likvidliyin dəstəklənməsi üçün GMB-nin yenidən maliyyələşdirmə vasitəsinə oxşar yenidən maliyyələşdirmə vasitəsinə və uzunmüddətli depozitləri təqdim edir.

"Repo" və əks "repo" razılaşmaları və qiymətli kağızların borc verilməsi

Qiymətli kağızların satılması və geri alınması razılaşmaları ("repo" razılaşmaları) təminatlı maliyyələşdirmə əməliyyatları kimi əks etdirilir. "Repo" razılaşmaları əsasında satılmış qiymətli kağızlar konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilir. Tərəf-müqabil müqavilə şərtlərindən və ya qəbul edilmiş təcrübədən irəli gələrək həmin qiymətli kağızların satılması və ya yenidən girov qoyulması hüququna malik olduqda, "repo" razılaşmaları əsasında girov qoyulan qiymətli kağızlar kimi yenidən təsnif edilir. Müvafiq öhdəlik kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər və digər borc öhdəliklərinin tərkibində təqdim olunur.

Geri satılma (əks "repo") razılaşmaları əsasında alınmış qiymətli kağızlar konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda, müqavilə şərtlərindən asılı olaraq, pul vəsaitləri və ya pul vəsaitlərinin ekvivalentləri və ya kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər kimi əks etdirilir. Satış qiyməti ilə geri alış qiyməti arasında fərq faiz hesab olunur və təsirli gəlirlilik metodundan istifadə etməklə "repo" razılaşmalarının müddəti ərzində hesablanır.

Tərəfdaşlara verilmiş qiymətli kağızlar konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilir. Borc götürülmüş qiymətli kağızlar konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmir, lakin qiymətli kağızlar üçüncü tərəflərə satılanda alış və satış konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda ticarət qiymətli kağızları üzrə zərərləri çıxmaqla gəlirlərin tərkibində əks etdirilir. Onların qaytarılması öhdəliyi ədalətli dəyərle ticarət öhdəlikləri kimi əks etdirilir.

Borc öhdəlikləri

Buraxılmış maliyyə alətləri və ya onların komponentləri o halda öhdəlik kimi təsnif edilir ki, müqavilə razılaşmasının mahiyyəti Qrupun üzərinə aşağıdakı öhdəliklərdən birinin qoyulması ilə nəticələnsin: sahibə pul vəsaitləri və ya digər maliyyə aktivini çatdırmaq və ya öhdəliyi müəyyən məbləğdə pul vəsaitinin və ya digər maliyyə aktivinin müəyyən sayda xüsusi kapital alətlərinə mübadilə etməkdən fərqli olan yolla ödəmək. Belə alətlərə banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər, digər borc öhdəlikləri, buraxılmış borc qiymətli kağızları, subordinasiyalı borclar və müştərilər qarşısında öhdəliklər daxildir. İlk tanımadan sonra borclar amortizasiya hesablanmış dəyərle, effektiv faiz metodundan istifadə etməklə ölçülür. Gəlir və zərərlər mənfəət və ya zərərdə borc öhdəlikləri silindikdə, eləcə də amortizasiyanın hesablanması prosesində əks etdirilir.

Qrup öz borcunu satın alırsa, həmin borc konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatdan çıxarılır və öhdəliyin balans dəyəri ilə ödənilmiş vəsait arasındakı fərq mənfəət və ya zərərdə tanınır.

İcarələr

i. Qrup icarəçi qismində

Qrup, qısamüddətli icarələr və azdəyərli aktivlərin icarəsi istisna olmaqla, bütün icarələr üçün vahid tanınma və ölçmə yanaşmasını tətbiq edir. Qrup icarə ödənişlərini etmək üçün icarə öhdəliklərini və əsas aktivləri istifadə etmək hüququnu təqdim edən istifadə hüququ olan aktivləri tanıyır.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

İcarələr (davamı)

İstifadə hüququ olan aktivlər

Qrup istifadə hüququ olan aktivləri icarənin başlanma tarixində (yəni əsas aktiv istifadə üçün mövcud olduğu tarixdə) tanıyır. İstifadə hüququ olan aktivlər yığılmış köhnəlmə və dəyərsizləşmə zərərini çıxarmaqla və icarə öhdəliklərinin hər hansı yenidən ölçülməsi üzrə düzəliş etməklə maya dəyəri ilə ölçülür. İstifadə hüququ olan aktivlərin maya dəyərində tanınmış icarə öhdəliklərinin məbləği, çəkilən ilkin birbaşa xərclər və icarə üzrə alınmış hər hansı güzəştlər çıxıldıqdan sonra icarə müddətinin başlanğıc tarixində və ya ondan əvvəl edilmiş hər hansı icarə ödənişləri daxildir. İcarə müddətinin sonunda mülkiyyət hüququnun Qrupa keçəcəyi haqqında kifayət qədər əminlik olmadığı təqdirdə, tanınmış istifadə hüququ olan aktivlər ehtimal edilən istifadə müddəti və icarə müddətindən daha qısa olanı üzrə düz xətt üsulu ilə amortizasiya edilir. İstifadə hüququ olan aktivlər üzrə dəyərsizləşmə hesablanır.

İcarə öhdəlikləri

İcarənin başlanma tarixində, Qrup icarə müddəti ərzində ediləcək icarə ödənişlərinin cari dəyəri ilə ölçülmüş icarə öhdəliklərini tanıyır. İcarə ödənişlərinə icarə güzəştləri üzrə alınacaq məbləğlər çıxılmaqla sabit ödənişlər (o cümlədən mahiyyətə sabit ödənişlər), indeks və ya dərəcələrdən asılı olan dəyişkən icarə ödənişləri və zəmanətli son qalıq dəyəri üzrə icarəçi tərəfindən ödənilməsi gözlənilən məbləğlər daxildir. İcarə ödənişlərinə həmçinin Qrup tərəfindən gerçəkləşdirilməsi əsaslı şəkildə yəqin olduğu halda alış hüququnun gerçəkləşdirildiyi qiymət və icarə müddəti ərzində Qrup icarəni ləğv etmə hüququnu gerçəkləşdirərsə, icarənin ləğv edilməsi ilə bağlı cərimə ödənişləri daxildir. İndeks və ya dərəcələrdən asılı olmayan dəyişkən icarə ödənişləri ödənişin həyata keçirilməsi ilə nəticələnən hal və ya şəraitin baş verdiyi dövrdə xərc kimi tanınır.

İcarə ödənişlərinin cari dəyərini hesablayarkən, icarə müqaviləsində nəzərdə tutulan faiz dərəcəsinin dərhal müəyyən edilməsi mümkün olmadığı təqdirdə Qrup icarənin başlanma tarixinə olan marjinal faiz dərəcəsinə istifadə edir. Başlanma tarixindən sonra, icarə öhdəliklərinin məbləği faizin artımını əks etdirmək üçün artırılır və edilmiş icarə ödənişləri üçün azaldılır. Bundan əlavə, modifikasiya, icarə müddətində dəyişiklik, mahiyyətə sabit icarə ödənişlərində dəyişiklik və ya əsas aktivin alınması üzrə qiymətləndirmədə dəyişiklik baş verdikdə icarə öhdəliklərinin balans dəyəri yenidən ölçülür.

Qısamüddətli icarələr və azdəyərli aktivlərin icarələri

Qrup qısamüddətli icarənin tanınması üzrə istisnani qısamüddətli icarələrə tətbiq edir (yəni başlanğıc tarixində icarə müddəti 12 ayadək olan və alış opsiyonunu daxil etməyən icarələr). Qrup həmçinin azdəyərli aktivlərin tanınması üzrə istisnani azdəyərli hesab edilən (yəni 5,000 ABŞ dollarınadək) ofis avadanlığının icarəsinə tətbiq edir. Qısamüddətli icarələr üzrə icarə ödənişləri və azdəyərli aktivlərin icarələri icarə müddəti ərzində düz xətt üsulu ilə xərc kimi tanınır.

ii. **Maliyyə – Qrup icarədar qismində**

Qrup icarə üzrə alınacaq məbləğləri icarə müddətinin başlaması tarixindən etibarən icarəyə xalis investisiya bərabər dəyərlə tanıyır. Maliyyə gəliri qalıq xalis investisiya üzrə sabit dövrü gəlirlilik normasını əks etdirən sxemə əsaslanır. İlkin birbaşa xərclər icarə üzrə alınacaq məbləğlərin ilkin ölçülməsinə daxil edilir.

Restrukturizasiya edilmiş kreditlər

İmkan dairəsində Qrup girova yiyələnmək əvəzinə kredit şərtlərini dəyişdirməyə çalışır. Buna müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş ödəniş müddətlərinin uzadılması və yeni kredit şərtlərinin razılaşdırılması daxildir.

Qrup maliyyə aktivinin, məsələn müştəriyə verilən kreditin müddəti və şərtləri onun yeni bir kreditə çevriləcəyi şəkildə dəyişdirildiyi halda maliyyə aktivinin tanınmasını dayandırır, fərq isə dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda tanınmanın dayandırılması ilə bağlı gəlir və ya zərər kimi tanınır. Yeni kredit AYKD-yə aid edilmədikdə yeni tanınmış kreditlər GKZ-nin ölçülməsi məqsədləri üçün Mərhələ 1 kimi təsnif edilir. Dəyərsizləşən kreditlərin restrukturizasiyası maliyyə alətinin tanınmasının dayandırılması ilə nəticələnir. Müştəriyə verilən kreditin tanınmasının dayandırılması baxımından qiymətləndirmə apararkən Qrup aşağıdakı amilləri nəzərə alır:

- ▶ Kreditin valyutasında dəyişiklik;
- ▶ Qarşı-tərəfin dəyişməsi;
- ▶ Dəyişiklik nəticəsində alət artıq YƏMFÖ meyarına uyğun olmayanda.

Dəyişiklik əhəmiyyətli şəkildə fərqli olan pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə nəticələnirsə, dəyişiklik tanınmanın dayandırılmasına gətirib çıxarmır. İlkin EFD (effektiv faiz dərəcəsi) ilə diskontlaşdırılan pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik əsasında Qrup, dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda EFD istifadə etməklə hesablanmış faiz gəlirinin tərkibində təqdim edilmiş dəyişiklikdən irəli gələn gəlir və ya zərəri qeydə alır.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin uçotdan çıxarılması

Maliyyə aktivləri

Maliyyə aktivini (və ya müvafiq hallarda maliyyə aktivinin bir hissəsi və ya analoji maliyyə aktivləri qrupunun bir hissəsi) aşağıdakı hallarda uçotdan çıxarılır:

- ▶ Aktivdən pul vəsaitlərini əldə etmək hüquqlarının müddəti başa çatmışdır;
- ▶ Qrup özünün aktivdən pul vəsaitlərini almaq hüquqlarını üçüncü tərəfə köçürmüş və ya üzərinə aktivdən pul vəsaitlərini "tranzit" razılaşması əsasında tam məbləğdə və çox yubanmadan ödəmək öhdəliyini götürmüşdür; və
- ▶ Qrup: (a) aktiv üzrə risk və səmərələrin böyük hissəsini köçürmüş və ya (b) aktiv üzrə risk və səmərələrin böyük hissəsini nə köçürmüş, nə də özündə saxlamış, lakin aktiv üzrə nəzarət hüququnu köçürmüşdür.

Qrup aktivdən pul vəsaitləri hərəkətini almaq hüququnu köçürmüş və aktiv üzrə risk və səmərələrin əksəriyyətini nə köçürməmiş, nə onları özündə saxlamamış, nə də aktiv üzrə nəzarət hüququnu köçürməmişdirsə, aktiv, Qrupun həmin aktivdə davam edən iştirakı müqabilində əks etdirilir. Köçürülmüş aktiv üzrə zəmanət formasında aktivdə iştirakın davam etməsi aktivin ilkin balans dəyəri ilə Qrupdan tələb oluna biləcək maksimal ödəniş məbləğindən az olanı ilə ölçülür.

Aktivdə iştirak, köçürülmüş aktiv üzrə yazılı və/və ya satın alınmış opsiyon (o cümlədən nağd hesablaşma əsaslı opsiyon və ya analoji alət) formasında davam edirsə, Qrupun davam edən iştirakının həddi köçürülən aktivin Qrup tərəfindən geri alınacaq dəyərində bərabərdir. Lakin ədalətli dəyərle qiymətləndirilən aktiv üzrə yazılı "put" opsiyonu (o cümlədən nağd hesablaşma əsaslı opsiyon və ya analoji alət) istisna təşkil edir və bu halda Qrupun davam edən iştirakının həddi, köçürülən aktivin ədalətli dəyəri və opsiyonun icra qiymətindən az olanı ilə məhdudlaşır.

Silinmə

Maliyyə aktivləri yalnız Qrup bərpası dayandırıldıqda tam və ya qismən silinir. Silinəcək məbləğ yığılmış kredit ehtiyatından böyükdürsə, fərq ilk öncə ehtiyata əlavə kimi tanınır, sonra isə ümumi balans dəyərinə aid edilir. Sonrakı bərpalar kredit zərəri üzrə xərcin azaldılmasına gətirib çıxarır. Silinmə tanınmanın dayandırılmasının bir növüdür.

Maliyyə öhdəlikləri

Maliyyə öhdəliyi müvafiq öhdəlik icra edildikdə, ləğv edildikdə və ya vaxtı başa çatdıqda uçotdan çıxarılır.

Mövcud olan bir maliyyə öhdəliyi eyni kreditor qarşısında tam fərqli şərtlərlə digəri ilə əvəz edildikdə və ya mövcud öhdəliyin şərtlərinə əhəmiyyətli düzəlişlər edildikdə, belə əvəz etmə və ya düzəliş ilkin öhdəliyin tanınmasının dayandırılmasını və yeni öhdəliyin tanınmasını tələb edir və müvafiq balans dəyərlərindəki fərqlər mənfəət və ya zərərdə əks etdirilir.

Vergilər

Cari mənfəət vergisi xərci Azərbaycan Respublikasının və Qrupun ofis və filialları olan və törəmə müəssisələri yerləşən ölkələrin qanunları əsasında hesablanır.

Təxirə salınmış vergi aktivləri öhdəlik metodundan istifadə etməklə müvəqqəti fərqlər üzrə hesablanır. Təxirə salınmış mənfəət şirkətlərin birləşməsi olmayan əməliyyat zamanı qüvvədə olan və ya aktiv və ya öhdəliyin ilkin tanınmasından irəli gəlməyəndə və əməliyyat zamanı nə uçot mənfəətinə, nə də vergiyə cəlb edilən mənfəətə və ya zərəre təsir göstərmədiyi hallarda, təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivlərinin və öhdəliklərinin vergi bazası və onların maliyyə hesabatları məqsədləri üçün balans dəyərləri arasında bütün müvəqqəti fərqlər üzrə müəyyən edilir.

Təxirə salınmış vergi aktivləri yalnız bu dərəcədə müəyyən edilir ki, çıxılan müvəqqəti fərqlərin istifadə edilə bilməsi üçün vergiyə cəlb edilən mənfəətin mövcud olması ehtimalı olsun. Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri və öhdəlikləri, hesabat tarixinə qüvvədə olan və ya əsas etibarlı ilə qüvvədə olan vergi dərəcələri və vergi qanunları əsasında aktivlərin satıldığı və ya öhdəliklərin yerinə yetirildiyi müddətdə tətbiq edilən vergi dərəcələri ilə ölçülür.

Bundan əlavə, Azərbaycanda Qrupun fəaliyyəti ilə bağlı müxtəlif əməliyyat vergiləri tətbiq edilir. Bu vergilər ümumi və inzibati xərclərin tərkibinə daxil edilir.

Cari və təxirə salınmış vergi mənfəət və ya zərərdə tanınır, lakin cari və təxirə salınmış vergi digər ümumi gəlirdə və ya birbaşa kapitalda tanınan maddələrə aiddirsə, müvafiq olaraq, digər ümumi gəlirdə və ya birbaşa kapitalda tanınır. Cari və təxirə salınmış vergi müəssisələrin birləşməsinin ilkin uçotundan irəli gələndə, vergi nəticəsi müəssisələrin birləşməsinin uçotuna daxil edilir.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Əmlak və avadanlıqlar

Əmlak və avadanlıqlar, gündəlik xidmət xərcləri istisna olmaqla, yığılmış köhnəlməni və hər hansı tanınmış dəyərsizləşmə zərərini çıxmaqla ilkin dəyəri ilə tanınır. Tanıma meyarına uyğun gələndə, əmlak və avadanlıqların bir hissəsinin əvəz etdirilməsi xərcləri yaranan zaman həmin dəyərə daxil edilir.

Əmlak və avadanlığın balans dəyəri dəyərsizləşmə baxımından balans dəyərinin qaytarılmayacağını göstərən hadisələr baş verəndə və ya şəraitlər dəyişəndə yenidən qiymətləndirilir.

Aktiv istifadə edilmək üçün hazır və mövcud olduğu andan bu aktiv, o cümlədən tamamlanmamış tikinti üzrə köhnəlmə hesablanmağa başlayır. Köhnəlmə aktivlərinin balans dəyərlərini aşağıda göstərilən proqnozlaşdırılan istifadə müddətləri üzrə bərabər hissələrə bölməklə hesablanır:

	<u>İllər</u>
Binalar	20-50
Mebel və avadanlıq	3-7
Kompüterlər və digər avadanlıq	2-5
Nəqliyyat vasitələri	3-7
Digər avadanlıq	3-15
İcarəyə alınmış aktivlərin əsaslı təmiri	7-15

Aktivlərin qalıq dəyərləri, istifadə müddətləri və metodlar yenidən baxılaraq, hər maliyyə ilinin sonunda lazım olduqca yeniləşdirilir. Təmir və rekonstruksiya xərcləri çəkildikcə xərclərə aid edilir və kapitallaşdırılmalı olduğu hallar istisna olmaqla, ümumi və inzibati xərclərə daxil edilir.

İnvestisiya əmlakı

Saxlanılan investisiya əmlakı icarə gəlirinin əldə edilməsi və ya kapitalın artırılması üçün saxlanılan və Qrup tərəfindən fəaliyyətinin adi gedişində satılmaq üçün istifadə edilməyən və ya saxlanılmayan istifadə müddəti 50 ilədək olan torpaq və bina və ya binanın bir hissəsidir. Gələcəkdə investisiya əmlakı kimi istifadə edilmək üçün tikilmiş və ya inkişaf etdirilmiş və ya yenidən inkişaf etdirilmiş əmlak da investisiya əmlakı kimi təsnif edilir.

İnvestisiya əmlakı ilk olaraq əməliyyat xərclərini də nəzərə almaqla maya dəyəri ilə tanınır və sonradan yığılmış köhnəlmə və yığılmış amortizasiya zərərini çıxmaqla maya dəyəri ilə uçota alınır. Məlumatların açıqlanması məqsədilə investisiya əmlakı hesabat dövrünün sonunda bazar vəziyyətini əks etdirən ədalətli dəyərlə yenidən ölçülür. Qrupun investisiya əmlakının ədalətli dəyəri müxtəlif mənbələr, o cümlədən tanınmış və münasib peşəkar ixtisası olan, analoji yer və kateqoriyadan olan əmlakın qiymətləndirilməsində son vaxtlar təcrübə toplamış müstəqil qiymətləndiricilərin hesabatları əsasında müəyyən edilir.

Qazanılmış icarə gəliri konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda digər gəlirlərin tərkibində qeydə alınır.

Sonrakı xərclər yalnız onlarla bağlı gələcək iqtisadi faydaların Qrupa daxil olması ehtimal ediləndə və xərclər etibarlı şəkildə ölçülə biləndə kapitalla yönəldilir. Bütün digər təmir və texniki xidmət xərcləri çəkildikcə xərclərə silinir. İnvestisiya əmlakından mülkiyyətçi istifadə edirsə, bu əmlak bina və avadanlıqlara yenidən təsnif edilir və onun yenidən təsnifləşdirmə tarixinə balans dəyəri sonradan amortizasiya ediləcək ehtimal edilən dəyərə çevrilir.

Mülkiyyətə alınmış girovlar

Mülkiyyətə alınmış girovlar Qrupun vaxtı keçmiş kreditlərin ödənilməsi zamanı əldə etdiyi qeyri-maliyyə aktivlərini əks etdirir. Bu aktivlər ilkin olaraq satın alındığı zaman ilkin dəyərlə tanınır və Digər aktivlərə daxil edilir. Məhkəmə qərarı ilə alındıqdan sonra girov ağılabatan müddət ərzində satılmaq üçün ilkin dəyər və xalis satış dəyəri arasında daha aşağı olanı ilə saxlanılır. Qrup mütəmadi olaraq satışın mümkünlüyünü və qiyməti nəzərdən keçirir və ilkin dəyər xalis satış dəyərindən artıq olduğu hallarda balansla düzəlişlər edir.

Qeyri-maddi aktivlər

Qeyri-maddi aktivlər daxili yaradılmış rəqəmsal məhsullar, bank lisenziyası, digər lisenziyalar və kompüter proqramlarından ibarətdir.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Qeyri-maddi aktivlər (davamı)

Kapitalizasiya meyarı qarşılananda qeyri-maddi aktivlər yığılmış amortizasiyanı və dəyərsizləşmə ehtiyatını çıxmaqla ilkin tanınma zamanı ilkin dəyərlə tanınır. Şirkətlərin birləşməsi çərçivəsində alınmış qeyri-maddi aktivlərin ilkin dəyəri tanınma tarixinə ədalətli dəyərə bərabərdir. Müəssisə daxilində yaradılan və hesabat tarixinə tamamlanmamış, lakin kapitalaşdırma meyarlarına cavab verən aktivlər "Tamamlanmamış qeyri-maddi aktivlər" kimi tanınır. Qrup, aktivin yaradılması prosesini tədqiqat və hazırlanma mərhələlərinə bölür, bundan sonra müəssisə daxilində yaradılan məhsulların ilkin dəyəri kapitalaşdırılır. Yalnız texniki mümkünlüyünün nümayiş etdirilməsi, rəhbərlik tərəfindən əvvəlcədən nəzərdə tutulmuş səmərəlilik və gələcək pul faydalarının təqdim edilməsi kimi müəyyən xüsusi meyarlara cavab verən müəssisə daxilində yaradılan aktivin hazırlanma xərcləri kapitalaşdırılır.

İlkin tanımadan sonra qeyri-maddi aktivlər yığılmış amortizasiya və yığılmış dəyərsizləşmə zərərini çıxmaqla ilkin dəyərlə əks etdirilir.

Əldə edilmiş qeyri-maddi aktivlərin istifadə müddətləri qeyri-müəyyən kimi qiymətləndirilmişdir. Müəyyən istifadə müddəti olan əldə edilmiş qeyri-maddi aktivlər üzrə amortizasiya 10 ilədək olan faydalı iqtisadi istifadə müddətləri ərzində hesablanır. Rəqəmsal məhsullar üçün amortizasiya müddəti ilkin olaraq 5-10 il müddətində müəyyən edilir, hər ilin sonunda qalan müddətin növbəti yenidən qiymətləndirilməsi aparılır. Müəssisə daxilində yaradılan rəqəmsal məhsulların amortizasiyası, aktiv rəhbərliyin nəzərdə tutulduğu qaydada fəaliyyət göstərmək üçün tələb olunan şəraitdə istifadəyə verildikdə başlayır.

Qeyri-müəyyən istifadə müddəti olan qeyri-maddi aktivlər üzrə amortizasiya hesablanmır və onlar ən azından hər maliyyə ilinin sonunda qeyri-maddi aktivin dəyərsizləşə biləcəyinin əlamətləri olanda dəyərsizləşmə baxımından qiymətləndirilir.

Ehtiyatlar

Qrup ehtiyatları keçmiş hadisənin nəticəsi olan cari (hüquqi və ya konstruktiv) öhdəliyə sahib olduqda, öhdəliyin yerinə yetirilməsi üçün iqtisadi səmərələri təcəssüm etdirən resursların xaric olmasının tələb olunacağını ehtimal etdikdə və öhdəliyin məbləğini etibarlı qiymətləndirə biləndə tanıyır.

Səhmdar kapitalı

Səhmdar kapitalı

Adi səhmlər və ixtiyarlı dividendlərlə geri alınmayan imtiyazlı səhmlər səhmdar kapitalı kimi təsnif edilir. Şirkətlərin birləşməsi istisna olmaqla, yeni səhmlərin buraxılması ilə birbaşa bağlı olaraq üçüncü tərəflərə ödənişlərə çəkilən xərclər kapitalın tərkibində həmin emissiya nəticəsində əldə edilmiş məbləğin azalması kimi əks etdirilir. Əldə edilmiş vəsaitlərin ədalətli dəyərinin buraxılmış səhmlərin nominal dəyərindən artıq məbləği əlavə kapital kimi əks etdirilir.

Dividendlər

Dividendlər, yalnız hesabat tarixindən gec olmayaraq elan edildiyi halda, öhdəlik kimi əks etdirilir və hesabat tarixinə kapitalın məbləğindən çıxılır. Dividendlər haqqında məlumat hesabat tarixindən əvvəl və eləcə də hesabat tarixindən sonra, lakin konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları təsdiq edildikdən əvvəl təklif və ya elan edildikdə açıqlanır.

Gəlir və xərclərin tanınması

Gəlir Qrup tərəfindən iqtisadi səmərənin əldə edilməsi ehtimal ediləndə və xərclər etibarlı şəkildə ölçülə biləndə tanınır. Gəlirin və ya xərcin tanınması üçün aşağıdakı xüsusi tanıma meyarları da qarşılanmalıdır.

Faiz və analoji gəlir və xərclər

Qrup amortizasiya hesablanmış dəyərlə və ya MZƏD ilə ölçülmüş borc maliyyə aktivləri üzrə faiz gəlirlərini effektiv faiz dərəcəsini maliyyə aktivinin (kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri istisna olmaqla) ümumi balans dəyərində tətbiq etməklə hesablamalıdır. Effektiv faiz dərəcəsi qiymətləndirilən gələcək pul vəsaitləri ödənişlərini və ya daxilolmalarını maliyyə alətinin ehtimal edilən istifadə müddəti və ya daha qısa müddət ərzində maliyyə aktivinin və ya öhdəliyinin xalis balans dəyərində diskontlaşdırır. Hesablama zamanı maliyyə aləti üzrə bütün müqavilə şərtləri (misa üçün əvvəlcədən ödəmə imkanı), eləcə də alətlə bilavasitə bağlı olan və effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsi olan bütün haqlar və əlavə xərclər nəzərə alınır, lakin gələcək kredit zərərləri nəzərə alınmır. Qrup maliyyə aktivləri və ya öhdəlikləri üzrə ödəniş və daxilolmalara dair qiymətləndirmələrinə yenidən baxdıqda, həmin aktiv və öhdəliklərin balans dəyərində düzəlişlər edir. Düzəliş edilmiş balans dəyəri ilkin effektiv faiz dərəcəsi əsasında hesablanır və balans dəyərində dəyişiklik faiz gəliri və ya xərci kimi tanınır.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Gəlir və xərclərin tanınması (davamı)

Maliyyə aktivi kredit üzrə dəyərsizləşmiş olanda Qrup faiz gəlirlərini effektiv faiz dərəcəsini maliyyə aktivinin xalis amortizasiya edilən dəyərində tətbiq etməklə hesablayır. Maliyyə aktivləri bərpa olunsa və artıq kredit üzrə dəyərsizləşmiş olmasa, Qrup faiz gəlirlərinin ümumi əsasla hesablanmasına qayıdacaq.

Alınmış və ya yaradılmış kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri (AYKD) üçün Qrup faiz gəlirini düzəldilmiş EFD hesablaşmaqla və bu dərəcəni aktivin amortizasiya edilən dəyərində tətbiq etməklə hesablayır. Düzəldilmiş EFD ilkin tanınmada qiymətləndirilmiş gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətini (o cümlədən kredit zərərlərini) AYKD aktivlərinin amortizasiya edilən dəyərində diskontlaşdırılan faiz dərəcəsidir.

MZƏD ilə bütün maliyyə aktivləri üzrə faiz gəlirləri müqavilədə nəzərdə tutulan faiz dərəcələrini istifadə etməklə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda "Digər faiz gəlirləri"ndə tanınır.

Haqq və komissiya gəliri

Qrup haqq və komissiya gəlirini müştərilərə göstərdiyi müxtəlif xidmətlərdən əldə edir. Komissiya gəliri aşağıdakı iki kateqoriyalara bölünür:

Müəyyən müddət ərzində xidmətlərin göstərilməsindən əldə edilən haqlar

Müəyyən müddət ərzində xidmətlərin göstərilməsindən əldə edilmiş haqlar həmin müddət üzrə də hesablanır. Bu haqlara zəmanətlər və akkreditivlər üzrə komissiya gəliri daxildir. İstifadə edilməsi ehtimal edilən kreditlər üzrə kredit öhdəliyi haqları və kreditlərlə bağlı digər haqlar təxirə salınır (artan xərclərlə birlikdə) və kredit üzrə effektiv faiz dərəcəsinə düzəliş kimi tanınır.

Əməliyyat xidmətlərindən əldə edilən komissiya gəliri

Üçüncü tərəf əməliyyatı üzrə danışıqların aparılması və ya danışıqlarda iştirak – məsələn, Qrupun icra öhdəliyi səhmlərin və ya digər qiymətli kağızların satın alınması razılaşması olanda – müvafiq əməliyyat başa çatanda tanınır. Müəyyən icra öhdəliyi ilə bağlı olan haqlar və ya haqq komponentləri müvafiq meyar yerinə yetiriləndən sonra tanınır. Müqavilə dəyişən ödənişi nəzərdə tutanda haqq və komissiya gəliri yalnız dəyişən ödəniş ilə bağlı qeyri-müəyyənlik sonradan aradan götürülənədək ümumi gəlirlərin məbləğində əhəmiyyətli qaytarmanın baş verməyəcəyi ehtimal ediləndə tanınmalıdır. Gəlirlər Qrupun ödənişi almaq hüququ yarananda tanınır.

Müştəri loyallığı proqramları

Qrup bir neçə müştəri loyallığı proqramlarını təklif edir. Bu cür proqramların uçot qaydası müəyyən edilmiş müştərinin kim olduğu və Qrupun müqavilə əsasında agent və ya əsas tərəf qismində hərəkət etməsindən asılı olaraq dəyişir.

"Miles & Smiles Frequent Flyer" proqramının şərtləri və bir sıra imtiyazlarını təqdim edən yeni məhsul olan bank kartlarının satışı məqsədilə Qrup, müştəriləri üçün loyallıq proqramını yaratmışdır. Proqrama əsasən, Qrup müəyyən edilmiş sayda mil üzərində nəzarəti əldə edən əsas tərəf olaraq yalnız ehtiyatların dəyərsizləşməsi riskini daşıyır, eləcə də millərin mübadilə dərəcəsini müəyyən edir. Beləliklə, Qrupun vədinin mahiyyəti daha əvvəl aviaşirkətlərdən alınmış müəyyən millərin müştəriyə təqdim edilməsindən ibarət olan icra öhdəliyidir.

Qrup aktiv milləri hər bir hesabat dövründə xidmətlər göstərildikcə istifadə ediləcək materiallar şəklində ehtiyatlar kimi qiymətləndirir və daha aşağı maya dəyəri və xalis realizasiya dəyəri ilə tanıyır.

Bir qayda olaraq, Qrup müştərilər tərəfindən istifadəsi gözlənilən toplanmış millər üçün öhdəliyi tanıyır. Xalların müddəti bitdikdən sonra həmin öhdəlik mənfəət və zərəre geri qaytarılır. Beləliklə, loyallıq proqramından istifadə etməklə xidmətin göstərilməsindən əldə edilən gəlirlər loyallıq üzrə xalların (yeni millərin) istifadə edilməsi üçün öhdəliyə aid edilir və həmin xalların müştərilərin fərdi hava yolu hesablarında toplanmasına, yəni millər üzrə nəzarətin ötürülməsinə qədər təxirə salınır.

Dividend gəliri

Gəlirlər, Qrup ödənişi almaq hüququnu əldə edəndə tanınır.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

3. Əhəmiyyətli mühasibat uçotu prinsipləri (davamı)

Xarici valyutanın çevrilməsi

Konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatları Bankın funksional və təqdimat valyutası olan AZN ilə təqdim edilir. Xarici valyutalarla aparılan əməliyyatlar ilk öncə əməliyyat tarixində qüvvədə olan valyuta məzənnəsi ilə funksional valyutaya çevrilir. Xarici valyuta ilə olan monetar aktivlər və öhdəliklər hesab tarixinə məzənnədən istifadə etməklə funksional valyutaya çevrilir. Xarici valyutalarla olan əməliyyatların çevrilməsindən yaranan bütün fərqlər cari ilin mənfəətində "Xarici valyutadan xalis xalis gəlirlər/(zərər)lər – Məzənnə fərqi" maddəsi üzrə tanınır. Xarici valyuta ilə olan və ilkin dəyəri ilə qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr əməliyyat tarixinə mövcud olan məzənnəyə görə çevrilir. Xarici valyuta ilə olan və ədalətli dəyərle qiymətləndirilən qeyri-monetar maddələr ədalətli dəyərin təyin edildiyi tarixdə mövcud olan məzənnəyə görə çevrilir. Xarici valyuta ilə əməliyyatın müqavilə məzənnəsi ilə ARMB-nin həmin əməliyyat tarixinə rəsmi məzənnəsi arasında fərqlər xarici valyuta ilə əməliyyatlar üzrə xərcləri çıxmaqla gəlirlərə daxil edilir.

Grup bu maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün 31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə olan aşağıdakı rəsmi xarici valyuta məzənnələrindən istifadə etmişdir:

	2023	2022
1 ABŞ dolları	AZN 1.7000	AZN 1.7000
1 Avro	AZN 1.8766	AZN 1.8114
1 Gürcüstan laris	AZN 0.6326	AZN 0.6298
1 Türk lirəsi	AZN 0.0576	AZN 0.0909

Qəbul edilmiş, lakin hələ qüvvəyə minməmiş standartlar

Grupun maliyyə hesabatları buraxıldığı tarixə qədər buraxılmış, lakin qüvvəyə minməmiş yeni və düzəliş edilmiş standartların və şərhlərin Grupun maliyyə hesabatlarına təsir göstərməsi gözlənilmir.

4. Mühüm uçot mühakimələri və qiymətləndirmələri

Mühakimələr

Grupun mühasibat uçotu prinsiplərinin tətbiqi prosesində rəhbərlik qiymətləndirmələri əhatə edən mühakimələr istisna olmaqla, konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında tanınmış məbləğlərə ən çox təsir göstərən aşağıdakı mühakimələr etmişdir.

Dayandırılmış əməliyyatın müəyyən edilməsi

Grup səhmləri satılan törəmə müəssisənin dayandırılmış fəaliyyət tərifinə uyğun olub-olmadığını müəyyən etmək üçün mühakimə işlətmişdir. Dayandırılmış fəaliyyət müəssisənin xaric edilmiş və ya satış üçün saxlanılan kimi təsnif edilən komponentidir və:

- ▶ Ayrıca əsas fəaliyyət sahəsi və ya coğrafi fəaliyyət sahəsidir;
- ▶ Ayrıca əsas fəaliyyət sahəsinin və ya coğrafi fəaliyyət sahəsinin silinməsinə dair vahid əlaqələndirilmiş planın bir hissəsidir; və ya
- ▶ Yalnız yenidən satış məqsədi ilə alınmış törəmə müəssisədir.

Dayandırılmış əməliyyatın tərifində "əsas" termini həm "fəaliyyət sahəsi", həm də "coğrafi fəaliyyət sahəsi" anlayışlarına istinad edir, yeni dayandırılmış əməliyyatlar ya əsas fəaliyyət sahəsini, ya da əsas coğrafi fəaliyyət sahəsini təmsil etməlidir. "Əməliyyat seqmentləri" adlı 8 sayılı MHBS-də hesabat verən seqmenti müəyyən etmək üçün tətbiq edilən kəmiyyət hədləri səhmləri satılan törəmə müəssisənin ayrıca əsas fəaliyyət sahəsini və ya coğrafi fəaliyyət sahəsini təmsil etdiyini müəyyən etmək üçün istifadə edilmişdir. Aparılmış təhlilə əsasən, Grupun rəhbərliyi törəmə müəssisənin 5 sayılı MHBS-nin tələblərinə uyğun olaraq "dayandırılmış fəaliyyət" anlayışına cavab vermədiyi qənaətinə gəlmişdir.

Yenilənmə opsiyonu ilə müqavilələrin icarə müddətinin müəyyən edilməsində əhəmiyyətli mühakimə

Grup icarə müddətini icarənin uzadılması hüququnun istifadə ediləcəyi əsaslı şəkildə müəyyən olduqda icarənin uzadılması opsiyonu ilə əhatə olunmuş müddətlər və həmin hüququn istifadə edilməyəcəyi əsaslı şəkildə müəyyən olduqda icarənin ləğv edilməsi opsiyonu ilə əhatə olunmuş müddətlərlə birlikdə ləğv edilməyən icarə müddəti kimi müəyyən edir.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

4. Mühüm uçot mühakimələri və qiymətləndirmələri (davamı)

Mühakimələr (davamı)

Qrup bəzi icarə müqavilələri əsasında aktivləri əlavə üç ildən beş ilədək müddətə icarəyə götürmək hüququna malikdir. Yenilənmə opsiyonunun istifadə edilməsinin əsaslı şəkildə müəyyən olub-olmamasını qiymətləndirərkən Qrup mühakimə tətbiq edir, yəni yenilənmə opsiyonunun istifadə edilməsi üçün iqtisadi stimula yaradan bütün müvafiq amilləri nəzərdən keçirir. Qrupun nəzarətində olan və onun yenilənmə opsiyonundan (məs. biznes strategiyasında dəyişiklik) istifadə etmək (və ya etməmək) qabiliyyətinə təsir göstərən mühüm hadisə və ya şərtlərdə əhəmiyyətli dəyişiklik baş verərsə, Qrup başlanma tarixindən sonra icarə müddətini yenidən qiymətləndirir. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrupun öhdəlik tanıdığı uzadılma opsiyonu əsasında ödənişlərin məbləği 4,630 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 11,939 min AZN) təşkil edir.

Qiymətləndirmə qeyri-müəyyənliyi

Qrupun rəhbərliyi tərəfindən uçot qaydalarının tətbiq edilməsi zamanı konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında əks etdirilmiş məbləğləri müəyyən etmək üçün mühakimələr çıxarılmış və qiymətləndirmələr işlədilmişdir. İstifadə edilmiş mühüm mühakimə və qiymətləndirmələr aşağıda göstərilir:

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilmiş maliyyə aktivlərinin və maliyyə öhdəliklərinin ədalətli dəyərləri fəal bazardan əldə edilə bilməyəndə, onlar riyazi modellərin işlədilməsini nəzərdə tutan müxtəlif qiymətləndirmə mexanizmlərindən istifadə etməklə müəyyən edilir. Bu modellər üçün ilkin verilənlər mümkün olanda müşahidə edilə bilən bazardan götürülür, mümkün olmayanda isə ədalətli dəyərlərin müəyyən edilməsi üçün müəyyən dərəcədə mühakimələrin istifadə edilməsi tələb olunur. Əlavə təfsilatlar Qeyd 27-də təqdim olunur.

Maliyyə aktivləri üzrə dəyərsizləşmə zərəri

Maliyyə aktivlərinin bütün kateqoriyaları üzrə dəyərsizləşmə zərərlərinin ölçülməsi mühakimələrin işlədilməsini tələb edir, xüsusilə dəyərsizləşmə zərərləri müəyyən edilərkən gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin məbləği və vaxtı və girov dəyərləri, eləcə də kredit riskində əhəmiyyətli artım qiymətləndirilməlidir. Bu qiymətləndirmələr bir neçə amildən irəli gəlir ki, bunların dəyişməsi müxtəlif səviyyəli ehtiyatlarla nəticələnə bilər. Qrup tərəfindən GKZ-nin hesablamaları müxtəlif giriş məlumatlarının seçimi və onların qarşılıqlı əlaqəsi ilə bağlı bir sıra müvafiq fərziyyələri əhatə edən kompleks modellərin nəticəsidir. Uçot mühakimələri və qiymətləndirmələri hesab olunan GKZ modellərinin elementləri bunlardır:

- ▶ Qrupun hər bir kateqoriya üçün Defolt Ehtimalı ("DE") əmsalını təyin edən daxili kredit təsnifatı modeli;
- ▶ Kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmadığını və müvafiq olaraq maliyyə aktivləri üçün AMəGKZ əsasında ehtiyatların ölçülməli olub-olmadığını qiymətləndirmək, eləcə də keyfiyyətin qiymətləndirilməsi üçün Qrupun meyarı;
- ▶ GKZ-ləri ümumi əsasla qiymətləndirilən maliyyə aktivlərinin seqmentlərə bölünməsi;
- ▶ GKZ modellərinin, o cümlədən müxtəlif düsturların və giriş məlumatları seçiminin işlənilib hazırlanması;
- ▶ Makroiqtisadi ssenarilər ilə iqtisadi giriş məlumatları arasındakı əlaqənin və DE (defolt ehtimalı), DHRH (defolt halında risklərin həcmi) və DHZ (defolt halında zərər) əmsallarına təsirin müəyyənləşdirilməsi;
- ▶ GKZ modelləri üçün iqtisadi giriş məlumatlarını əldə etmək üçün perspektiv makroiqtisadi ssenarilərin seçilməsi və onların həyata keçirilə bilməsinin qiymətləndirilməsi.

Daha ətraflı məlumat 8-ci və 25-ci Qeydlərdə təqdim edilir.

Rusiyanın investisiya qiymətli kağızları üzrə dəyərsizləşmə zərərləri və ədalətli dəyərin qiymətləndirilməsi

24 fevral 2022-ci il tarixində başlayan Rusiya-Ukrayna münaqişəsi Rusiya hökumətinə və şirkətlərinə qarşı bir sıra sanksiyaların tətbiq edilməsinə səbəb olmuş və onların xarici kreditör qarşısında öhdəlikləri yerinə yetirmək imkanlarını məhdudlaşdırmışdır. Buna görə Qrup DÜGƏD ilə saxlanılan Rusiyanın investisiya qiymətli kağızları üzrə dəyərsizləşmə zərərləri və ədalətli dəyərin qiymətləndirilməsində istifadə edilən mühakimələri təkrar qiymətləndirməli olmuşdur. Qrup GKZ-nin və ədalətli dəyərin qiymətləndirilməsində istifadə olunan əsas fərziyyələrin müəyyən edilməsində mühakimə istifadə etmişdir. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Rusiyanın investisiya qiymətli kağızlarının ədalətli dəyəri və müvafiq GKZ müvafiq olaraq 10,164 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 34,174 min AZN) və 6,557 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 27,735 min AZN) təşkil etmişdir. Ətraflı məlumat 26-cı və 27-ci Qeydlərdə təqdim edilir.

Mülkiyyətə alınmış girovların xalis satış dəyəri

Girovların ilkin dəyər və xalis satış dəyəri arasında daha aşağı olanı ilə saxlanılmasını təmin etmək üçün mülkiyyətə alınmış girovların xalis satış dəyəri hər hesabat dövründə ölçülür.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

4. Mühüm uçot mühakimələri və qiymətləndirmələri (davamı)

Qiymətləndirmə qeyri-müəyyənliyi (davamı)

Qrup bu aktivlərin cari il ərzində satılması üçün strategiya işləyib hazırlamışdır. Cari il ərzində aktivlərin satışı müşahidə edilmədikdə, müvafiq aktivlərin xalis satış dəyərinin qiymətləndirilməsi daha ətraflı və mühafizəkar şəkildə aparılır. Hər bir əmlak mövcud bazar məlumatlarına əsasən ayrıca qiymətləndirilir. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə mülkiyyətə alınmış girovların balans dəyəri 13,652 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 6,934 min AZN) təşkil etmişdir. Daha ətraflı məlumatlar 12 sayılı Qeyddə təqdim edilir.

İcarələr – artan faiz dərəcəsinin qiymətləndirilməsi

Qrup icarədə nəzərdə tutulan faiz dərəcəsinə dərhal müəyyən edə bilmir və bu səbəbdən icarə öhdəliklərinin ölçülməsi üçün artan faiz dərəcəsinə (AFD) istifadə edir. AFD Qrupun oxşar şərt və oxşar girovla oxşar iqtisadi mühitdə istifadə hüququ olan aktivə oxşar dəyərli aktivin əldə edilməsi üçün tələb olunan vəsaitlərin borca alınması üçün ödəməli olduğu faiz dərəcəsidir. Beləliklə, AFD Qrupun nəyi "ödəməli olduğunu" əks etdirir, bu isə müşahidə edilən dərəcələr olmadıqda (məs. Qrup maliyyə əməliyyatları aparmadıqda) və ya icarənin şərtlərini əks etdirmək üçün bu dərəcələrə düzəlişlər edilməli olduqda (məs. icarələr Qrupun funksional valyutasında olmadıqda) qiymətləndirilmənin aparılmasını tələb edir.

Qrup AFD-ni mümkün olduqda müşahidə edilən giriş məlumatlarından (məsələn, bazardakı faiz dərəcələrindən) istifadə etməklə qiymətləndirir və müəssisə ilə bağlı müəyyən xüsusi qiymətləndirmələr (məsələn, Qrupun kredit reytingi) aparmalıdır.

Vergilər

Azərbaycan, Türkiyə və Gürcüstanın qanunvericilikləri müxtəlif şərtlərə və tez-tez edilən dəyişikliklərə məruz qalır. Rəhbərlik hesab edir ki, 31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə müvafiq qanunvericiliyin rəhbərlik tərəfindən tətbiq edilən şərhə münasibdir və Qrupun vergi mövqeyi qəbul ediləcəkdir.

5. Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri

Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri aşağıdakılardan ibarətdir:

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Kassada olan pul vəsaitləri	67,876	91,566
Kredit təşkilatlarında müddəti 3 ayadək olan müddətli depozitlər	878,672	542,822
ARMB, GMB və TRMB-də cari hesablar	607,213	1,838,446
Digər kredit təşkilatlarında cari hesablar	402,165	826,341
Kredit təşkilatlarında müddəti 3 ayadək olan əks repo razılaşmaları	19,633	3,002
Çıxılsın: dəyersizləşmə üçün ehtiyat	(1)	(47)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	<u>1,975,558</u>	<u>3,302,130</u>

Digər kredit təşkilatlarında cari hesablara rezident və qeyri-rezident banklarda, müvafiq olaraq, 5,327 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 7,722 min AZN) və 396,838 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 818,619 min AZN) məbləğində faiz hesablanmayan müxbir hesabların qalıqları daxildir.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrup ARMB-də, bir rezident və on iki qeyri-rezident bankda müddəti 2024-cü ilin mart ayınadək olan 878,672 min AZN məbləğində müddətli depozitlər yerləşdirmişdir (31 dekabr 2022-ci il: ARMB-də, beş rezident və səkkiz qeyri-rezident bankda müddəti 2023-cü ilin yanvar ayınadək olan 542,822 min AZN məbləğində müddətli depozitlər).

Qrup bir sıra kredit təşkilatları ilə əks repo müqavilələri bağlamışdır. Bu müqavilələrin predmeti ədalətli dəyəri 19,408 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 2,840 min AZN) olan ARMB-nin notları və Maliyyə Nazirliyinin istiqrazlarıdır.

Pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinin bütün qalıqları Mərhələ 1-ə bölüşdürülür.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

6. Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər

Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlərə aşağıdakılar daxildir:

	2023	2022
Kredit təşkilatlarında müddəti 3 ayadək olan müddətli depozitlər	93,088	70,879
Banklara verilmiş kreditlər	64,039	28,988
ARMB, GMB və TRMB-də məcburi ehtiyatlar	1,282,119	330,913
Məhdudiyet qoyulmuş depozitlər	158,254	156,633
	1,597,500	587,413
Çıxılsın: dəyərsizləşmə üçün ehtiyat	(4,843)	(3,353)
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	1,592,657	584,060

31 dekabr 2023-cü il tarixinə kredit təşkilatlarındakı müddətli depozitlərin müddəti 2024-cü ilin mart ayı ilə 2024-cü ilin dekabr ayı arasında (31 dekabr 2022-ci il: 2023-cü ilin aprel ayı ilə 2024-cü ilin dekabr ayı arasında) tamamlanır.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bankın müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş müddəti 2024-cü ilin dekabr ayınadək olan iki rezident kommersiya bankına verilmiş 22,486 min AZN məbləğində təminatlı kreditlər və bir rezident kommersiya bankına verilmiş 41,553 min AZN məbləğində təminatlı kredit üzrə ödənilməmiş məbləğləri olmuşdur (31 dekabr 2022-ci il: müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş müddəti 2023-cü ilin sentyabr ayınadək olan iki rezident kommersiya bankına verilmiş 28,988 min AZN məbləğində təminatlı kreditlər).

20 noyabr 2023-cü il tarixində ARMB məcburi ehtiyatların hesablanması ilə bağlı müəyyən yeniliklər etmiş, bunlara uyğun olaraq 31 dekabr 2023-cü il tarixinə kredit təşkilatları ARMB-də faizsiz nağd pul depoziti (məcburi ehtiyat) saxlamalıdır. Məcburi ehtiyat dərəcələrinin müəyyən edildiyi yeni fərqləndirmə meyarları tətbiq edilmişdir. Fərqləndirmə meyarları aşağıdakılardır:

- ▶ Hüquqi şəxslərin yerli valyutada depozitlərinin 1,000,000 min AZN-dən (xarici valyuta üçün 750,000 min AZN-dən) az olub-olmaması;
- ▶ Əlaqəli depozitlərin ümumi depozitlərdə payının 20%-dən aşağı olub-olmaması;
- ▶ Banka aidliyi olan şəxslərin depozitlərinin ümumi depozitlərdə payının 20%-dən aşağı olub-olmaması.

Bankın hüquqi şəxslərdən aldığı orta depozitləri yuxarıdakı hədlərin bəziləridən yuxarı olduğuna görə, 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bankın yerli və xarici valyutalarda alınmış depozitlər üzrə tətbiq edilən məcburi ehtiyat dərəcəsi 20% təşkil etmişdir.

Bu, ARMB-nin dərəcələri artırmaq qərarını verdiyi 15 fevral 2023-cü il tarixinədək qüvvədə olan AZN ilə müəyyən öhdəliklərin əvvəlki ayın orta qalıqlarının 4%-i və xarici valyutada olan müəyyən öhdəliklərin əvvəlki ayın orta qalıqlarının 5%-i həcmində əvvəlki ehtiyat dərəcələri ilə müqayisədə artımdır.

Qrupun belə depoziti geri götürmək imkanı qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada məhdudlaşdırılır.

Gürcüstan Respublikasındakı kredit təşkilatlarından GMB-da müştərilərdən və qeyri-rezident maliyyə təşkilatlarından müvafiq iki həftəlik dövr üzrə Gürcüstan laris və xarici valyutada cəlb olunmuş vəsaitlərin orta məbləğinin müvafiq olaraq 5,0% səviyyəsində (2022-ci il: 5,0%) və xüsusi kommersiya bankının əmanətlərin dollarlaşma dərəcəsinə asılı olaraq 10%-25%-i aralığında (2022-ci il: 10%-25% aralığında) məcburi faiz qazanan nağd depozit saxlamaq tələb olunur.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Türkiyə Respublikasında kredit təşkilatları TCMB-dəki depozitlər üçün müştərilərdən TRY və xarici valyutada cəlb edilmiş vəsaitlərin orta məbləğinin müvafiq olaraq 3%-8,0%-i aralığında və 5,0%-25,0%-i aralığında məcburi faiz qazandıran ehtiyat saxlamalıdır. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrupun maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatına PAŞA Yatırım Bankası A.Ş.-yə aid kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər daxil edilməmişdir.

31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il ərzində kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər üzrə ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ ehtiyatında dəyişikliklərin təhlili:

	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2023-cü il tarixinə ümumi balans dəyəri	570,003	-	17,410	587,413
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	1,261,214	-	-	1,261,214
Ödənilmiş aktivlər	(199,396)	-	(3,429)	(202,825)
Hiperinflasiyanın təsiri	(11,897)	-	-	(11,897)
Məzənnəyə düzəlişlər	13,834	-	-	13,834
Tөрөmə müəssisənin səhmlərinin satılması ilə azalma	(50,239)	-	-	(50,239)
31 dekabr 2023-cü il	1,583,519	-	13,981	1,597,500

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

6. Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər (davamı)

	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2023-cü il tarixinə GKZ	(541)	–	(2,812)	(3,353)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(1,960)	–	–	(1,960)
Ödənilmiş aktivlər	627	–	2,812	3,439
Mərhələ 3-ə köçürmə	–	–	–	–
GKZ hesablanması üçün istifadə edilmiş modellərdə və giriş məlumatlarında dəyişikliklər	–	–	–	–
GKZ hesablanması üçün modeldə və giriş məlumatlarında dəyişikliklər	(246)	–	(2,899)	(3,145)
Hiperinflasiyanın təsiri	5	–	–	5
Məzənnəyə düzəlişlər	79	–	–	79
Törəmə müəssisənin səhmlərinin satılması ilə azalma	92	–	–	92
31 dekabr 2023-cü il	(1,944)	–	(2,899)	(4,843)

31 dekabr 2022-cü il tarixində başa çatan il ərzində kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər üzrə ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ ehtiyatında dəyişikliklərin təhlili:

	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	589,488	–	13,981	603,469
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	118,257	–	–	118,257
Ödənilmiş aktivlər	(135,559)	–	–	(135,559)
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(3,429)	–	3,429	–
Hiperinflasiyanın təsiri	(9,924)	–	–	(9,924)
Məzənnəyə düzəlişlər	11,170	–	–	11,170
31 dekabr 2022-ci il	570,003	–	17,410	587,413

	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə GKZ ehtiyatı	(861)	–	–	(861)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(601)	–	–	(601)
Ödənilmiş aktivlər	831	–	48	879
Mərhələ 3-ə köçürmələr	24	–	(24)	–
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülmüş risklərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	–	–	(2,836)	(2,836)
Hiperinflasiyanın təsiri	46	–	–	46
Məzənnəyə düzəlişlər	20	–	–	20
31 dekabr 2022-ci il	(541)	–	(2,812)	(3,353)

31 dekabr 2023-cü il və 31 dekabr 2022-ci il tarixlərinə 13,981 min AZN məbləğində kredit zərərinə məruz qalmış kredit ipoteka müqaviləsi əsasında girov qoyulmuş daşınmaz əmlakla tam təmin edilmişdir.

7. İnvestisiya qiymətli kağızları

İnvestisiya qiymətli kağızları aşağıdakılardan ibarətdir:

	<i>2023</i>	<i>2022</i>
DÜĞƏD ilə borc qiymətli kağızları		
Azərbaycan İpoteka Fondunun istiqrazları	496,518	567,829
Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyinin istiqrazları	224,924	423,416
Korporativ istiqrazlar	75,965	86,572
Maliyyə təşkilatlarının istiqrazları	14,991	32,403
Digər xarici dövlətlərin istiqrazları	54	6,809
Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı tərəfindən buraxılmış notlar	–	182,446
Depozit sertifikatı	–	16,920
ABŞ-in xəzinə çekləri	–	1,735
DÜĞƏD ilə borc qiymətli kağızları	812,452	1,318,130

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

7. Investisiya qiymətli kağızları (davamı)

	2023	2022
DÜĞƏD ilə kapital qiymətli kağızları		
Korporativ səhmlər	2,003	2,699
DÜĞƏD ilə kapital qiymətli kağızları	2,003	2,699
	2023	2022
MZƏD ilə pay qiymətli kağızları		
Müştərək fondada iştirak sertifikatı	-	3,742
MZƏD ilə pay qiymətli kağızları	-	3,742
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları		
Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyinin istiqrazları	602,621	285,378
Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının notları	448,387	164,287
Maliyyə təşkilatlarının istiqrazları	74,490	19,992
Korporativ istiqrazlar	70,476	14,734
Digər xarici dövlətlərin istiqrazları	21,760	32,901
ABŞ-ın xəzinə çekləri	17,287	-
	1,235,021	517,292
Çıxılın: dəyersizləşmə üçün ehtiyat	(699)	(1,547)
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları	1,234,322	515,745

31 dekabr 2023-cü il tarixinə cəmi 0 min AZN məbləğində DÜĞƏD ilə borc qiymətli kağızları (31 dekabr 2022-ci il: 813 min AZN) və 0 AZN məbləğində amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları (31 dekabr 2022-ci il: 27,470 min AZN) repo müqavilələri üçün təminat kimi girov qoyulmuşdur. Çıxılma hüquqları həyata keçirilsəydi əvəzləşdirmədən sonra 31 dekabr 2023-cü il tarixinə xalis investisiya qiymətli kağızları üzrə qalığı 2,048,777 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 1,812,033 min AZN) olardı.

DÜĞƏD ilə borc qiymətli kağızları ilə əlaqədar ümumi balans dəyərində və əlaqəli GKZ-də dəyişikliklərin təhlili aşağıdakı cədvəldə təqdim olunur:

DÜĞƏD ilə borc qiymətli kağızları	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Total
1 yanvar 2023-cü il tarixinə ümumi balans dəyəri	1,283,956	28,355	5,819	1,318,130
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	60,477	-	-	60,477
Ödənilmiş və ya satılmış aktivlər	(542,886)	(18,515)	(14,299)	(575,700)
Məzənnəyə düzəlişlər	(1,827)	-	-	(1,827)
Ədalətli dəyərdə dəyişiklik	10,912	(329)	9,133	19,716
Hiperinflasiyanın təsiri	(610)	-	-	(610)
Törəmə müəssisənin səhmlərinin satılması ilə azalma	(7,734)	-	-	(7,734)
31 dekabr 2023-cü il	802,288	9,511	653	812,452
	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Total
DÜĞƏD ilə borc qiymətli kağızları				
1 yanvar 2023-ci il tarixinə GKZ ehtiyatı	(2,474)	(9,740)	(17,995)	(30,209)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(598)	-	-	(598)
Ödənilmiş və ya satılmış aktivlər	1,087	4,661	13,644	19,392
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilmiş modellərdə və giriş məlumatlarında dəyişikliklər	879	2,419	453	3,751
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülmüş risklərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	-	-	-	-
Hiperinflasiyanın təsiri	57	-	-	57
Məzənnəyə düzəlişlər	30	-	-	30
Törəmə müəssisənin səhmlərinin satılması ilə azalma	139	-	-	139
31 dekabr 2023-cü il	(880)	(2,660)	(3,898)	(7,438)

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

7. Investisiya qiymətli kağızları (davamı)

DÜĞƏD ilə borc qiymətli kağızları	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2022-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	1,807,043	–	–	1,807,043
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	375,639	–	–	375,639
Ödənilmiş və ya satılmış aktivlər	(799,800)	(465)	(61)	(800,326)
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(40,729)	40,729	–	–
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(22,267)	–	22,267	–
Ədalətli dəyərdə dəyişiklik	(34,289)	(11,909)	(16,387)	(62,585)
Hiperinflyasiyanın təsiri	592	–	–	592
Məzənnəyə düzəlişlər	(2,233)	–	–	(2,233)
31 dekabr 2022-ci il	1,283,956	28,355	5,819	1,318,130

DÜĞƏD ilə borc qiymətli kağızları	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
1 yanvar 2022-ci il tarixinə GKZ ehtiyatı	(3,693)	–	–	(3,693)
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(502)	–	–	(502)
Ödənilmiş və ya satılmış aktivlər	1,095	–	–	1,095
Mərhələ 2-yə köçürmələr	63	(63)	–	–
Mərhələ 3-ə köçürmələr	12	–	(12)	–
GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	511	–	–	511
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülmüş risklərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	–	(9,677)	(17,983)	(27,660)
Hiperinflyasiyanın təsiri	15	–	–	15
Məzənnəyə düzəlişlər	25	–	–	25
31 dekabr 2022-ci il	(2,474)	(9,740)	(17,995)	(30,209)

Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları ilə əlaqədar ümumi balans dəyərində və əlaqəli GKZ-də dəyişikliklərin təhlili aşağıdakı cədvəldə təqdim olunur:

Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları	Mərhələ 1
1 yanvar 2023-cü il tarixinə ümumi balans dəyəri	517,292
Yaradılmış yeni aktivlər	1,033,161
Ödənilmiş aktivlər	(260,340)
Məzənnə və digər hərəkətlər	12,960
Hiperinflyasiyanın təsiri	(13,432)
Törəmə müəssisənin səhmlərinin satılması ilə azalma	(54,620)
31 dekabr 2023-cü il	1,235,021

Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları	Mərhələ 1
1 yanvar 2023-cü il tarixinə GKZ	(1,547)
Yaradılmış yeni aktivlər	(978)
Ödənilmiş aktivlər	178
GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	(11)
Hiperinflyasiyanın təsiri	337
Məzənnə və digər hərəkətlər	297
Törəmə müəssisənin səhmlərinin satılması ilə azalma	1,025
31 dekabr 2023-cü il	(699)

Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları	Mərhələ 1
1 yanvar 2022-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	71,264
Yaradılmış yeni aktivlər	484,237
Ödənilmiş aktivlər	(39,071)
Hiperinflyasiyanın təsiri	(6,483)
Məzənnə və digər hərəkətlər	7,345
31 dekabr 2022-ci il	517,292

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

7. İnvestisiya qiymətli kağızları (davamı)

<i>Amortizasiya hesablanmış dəyərlə borc qiymətli kağızları</i>	<i>Mərhələ 1</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə GKZ	(749)
Yaradılmış yeni aktivlər	(1,521)
Ödənilmiş aktivlər	280
GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən modellər və giriş məlumatlarında dəyişikliklər	90
Hiperinflasiyanın təsiri	204
Məzənnə və digər hərəkətlər	149
31 dekabr 2022-ci il	(1,547)

8. Müştərilərə verilmiş kreditlər

Müştərilərə verilmiş kreditlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Hüquqi şəxslər	2,789,858	2,885,227
Fiziki şəxslər	391,186	502,832
Müştərilərə verilmiş kreditlər (ümumi)	3,181,044	3,388,059
Çıxılsın – dəyərsizləşmə ehtiyatı	(125,893)	(114,470)
Müştərilərə verilmiş kreditlər (xalis)	3,055,151	3,273,589

Kreditlər aşağıdakı sənaye sektorlarında fəaliyyət göstərən müştərilərə verilmişdir:

	2023	2022
Ticarət və xidmətlər	1,499,756	1,423,440
Fiziki şəxslər	391,187	502,832
Nəqliyyat və telekommunikasiya	332,953	240,921
İstehsal	268,503	375,705
Tikinti	183,862	243,702
Kənd təsərrüfatı və yeyinti sənayesi	154,217	159,658
Qeyri-bank kredit təşkilatları	148,489	192,212
Enerji	114,859	136,381
Dağ-mədən	51,212	34,009
Daşınmaz əmlakın idarə edilməsi	28,769	31,058
Turizm	-	24,511
İcarə xidmətləri	-	15,961
Digər	7,237	7,669
Cəmi kreditlər (ümumi)	3,181,044	3,388,059

31 dekabr 2023-cü il tarixinə 9 (2022-ci il: 13) ən iri müştəriyə verilmiş fərdi olaraq Qrupun kapitalının 5%-dən artıq kreditlər 807,376 min AZN (2022-ci il: 957,244 min AZN) təşkil etmişdir.

Maliyyə lizinqi üzrə debitor borcları

Hüquqi şəxslərə verilmiş kreditlərə maliyyə lizinqi üzrə debitor borcları daxildir. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə maliyyə lizinqi üzrə debitor borclarının təhlili aşağıda göstərilir.

	Bir ilədək	1-2 il	2-3 il	3-4 il	4-5 il	5 ildən çox
Maliyyə lizinqlərinə investisiya, ümumi	9,955	5,958	-	-	-	-
Maliyyə lizinqləri üzrə qazanılmamış gələcək maliyyə gəliri	(284)	(70)	-	-	-	-
Maliyyə lizinqlərinə xalis investisiya	9,671	5,888	-	-	-	-

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

8. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Hüquqi şəxslərə verilmiş kreditlərə maliyyə lizinçiyə üzrə debitor borcları daxildir. 31 dekabr 2022-ci il tarixinə maliyyə lizinçiyə üzrə debitor borclarının təhlili aşağıda göstərilir.

	<i>Bir ilədək</i>	<i>1-2 il</i>	<i>2-3 il</i>	<i>3-4 il</i>	<i>4-5 il</i>	<i>5 ildən çox</i>
Maliyyə lizinçilərinə investisiya, ümumi	23,555	12,511	7,150	342	-	-
Maliyyə lizinçiləri üzrə qazanılmamış gələcək maliyyə gəliri	(2,888)	(1,095)	(336)	(2)	-	-
Maliyyə lizinçilərinə investisiya xalis	20,667	11,416	6,814	340	-	-

31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il ərzində ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklərin təhlili aşağıda təqdim edilir:

	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>AYKD</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2023-cü il tarixinə ümumi balans dəyəri	2,328,967	904,917	147,150	7,025	3,388,059
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	2,130,039	-	-	7,099	2,137,138
Ödənilmiş aktivlər (silinmələr çıxılmaqla)	(1,450,535)	(468,682)	(56,890)	-	(1,976,107)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	105,974	(101,607)	(4,367)	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(599,342)	601,013	(1,671)	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(36,256)	(61,100)	97,356	-	-
Əhəmiyyətli düzəliş edilmiş kreditlərin tanınmasının dayandırılması	-	-	(10,348)	-	(10,348)
Silinmiş məbləğlər	-	-	(6,228)	-	(6,228)
Bərpa	-	-	1,107	-	1,107
Tanınmanın dayandırılması ilə nəticələnməyən dəyişikliklərə görə müqavilə ilə nəzərdə tutulan pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişikliklər	(185)	8,223	(495)	-	7,543
Hiperinflyasiyanın təsiri	(37,092)	1,544	517	-	(35,031)
Məzənnəyə düzəlişlər	2,736	(2,608)	(235)	-	(107)
Tөрəmə müəssisənin səhmlərinin satılması ilə azalma	(320,741)	(3,447)	(794)	-	(324,982)
31 dekabr 2023-cü il	2,123,565	878,253	165,102	14,124	3,181,044
	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>AYKD</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2023-cü il tarixinə GKZ	(22,448)	(17,987)	(74,035)	-	(114,470)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərci)/qaytarılmasına təsir edən hərəkətlər</i>					
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(21,635)	-	-	-	(21,635)
Ödənilmiş aktivlər	12,670	7,871	28,076	-	48,617
Mərhələ 1-ə köçürmələr	(6,682)	2,735	3,947	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	6,513	(6,839)	326	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	548	4,563	(5,111)	-	-
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülmüş risklərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	5,485	(13,019)	(40,178)	-	(47,712)
GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən modellərə və giriş məlumatlarına dəyişikliklər	4,696	2,270	(3,535)	-	3,431
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərci)/qaytarılmasına təsir etməyən hərəkətlər</i>					
Əhəmiyyətli düzəliş edilmiş kreditlərin tanınmasının dayandırılması	-	-	6,589	-	6,589
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirlərində tanınma)	-	-	(10,936)	-	(10,936)
Silinmiş məbləğlər	-	-	6,228	-	6,228
Bərpa	-	-	(1,107)	-	(1,107)
Məzənnəyə düzəlişlər	880	848	499	-	2,227
Hiperinflyasiyanın təsiri	(23)	(304)	(106)	-	(433)
Tөрəmə müəssisənin səhmlərinin satılması ilə azalma	1,510	1,004	794	-	3,308
31 dekabr 2023-cü il	(18,486)	(18,858)	(88,549)	-	(125,893)

* Bərpa sətrinin konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabat təsiri "Ödənilmiş aktivlər" sətrinə daxil edilmişdir.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

8. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il ərzində ümumi balans dəyərində və müvafiq GKZ-də dəyişikliklərin təhlili aşağıda təqdim edilir:

	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>AYKD</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə ümumi balans dəyəri	1,947,209	969,378	206,882	-	3,123,469
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	2,100,122	-	-	7,025	2,107,147
Ödənilmiş aktivlər (silinmələr çıxılmaqla)	(1,209,983)	(454,984)	(140,163)	-	(1,805,130)
Mərhələ 1-ə köçürmələr	134,291	(134,125)	(166)	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	(553,643)	556,548	(2,905)	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	(54,157)	(34,446)	88,603	-	-
Silinmiş məbləğlər	-	-	(9,084)	-	(9,084)
Bərpa	-	-	3,188	-	3,188
Hiperinflasiyanın təsiri	(23,476)	375	693	-	(22,408)
Məzənnəyə düzəlişlər	(11,396)	2,171	102	-	(9,123)
31 dekabr 2022-ci il	2,328,967	904,917	147,150	7,025	3,388,059
	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>AYKD</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə GKZ	(19,957)	(23,498)	(52,709)	-	(96,164)
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərçi)/qaytarılmasına təsir edən hərəkətlər</i>					
Yaradılmış və ya satın alınmış yeni aktivlər	(15,397)	-	-	-	(15,397)
Ödənilmiş aktivlər	7,639	6,372	25,411	-	39,422
Mərhələ 1-ə köçürmələr	(6,707)	6,698	9	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmələr	3,169	(3,885)	716	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmələr	2,826	3,824	(6,650)	-	-
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülmüş risklərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	5,491	(8,990)	(42,672)	-	(46,171)
GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən modellər və giriş məlumatlarında dəyişikliklər	(318)	630	3,841	-	4,153
<i>Mənfəət və ya zərərdə kredit zərəri üzrə ehtiyatın (xərçi)/qaytarılmasına təsir etməyən hərəkətlər</i>					
Diskontun qaytarılması (faiz gəlirlərində tanınma)	-	-	(7,860)	-	(7,860)
Silinmiş məbləğlər	-	-	9,084	-	9,084
Bərpa	-	-	(3,188)	-	(3,188)
Məzənnəyə düzəlişlər	345	1,054	428	-	1,827
Hiperinflasiyanın təsiri	461	(192)	(445)	-	(176)
31 dekabr 2022-ci il	(22,448)	(17,987)	(74,035)	-	(114,470)

* Bərpa sətirinin konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatı təsiri "Ödənilmiş aktivlər" sətirində daxil edilmişdir.

Şərtləri dəyişdirilmiş və restrukturizasiya edilmiş kreditlər

Grup maliyyə aktivinin, məsələn müştəriyə verilən kreditin müddəti və şərtləri onun yeni bir kreditə çevriləcəyi şəkildə dəyişdirildiyi halda maliyyə aktivinin tanınmasını dayandırır, fərq isə dəyərsizləşmə zərəri qeydə alınmadığı halda tanınmanın dayandırılması ilə bağlı gəlir və ya zərər kimi tanınır. Yeni tanınmış kreditlər, AYKD olması ehtimal edilməyəndə, GKZ-nin ölçülməsi məqsədləri üçün Mərhələ 1 kimi təsnif edilir.

Dəyişiklik əhəmiyyətli şəkildə fərqli olan pul vəsaitlərinin hərəkəti ilə nəticələnmirsə, dəyişiklik tanınmanın dayandırılmasına gətirib çıxarmır. İlk EFD (effektiv faiz dərəcəsi) ilə diskontlaşdırılan pul vəsaitlərinin hərəkətində dəyişiklik əsasında Grup, dəyərsizləşmə zərəri artıq qeydə alınmadığı halda dəyişiklikdən irəli gələn gəlir və ya zərəri qeydə alır.

Aşağıdakı cədvəl il ərzində dəyişiklik edilmiş aktivlər və dəyişikliklə bağlı Qrupun tanıdığı gəlir/zərər daxildir.

	2023	2022
Dövr üzrə şərtlərinə dəyişiklik edilmiş kreditlər		
Dəyişiklikdən əvvəl amortizasiya edilən dəyər	330,796	377,344
Dəyişiklik üzrə xalis gəlir/(zərər)	7,543	(869)

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

8. Müştərilərə verilmiş kreditlər (davamı)

Girov və kreditin keyfiyyətini artıran digər amillər

Tələb olunan girovun məbləği və növü biznes tərəfdaşının kredit riskinin qiymətləndirilməsindən asılıdır. Girov növlərinin münasibliyi və qiymətləndirmə parametrlərinə dair qaydalar tətbiq edilmişdir.

Alınmış girovların əsas növləri aşağıdakılardır:

- ▶ Müəssisələrə verilmiş kreditlərin verilməsi üçün daşınmaz əmlak, pul vəsaitləri, qiymətli kağızlar, mal-materiallar və ticarət debitor borcları;
- ▶ Fiziki şəxslərə verilmiş kreditlər, yaşayış mülkləri üzrə girovlar və həyatın yaşam sığortası hesabı;
- ▶ Kommersiya və pərakəndə kreditləşməsi üçün əsas şirkətdən alınan zəmanətlər.

Rəhbərlik girovun bazar dəyərində nəzarət edir, müvafiq razılaşmalara uyğun olaraq əlavə girov tələb edir və kreditin dəyersizləşməsi üçün ehtiyatın adekvatlığını nəzərdən keçirərkən əldə edilmiş girovun bazar dəyərində nəzarət edir.

Grup 3-cü mərhələdə müəyyən hüquqi təşkilatlara verilən kreditlər üzrə DHZ əmsalını girovların diskontlaşdırılmış dəyərini istifadə etməklə hesablayır. 31 dekabr 2023-cü ildə həmin fərdi qiymətləndirilmiş kreditlər üzrə maksimal risk həcmi 143,285 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 143,958 min AZN) olmuşdur, bunun üçün 69,587 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 62,307 min AZN) məbləğində GKZ yaradılmışdır. Bu kreditlər üzrə girov olmasaydı GKZ məbləği ümumi qiymətləndirmə əsasında 115,943 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 109,862 min AZN) olardı.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

9. Əmlak və avadanlıqlar

Əmlak və avadanlıqlarda hərəkət aşağıdakı kimi olmuşdur:

	<i>Torpaq</i>	<i>Binalar</i>	<i>Mebel və avadanlıq</i>	<i>Kompüterlər və digər avadanlıqlar</i>	<i>Nəqliyyat vasitələri</i>	<i>Digər avadanlıqlar</i>	<i>İcarəyə alınmış aktivlərin əsaslı təmiri</i>	<i>Cəmi</i>
İlkin dəyər								
1 yanvar 2022-ci il	8,104	10,615	26,749	10,981	2,129	834	4,573	63,985
Əlavələr	-	-	2,787	930	386	18	9	4,130
Silinmələr	-	-	(358)	(187)	(1)	(11)	(166)	(723)
Məzənnə fərqi	(2,466)	(1,646)	44	208	(32)	(17)	282	(3,627)
Hiperinflyasiyanın təsiri	9,954	6,416	483	701	256	220	-	18,030
31 dekabr 2022-ci il	15,592	15,385	29,705	12,633	2,738	1,044	4,698	81,795
Əlavələr	-	1,021	2,380	1,037	133	153	410	5,134
Silinmələr	-	-	(1,401)	(202)	(412)	(8)	(335)	(2,358)
İnvestisiya əmlakına köçürmə (Qeyd 19)	(4,595)	(1,685)	-	-	-	-	-	(6,280)
Məzənnə fərqi	(5,271)	(209)	(127)	57	(11,450)	16	13	(16,971)
Hiperinflyasiyanın təsiri	6,276	318	166	-	11,472	-	-	18,232
Törəmə müəssisənin səhmlərinin satılması ilə azalma	(11,702)	(9,423)	(992)	(1,280)	(422)	(496)	-	(24,315)
31 dekabr 2023-cü il	300	5,407	29,731	12,245	2,059	709	4,786	55,237
Yığılmış köhnəlmə n								
1 yanvar 2022-ci il	(1,277)	(3,030)	(18,522)	(8,354)	(1,296)	(591)	(2,977)	(36,047)
Köhnəlmə xərci	-	(388)	(3,931)	(1,405)	(404)	(92)	(689)	(6,909)
Silinmələr	-	-	285	166	-	9	120	580
Köçürmələr	-	-	3	-	-	(3)	-	-
Dəyərsizləşmə xərci	313	224	-	-	-	-	-	537
Məzənnə fərqi	403	278	(87)	(224)	7	(14)	(161)	202
Hiperinflyasiyanın təsiri	(4,254)	(2,495)	(201)	(436)	(134)	(78)	-	(7,598)
31 dekabr 2022-ci il	(4,815)	(5,411)	(22,453)	(10,253)	(1,827)	(769)	(3,707)	(49,235)
Köhnəlmə xərci	-	(404)	(3,620)	(1,226)	(435)	(103)	(567)	(6,355)
Silinmələr	-	-	1,386	180	410	8	272	2,256
İnvestisiya əmlakına köçürmə (Qeyd 19)	-	157	-	-	-	-	-	157
Məzənnə fərqi	2,822	1,027	99	(39)	2,743	(6)	(2)	6,644
Hiperinflyasiyanın təsiri	(1,976)	(183)	(120)	-	(2,760)	-	(4)	(5,043)
Törəmə müəssisənin səhmlərinin satılması ilə azalma	3,969	2,118	629	993	387	221	-	8,317
31 dekabr 2023-cü il	-	(2,696)	(24,079)	(10,345)	(1,482)	(649)	(4,008)	(43,259)
Xalis balans dəyəri								
31 dekabr 2023-cü il	300	2,711	5,652	1,900	577	60	778	11,978
31 dekabr 2022-ci il	10,777	9,974	7,252	2,380	911	275	991	32,560

31 dekabr 2023-cü il tarixinə 24,346 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 22,392 min AZN) məbləğində əmlak və avadanlıq tam köhnəlmiş, lakin istifadədə olmuşdur.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

10. Qeyri-maddi aktivlər

Qeyri-maddi aktivlərdə hərəkət aşağıdakı kimi olmuşdur:

	<i>Qudvil</i>	<i>Bank lisenziyası</i>	<i>Lisenziyalar</i>	<i>Kompüter proqramı</i>	<i>Rəqəmsal məhsullar</i>	<i>Cəmi</i>
İlkin dəyər						
1 yanvar 2022-ci il	3,642	18,350	22,232	22,479	20,392	87,095
Əlavələr	-	-	2,759	2,464	-	5,223
Silinmələr	-	-	(86)	(1,385)	-	(1,471)
Daxili köçürmələr	-	-	(544)	544	-	-
Məzənnə fərqi	-	(1,494)	16	15	-	(1,463)
Hiperinflyasiyanın təsiri	-	-	-	2,206	-	2,206
31 dekabr 2022-ci il	3,642	16,856	24,377	26,323	20,392	91,590
Əlavələr	-	-	1,487	3,202	-	4,689
Silinmələr	-	-	(3,175)	(2,546)	-	(5,721)
Məzənnə fərqi	-	(6,175)	1	17	-	(6,157)
Hiperinflyasiyanın təsiri	-	-	-	189	-	189
Törəmə müəssisənin səhmlərinin satılması ilə azalma	(3,642)	(10,681)	-	(5,560)	-	(19,883)
31 dekabr 2023-cü il	-	-	22,690	21,625	20,392	64,707
Yığılmış amortizasiya						
1 yanvar 2022-ci il	(3,642)	(13,621)	(11,450)	(8,714)	(10,201)	(47,628)
Amortizasiya xərci	-	-	(3,612)	(2,972)	(2,333)	(8,917)
Silinmələr	-	-	86	803	-	889
Daxili köçürmələr	-	-	217	(217)	-	-
Dəyərsizləşmə xərci	-	(3,235)	-	-	-	(3,235)
Məzənnə fərqi	-	-	1	52	-	53
Hiperinflyasiyanın təsiri	-	-	-	(1,352)	-	(1,352)
31 dekabr 2022-ci il	(3,642)	(16,856)	(14,758)	(12,400)	(12,534)	(60,190)
Amortizasiya xərci	-	-	(3,466)	(3,090)	(2,197)	(8,753)
Silinmələr	-	-	3,037	1,973	-	5,010
Məzənnə fərqi	-	6,175	-	-	-	6,175
Hiperinflyasiyanın təsiri	-	-	-	(116)	-	(116)
Törəmə müəssisənin səhmlərinin satılması ilə azalma	3,642	10,681	-	3,808	-	18,131
31 dekabr 2023-cü il	-	-	(15,187)	(9,825)	(14,731)	(39,743)
Xalis balans dəyəri						
31 dekabr 2023-cü il	-	-	7,503	11,800	5,661	24,964
31 dekabr 2022-ci il	-	-	9,619	13,923	7,858	31,400

31 dekabr 2023-cü il tarixində 8,372 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 6,537 min AZN) məbləğində qeyri-maddi aktivlər tam amortizasiya olunsa da, istifadə edilirdi.

Rəqəmsal məhsullar Qrupun daxilində işlənilib hazırlanan və 2019-cu ildən etibarən istifadə edilən proqram təminatı və 2020-ci ildən etibarən istifadə edilən əldə edilmiş rəqəmsal kredit alətindən ibarətdir. 31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə pul vəsaitlərini yaradan vahidin bərpa edilə bilən məbləği istifadə dəyəri metodu əsasında müəyyən edilmişdir. Qiymətləndirmə ən son proqnozlara uyğun olaraq mütəmadi şəkildə yenilənən diskontlaşdırılmış pul vəsaitlərinin hərəkəti məlumatlarına əsaslanır.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

11. İstifadə hüququ olan aktivlər və icarə öhdəlikləri

Qrupun icarələri ofis binaları kimi istifadə edilən binalarla təmsil olunur. 31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il ərzində istifadə hüququ olan aktivlər və icarə öhdəliklərində hərəkət aşağıdakı kimi olmuşdur:

	<i>İstifadə hüququ olan aktivlər</i>	<i>İcarə öhdəlikləri</i>
1 yanvar 2023-cü il	17,471	17,662
Əlavələr	1,455	1,455
İcarə şərtlərində dəyişikliklər	776	776
Köhnəlmə xərci	(7,381)	-
Faiz xərci	-	1,203
Ödənişlər	-	(8,465)
Məzənnə fərqi	31	(15)
Tөрəmə müəssisənin səhmlərinin satılması ilə azalma	(55)	(45)
31 dekabr 2023-cü il	12,297	12,571
	<i>İstifadə hüququ olan aktivlər</i>	<i>İcarə öhdəlikləri</i>
1 yanvar 2022-ci il	17,640	18,241
Əlavələr	3,540	3,540
İcarə şərtlərində dəyişikliklər	3,440	3,440
Xaric edilmələr və silinmələr	(145)	(145)
Köhnəlmə xərci	(7,402)	-
Faiz xərci	-	1,360
Ödənişlər	-	(8,610)
Məzənnə fərqi	398	(164)
31 dekabr 2022-ci il	17,471	17,662

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərində başa çatan illər üzrə növbəti beş ilin hər biri üçün gələcək icarə ödənişləri aşağıdakı kimi olmuşdur.

	2023	2022
1 il ərzində	5,759	7,963
1-2 il	4,812	9,004
2-3 il	3,183	3,030
3-4 il	238	71
4-5 il	102	47
Cəmi gələcək icarə ödənişləri	14,094	20,115

12. Digər aktivlər və öhdəliklər

Digər aktivlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Digər maliyyə aktivləri		
Pul köçürmələri üzrə hesablaşmalar	82,338	53,363
Zəmanətlər və akkreditivlər üzrə hesablanmış alınacaq komissiya	2,000	1,716
Çek əməliyyatları üzrə debitor borcları	-	1,217
Digər	493	350
	84,831	56,646
Çıxılsın – digər maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat	(1,677)	(945)
Cəmi digər maliyyə aktivləri	83,154	55,701
Digər qeyri-maliyyə aktivləri		
Mülkiyyətə alınmış girov	13,652	6,934
Təxirə salınmış xərclər	7,383	5,714
Loyallıq proqramı əsasında alınmış millər	6,565	2,998
Digər avans ödənişləri	3,623	5,226
Əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlərin alınması üçün avans ödənişləri	653	1,166
Mənfəət vergisi istisna olmaqla vergilər	446	68
	32,322	22,106
Digər aktivlər	115,476	77,807

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

12. Digər aktivlər və öhdəliklər (davamı)

Digər maliyyə aktivlərinin bütün qalıqları Mərhələ 1-ə bölüşdürülür.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə 2,617 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 2,510 min AZN) məbləğində təxirə salınmış xərclər uzunmüddətli proqram dəstəyinə aiddir.

Mülkiyyətə alınmış girovlar Qrup tərəfindən vaxtı keçmiş kreditlərin ödənilməsi zamanı əldə edilmiş qeyri-maliyyə aktivləri ilə təmsil olunur. Mülkiyyətə alınmış girovlar ilin sonuna ilkin dəyər və xalis satış dəyəri ilə qeydə alınır.

Mülkiyyətə alınmış girovlar aşağıdakılardan ibarətdir:

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Kommersiya daşınmaz əmlakı	10,952	5,891
Yaşayış daşınmaz əmlakı	2,263	147
Torpaq	121	–
Digər	316	896
Mülkiyyətə alınmış girovlar	<u>13,652</u>	<u>6,934</u>

Digər öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Digər maliyyə öhdəlikləri		
Pul köçürmələri üzrə hesablaşmalar	11,328	5,696
Hesablanmış xərclər	10,014	8,433
Çek əməliyyatları üzrə kreditör borcları	–	1,217
Digər	1,092	1,282
	<u>22,434</u>	<u>16,628</u>
Digər qeyri-maliyyə öhdəlikləri		
İşçilərə ödəniləcək məbləğlər	55,255	33,250
Təxirə salınmış gəlir	1,037	3,339
Mənfəət vergisi istisna olmaqla vergilər	831	2,523
Digər	56	18
	<u>57,179</u>	<u>39,130</u>
Digər öhdəliklər	<u>79,613</u>	<u>55,758</u>

13. Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər

Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Banklardan alınmış uzunmüddətli depozitlər	204,594	296,337
Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığın İnkişafı Fondu	171,642	208,738
Azərbaycan İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu	154,327	103,654
Digər banklarda müxbir hesablar	42,421	46,014
Banklardan alınmış qısamüddətli depozitlər	30,701	180,707
Banklardan alınmış uzunmüddətli kreditlər	12,097	56,415
Aqrar Kredit və İnkişaf Agentliyi	10,919	12,128
Gürcüstanın Maliyyə Nazirliyindən alınmış depozitlər	7,913	7,246
IT İnkişafı Fondu qarşısında öhdəliklər	102	538
Gürcüstanın Milli Bankından kreditlər	–	10,105
REPO razılaşmaları	–	910
Digər	11,997	9,360
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	<u>646,713</u>	<u>932,152</u>

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrup iki rezident kommersiya bankından ödəniş müddəti 2025-ci ilin noyabr ayınadək olan, faiz dərəcəsi 1.5% və 4.3% arasında dəyişən 204,594 min AZN məbləğində (31 dekabr 2022-ci il: müddəti 2025-ci ilin noyabr ayınadək olan, faiz dərəcəsi 1.5% və 4.3% arasında dəyişən 296,337 min AZN məbləğində) uzunmüddətli depozitləri olmuşdur.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

13. Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər (davamı)

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığın İnkişafı Fondunun 1,443 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 2,629 min AZN) məbləğində cari hesabı olmuşdur. Qrup Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığın İnkişafı Fondundan müddəti 2032-ci ilin sentyabr ayınadək (31 dekabr 2022-ci il: 2032-ci ilin sentyabr ayınadək) olan və illik 1.0% dərəcəsi ilə (31 dekabr 2022-ci il: illik 1.0% dərəcəsi ilə) faiz hesablanan 170,199 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 206,109 min AZN) məbləğində kreditlər almışdır. Kreditlər dövlət proqramı əsasında Azərbaycan Respublikasında sahibkarlıq mühitinin təcridən təkmilləşdirilməsinə kömək göstərmək məqsədilə alınmışdır. Kreditlər yerli sahibkarlara 6.0%-dən artıq olmayan faiz dərəcəsi ilə (31 dekabr 2022-ci il: 6.0%-dən artıq olmayan faiz dərəcəsi) verilmişdir.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bankın Azərbaycan İpoteka və Kredit Zəmanət Fondu tərəfindən yenidən maliyyələşdirilən müddəti 2052-ci ilin oktyabr ayınadək (31 dekabr 2022-ci il: 2052-ci ilin oktyabr ayınadək) olan və faiz dərəcəsi 1.0% və 4.0% (31 dekabr 2022-ci il: 1.0% və 4.0%) arasında dəyişən 154,327 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 92,596 min AZN) məbləğində kreditləri olmuşdur. Kreditlər borcalanlara 8.0%-dən (31 dekabr 2022-ci il: 8.0%-dən) artıq olmayan faiz dərəcəsi ilə verilmişdir. Bundan əlavə, Qrupun Azərbaycan Respublikası İpoteka və Kredit Zəmanət Fondundan alınmış 0 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 11,058 min AZN) məbləğində qısamüddətli depozitləri olmuşdur.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrup iki rezident kommersiya bankından (31 dekabr 2022-ci il: altı rezident kommersiya və on doqquz qeyri-rezident bank) müddəti 2024-cü ilin fevral ayında başa çatan (31 dekabr 2022-ci il: 2023-cü ilin fevral ayı) və faiz dərəcəsi 3.0% və 5% (31 dekabr 2022-ci il: 3.0% və 26.0%) arasında dəyişən 30,701 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 180,707 min AZN) məbləğində qısamüddətli depozitlər cəlb etmişdir.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrup bir rezident və bir qeyri-rezident kommersiya bankından (31 dekabr 2022-ci il: bir rezident və bir qeyri-rezident kommersiya bankı) ödəniş müddəti 2026-cı ilin avqust ayınadək (31 dekabr 2022-ci il: 2026-cı ilin avqust ayınadək) olan və faiz dərəcəsi 3.0% və 10.50% (31 dekabr 2022-ci il: 3.0% və 10.50%) arasında dəyişən 12,097 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 56,415 min AZN) məbləğində uzunmüddətli kredit almışdır.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bankın Aqrar Kredit və İnkişaf Agentliyindən alınmış ödəniş müddəti 2028-ci ilin noyabr ayınadək (31 dekabr 2022-ci il: 2027-ci ilin sentyabr ayınadək) olan və faiz dərəcəsi 2.0% və 3.6% (31 dekabr 2022-ci il: 2.0% və 4.0%) arasında dəyişən 10,919 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 12,128 min AZN) məbləğində kreditləri olmuşdur. Kreditlər yerli sahibkarlara 7.0% (31 dekabr 2022-ci il: 7.0%) faiz dərəcəsi ilə verilmişdir.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrupun Gürcüstan Maliyyə Nazirliyindən alınmış, ödəniş müddəti 2028-ci ilin yanvar ayınadək olan (31 dekabr 2022-ci il: 2028-ci ilin yanvar ayı) və faiz dərəcəsi 9.87% and 11.30% arasında dəyişən (31 dekabr 2022-ci il: 9.9% and 12.10% arasında) 7,913 min AZN məbləğində (31 dekabr 2022-ci il: 7,246 min AZN) kreditləri olmuşdur.

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Qrupun Gürcüstan Milli Bankından alınmış ödəniş müddəti 2023-cü ilin yanvar ayınadək olan və faiz dərəcəsi 11.17% olan 10,105 min AZN məbləğində kreditləri olmuşdur.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrupun İT İnkişaf Fondundan yenidən maliyyələşdirilmiş ödəniş müddəti 2028-ci ilin oktyabr ayınadək (31 dekabr 2022-ci il: 2024-cü ilin iyun ayınadək) olan faiz dərəcəsi 1.0% (31 dekabr 2022-ci il: 1.0%) olan 102 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 538 min AZN) məbləğində kreditləri olmuşdur. Kreditlər yerli sahibkarlara 5.0% faiz dərəcəsi ilə verilmişdir.

14. Müştərilər qarşısında öhdəliklər

Müştərilər qarşısında öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Müddətsiz depozitlər	5,258,474	5,481,292
Müddətli depozitlər	1,917,978	1,771,363
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	7,176,452	7,252,655
Buraxılmış zəmanətlər üzrə girov kimi saxlanılan vəsaitlər (Qeyd 20)	32,216	63,643

Aşağıdakı cədvəldə müştəri hesabları iqtisadi sektorlar üzrə təhlil edilir:

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

14. Müştərilər qarşısında öhdəliklər (davamı)

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Fiziki şəxslər	1,678,876	1,595,734
Dağ-mədən	1,560,964	1,009,907
Ticarət və xidmətlər	1,297,734	1,932,414
Nəqliyyat və rabitə	787,616	846,590
İnvestisiya holdinq şirkətləri	656,834	506,153
İstehsal	325,945	473,844
Sığorta	191,196	220,354
Tikinti	154,883	166,066
Enerji	149,046	186,858
Kənd təsərrüfatı	65,643	45,733
İctimai təşkilatlar	59,021	85,528
Bank olmayan kredit təşkilatları	45,157	34,637
Mehmanxana biznesi	44,373	37,621
Digər	159,164	111,216
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	<u>7,176,452</u>	<u>7,252,655</u>

31 dekabr 2023-cü il tarixinə müştəri depozitlərinə 4,227,561 min AZN məbləğində və ya cəmi müştəri depozitləri portfelinin 59%-ni təşkil edən (31 dekabr 2022-ci il: 4,352,437 min AZN və ya cəmi müştəri depozitləri portfelinin 62%-i) on bir (31 dekabr 2022-ci il: on dörd) ən iri (qalığı 100,000 min AZN-dən çox) müştərilərdə qalıqlar daxil olmuşdur.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə 771,360 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 546,040 min AZN) məbləğində müştərilərin depozitləri 782,840 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 848,748 min AZN) məbləğində müştərilərə verilmiş kreditlər üzrə girov qoyulmuşdur. Çıxılma hüquqlarından istifadə edilsəydi, əvəzləşdirmədən sonra müştərilərə ödənilməli xalis məbləğlərin qalığı 6,405,092 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 6,707,271 min AZN) olardı.

15. Subordinasiyalı borclar

31 dekabr 2023-cü il tarixinə subordinasiyalı borclar Bankın borc götürdüyü, müddəti 2027-ci ilin avqust ayınadək və 2029-cu ilin aprel ayınadək (31 dekabr 2022-ci il: 2027-ci ilin avqust ayınadək və 2032-ci ilin sentyabr ayınadək) olan 96,016 min AZN məbləğində (31 dekabr 2022-ci il: 155,589 min AZN) ABŞ dolları ilə ifadə edilmiş subordinasiyalı borcundan ibarətdir. Ödəniş tarixi olan 8 avqust 2027 olan 18,700 min AZN məbləğində subordinasiyalı borc 20 oktyabr 2023-cü il tarixində olmaqla, ödəniş tarixindən əvvəl qaytarılmışdır.

16. Törəmə maliyyə alətləri

Grup ticarət məqsədləri üçün törəmə maliyyə alətlərindən istifadə edir. Aşağıdakı cədvəl aktivlər və ya öhdəliklər kimi qeydə alınmış törəmə maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərlərini şərti məbləğləri ilə birlikdə göstərir. Şərti məbləğ, ümumi göstəriləmlə, törəmə alətin aid olduğu müvafiq aktivin məbləği, baza dərəcəsi və ya göstəricisidir və törəmələrin dəyərində dəyişiklikləri ölçmək üçün baza kimi çıxış edir. Şərti məbləğlər ilin sonuna başa çatmamış əməliyyatların həcmi göstərir və kredit riskini əks etdirmir.

	<u>2023</u>			<u>2022</u>		
	<u>Şərti məbləğ</u>	<u>Ədalətli dəyər</u>	<u>Öhdəlik</u>	<u>Şərti məbləğ</u>	<u>Ədalətli dəyər</u>	<u>Öhdəlik</u>
	<u>Aktiv</u>			<u>Aktiv</u>		
Faiz dərəcəsi üzrə müqavilələr						
Forvardlar və svoplar – xarici	97,833	412	(498)	103,251	246	(590)
Məzənnə müqavilələri						
Forvardlar və svoplar – xarici	304,995	4,092	(4,170)	356,230	1,657	(6,893)
Forvardlar və svoplar – yerli	565,733	4,291	(4,092)	313,641	7,040	(1,628)
Opsionlar – yerli	53,498	85	–	40,726	53	–
Fyuçerslər – xarici	8,551	58	(394)	45,126	1,218	–
Fyuçerslər – yerli	111,688	411	(55)	45,154	–	(1,191)
Cəmi törəmə aktivlər/(öhdəliklər)		<u>9,349</u>	<u>(9,209)</u>		<u>10,214</u>	<u>(10,302)</u>

Yuxarıdakı cədvəldə xarici və yerli kimi göstərilənlər tərəf-müqabilərə aiddir və xarici – qeyri-Azərbaycan müəssisələri, yerli isə Azərbaycan müəssisələri deməkdir.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

16. Törəmə maliyyə alətləri (davamı)

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə Qrupun aşağıdakı növ törəmə alətlər üzrə pozisiyası olmuşdur:

Forvardlar və fyuçerslər

Forvard və fyuçers müqavilələri müəyyən qiymətlə və gələcək tarixdə müəyyən edilmiş maliyyə alətinin alınması və ya satılması haqqında müqavilə razılaşmalarıdır. Forvardlar birjadan kənar bazarda bağlanmış xüsusi müqavilələrdir. Fyuçers müqavilələri üzrə əməliyyatlar tənzimlənən birjalarda standartlaşdırılmış məbləğlərlə aparılır və gündəlik pul marjası tələblərinə uyğun olmalıdır.

Svoplar

Svoplar iki tərəf arasında müəyyən edilmiş şərti məbləğlər əsasında faiz dərəcəsinin, məzənnənin və ya fond əmsalının dəyişməsinə bərabər məbləğlərin mübadiləsi və (kredit defoltu svopu ilə əlaqədar) müəyyən hadisələr baş verdiyi halda kreditlər üzrə ödənişlərin aparılması haqqında müqavilə razılaşmalarıdır.

Opsionlar

Opsionlar alıcının müəyyən sayda maliyyə alətlərini müəyyən edilmiş şərti məbləğlə müəyyən edilmiş gələcək tarixdə və ya müəyyən edilmiş müddət ərzində istənilən zaman almaq və ya satmaq hüququnu (öhdəliyini deyil) nəzərdə tutan müqavilə razılaşmalarıdır.

17. Vergilər

Mənfəət vergisi xərci aşağıdakılardan ibarətdir:

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Cari vergi xərci	(67,222)	(53,988)
Təxirə salınmış vergi xərci – müvəqqəti fərqlərin yaranması və qaytarılması	7,474	13,553
Çıxılsın: digər ümumi gəlirdə tanınmış təxirə salınmış vergi	206	(4,464)
Mənfəət vergisi xərci	(59,542)	(44,899)

İl ərzində digər ümumi gəlirə aid edilmiş maddələrlə bağlı olan təxirə salınmış vergi belədir:

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
DÜGƏD ilə investisiya qiymətli kağızları üzrə xalis (gəlirlər)/ zərər	(206)	4,464
Digər ümumi gəlirə aid edilmiş mənfəət vergisinin (qaytarılması)/xərci	(206)	4,464

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrupun sıfır cari mənfəət vergisi aktivləri olmuşdur.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə 28,898 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 22,788 min AZN) məbləğində cari mənfəət vergisi öhdəlikləri Qrupun ödəniləcək mənfəət vergisinin məcmu məbləğini əks etdirir.

Effektiv mənfəət vergisi dərəcəsi yerli qanunvericiliyə uyğun mənfəət vergisi dərəcəsinə fərqlənir. Aşağıdakı cədvəldə yerli qanunvericilik əsasında mənfəət vergisi xərci faktiki xərclərlə tutuşdurulur:

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Mənfəət vergisi xərcindən əvvəl mənfəət	285,254	146,825
Yerli qanunvericiliyə uyğun olan vergi dərəcəsi	20%	20%
Yerli qanunvericiliyə uyğun dərəcə ilə nəzəri vergi xərci	(57,051)	(29,365)
Çıxılmayan xərclərin vergiyə təsiri	(1,526)	(2,863)
Vergi dərəcəsinin dəyişməsinin təsirləri	141	279
Xarici ölkədə vergi dərəcəsinə fərqin təsiri	(927)	(632)
Vergidən azad gəlirin vergiyə təsiri	105	218
İstifadə edilmiş/(gələcək dövrlərə keçirilmiş) tanınmamış vergi zərərləri	154	(257)
Törəmə müəssisənin səhmlərinin satışı üzrə gəlirdən çıxılmayan zərər	(4,945)	–
Hiperinflasiyanın vergiyə təsiri	3,720	(12,363)
Digər	787	84
Mənfəət vergisi xərci	(59,542)	(44,899)

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

17. Vergilər (davamı)

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərində təxirə salınmış vergi aktivləri və öhdəlikləri və onların müvafiq illərdə hərəkətləri aşağıdakı kimi olmuşdur:

	Müvəqqəti fərqlərin yaranması və ləğv edilməsi				Müvəqqəti fərqlərin yaranması və ləğv edilməsi				Törəmə müəssisənin səhmlərinin satılması ilə azalma	2023
	Mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda		Digər ümumi gəlirdə	Çevrilmə fərqi	Mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda		Digər ümumi gəlirdə	Çevrilmə fərqi		
	2021	2022			2021	2022				
Çıxılan müvəqqəti fərqlərin vergiyə təsiri										
Gələcək dövrlərə keçirilmiş vergi zərərləri	371	(257)	-	35	149	(154)	-	5	-	-
Subordinasiyalı borc	27	35	-	7	69	30	-	2	-	101
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	753	(18)	-	(234)	501	-	-	-	-	501
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	-	(131)	-	-	(131)	392	-	170	-	431
Müştərilərə verilmiş kreditlər	1,215	8,954	-	98	10,267	(1,959)	-	40	(942)	7,406
İnvestisiya qiymətli kağızları	(2,376)	1,189	4,462	(127)	3,148	(2,697)	(206)	(36)	785	994
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	3	384	-	1	388	1,432	-	(72)	-	1,748
İcarə öhdəlikləri	2,497	(242)	-	(91)	2,164	(415)	-	(25)	-	1,724
Zəmanətlər və akkreditivlər üçün ehtiyat	(2,004)	2,253	-	-	249	(196)	-	162	-	215
Digər öhdəliklər	4,757	1,357	-	349	6,463	4,010	-	(30)	(84)	10,359
Təxirə salınmış vergi aktivləri	5,243	13,524	4,462	38	23,267	443	(206)	216	(241)	23,479
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	(2,565)	1,407	-	-	(1,158)	(1,148)	-	2	(78)	(2,382)
İnvestisiya əmlakları	1,122	(4,646)	-	(704)	(4,228)	2,261	-	4,845	(2,878)	-
Əmlak və avadanlıqlar	(423)	(2,138)	-	(157)	(2,718)	6,681	-	(3,987)	(4)	(28)
Qeyri-maddi aktivlər	65	(155)	-	(13)	(103)	114	-	(211)	-	(200)
Digər aktivlər	(970)	287	2	-	(681)	268	-	(36)	27	(422)
İstifadə hüququ olan aktivlər	(2,387)	162	-	95	(2,130)	444	-	37	-	(1,649)
Törəmə maliyyə aktivləri	(303)	1	-	(103)	(405)	(1,383)	-	1	-	(1,787)
Bank lisenziyası	(946)	647	-	299	-	-	-	-	-	-
Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri	(6,407)	(4,435)	2	(583)	(11,423)	7,237	-	651	(2,933)	(6,468)
Xalis təxirə salınmış vergi aktivləri/ (öhdəlikləri)	(1,164)	9,089	4,464	(545)	11,844	7,680	(206)	867	(3,174)	17,011

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrupun yığılmış vergi zərərləri 23,554 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 17,408 min AZN) məbləğində olmuş, bunlar üçün Qrupun Gürcüstan Respublikasındakı əməliyyatlarla bağlı 4,711 min AZN məbləğində 20% vergi dərəcəsi ilə (31 dekabr 2022-ci il: 2,611 min AZN və 15% vergi dərəcəsi) gələcək dövrlərə keçirilmiş vergi zərəri və 3,439 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 2,335 min AZN) məbləğində müvafiq ehtiyatı olmuşdur. Qrup vergi zərərlərini 2019-cü ildən toplayır. 2023-cü ildə PASHA Bank Georgia SC xalis mənfəət əldə edərək bu dövr üzrə gələcək dövrə keçirilmiş yığılmış vergi zərərlərinin yalnız 154 min AZN məbləğini istifadə etmişdir. Qrup 31 dekabr 2023-cü il tarixinə qalan yığılmış vergi zərərləri üzrə hər hansı təxirə salınmış vergi aktivini tanımamışdır. Vergi zərərlərinin başa çatma müddəti yoxdur.

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda təxirə salınmış vergilər aşağıdakı şəkildə üzləşdirilə bilər:

	2023	2022
Təxirə salınmış vergi aktivləri	17,011	17,171
Təxirə salınmış vergi öhdəlikləri	-	(5,327)
Xalis təxirə salınmış vergi aktivləri	17,011	11,844

18. Kapital

31 dekabr 2023-ci və 31 dekabr 2022-ci il tarixlərinə Bankın buraxılmasına icazə verilmiş, buraxılmış və tam ödənilmiş kapitalı hər bir adi səhmin nominal dəyəri 33,300 AZN olmaqla 10,646 adi səhmdən ibarət olan 354,512 min AZN məbləğində olmuşdur. Hər bir adi səhm səhmdara bir səsvermə hüququnu verir.

20 aprel 2022-ci il və 2 sentyabr 2022-ci il tarixlərində Bankın səhmdarları adi səhmlər üzrə 44,314 min AZN (hər səhm üçün 4,163 AZN) məbləğində dividendlər elan etmişlər və dividendlər 31 dekabr 2022-cü il tarixinə ödənilmişdirlər.

8 iyun 2023-cü il və 28 avqust 2023-cü il tarixlərində Bankın Səhmdarları adi səhmlər üzrə 60,000 min AZN məbləğində dividendlər elan etmiş (bir səhm üzrə 5,636), bunlar da 31 dekabr 2023-cü il tarixinə ödənilmişdir.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

18. Kapital (davamı)**Əlavə ödənilmiş kapital**

31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə 343 min AZN məbləğində əlavə ödənilmiş kapital ümumi nəzarət altında olan müəssisələrdən alınmış 8,531 min AZN məbləğində subordinasialı borcların ilkin tanınma zamanı ədalətli dəyərinin ölçülməsindən gəlirdən ibarətdir.

Məzənnə fərqləri üzrə ehtiyat

Məzənnə fərqləri üzrə ehtiyat xarici törəmə müəssisələrinin maliyyə hesabatlarının yenidən hesablanmasıdan yaranan valyuta fərqi üçün istifadə edilir. Bundan əlavə, buraya "PAŞA Yatırım Bankası" A.Ş.-nin xalis aktivlərinə inflyasiyaya düzəlişindən xalis təsir daxildir (Qeyd 2).

Digər ehtiyatlar

31 dekabr 2022-ci ildə Türk Ticarət Qanununa uyğun olaraq digər ehtiyatlar birinci və ikinci məcburi ehtiyatlardan ibarətdir. Birinci məcburi ehtiyat, məcmu ehtiyat müəssisənin nizamnamə kapitalının maksimum 20%-nə çatana qədər yerli standartlara uyğun mənfəətin 5%-i dərəcəsi ilə ayrılır. İkinci məcburi ehtiyat, müəssisənin nizamnamə kapitalının 5%-dən çox olan bütün bölüşdürmələrin 10%-i dərəcəsinə ayrılır. Birinci və ikinci məcburi ehtiyatlar, nizamnamə kapitalının 50%-dən çox olmadığı təqdirdə bölüşdürülə bilməz, lakin ehtiyatın tükənməsi halında zərərləri ödəmək üçün istifadə edilə bilər.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə 4,016 min AZN məbləğində digər ehtiyatlar alınmış nağd pul kompensasiyası ilə PASHA Bank Georgia SC-nin xalis aktivlərinin əməliyyat tarixində məzənnə fərqi üçün ehtiyatı nəzərə almaqla düzəliş edilmiş qeyri-nəzarət paylarına köçürülmüş hissəsi arasında fərqi təmsil edir (Qeyd 1).

İnvestisiya qiymətli kağızları üzrə realizasiya edilməmiş gəlirlər/zərərlər

Bu ehtiyat 3,118 min AZN (31 dekabr 2022-ci il: 5,386 min AZN məbləğində gəlir) məbləğində zərər kimi DÜGƏD ilə investisiya qiymətli kağızları üzrə ədalətli dəyərdəki dəyişiklikləri əks etdirir.

19. İnvestisiya əmlakları

İnvestisiya əmlakında hərəkətlər aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2023	2022
1 yanvarda açılış balans	31,229	19,126
Dövr üzrə köhnəlmə	(306)	(167)
Dəyərsizləşmənin qaytarılması	-	1,063
Əmlak və avadanlıqlardan köçürmə (Qeyd 9)	6,123	-
Hiperinflyasiyanın təsiri	19,256	17,251
Məzənnə fərqi	(11,252)	(6,044)
Törəmə müəssisənin səhmlərinin satılması ilə azalma	(45,050)	-
31 dekabrda yekun balans	-	31,229

31 dekabr 2022-ci ildə Qrupun investisiya əmlakı kimi təsnif edilmiş, 31,229 min AZN məbləğində, ədalətli dəyəri 31,229 min AZN olan daşınmaz əmlakı olmuşdur.

20. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər**Əməliyyat mühiti**

2023-cü il qlobal iqtisadiyyat üçün çətin bir il olmuşdur. Rusiya ilə Ukrayna arasında davam edən münaqişə tədarük zəncirlərinə əhəmiyyətli zərbə vurmuş, inflyasiyanı sürətləndirmiş və potensial tənəzzül qorxusunu artırmışdır. Bu çətinliklərə baxmayaraq, bəzi iqtisadiyyatlar, o cümlədən Azərbaycan, dayanıqlılıq nümayiş etdirmiş və hətta müsbət artım əldə etmişdir.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

20. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (davamı)

Əməliyyat mühiti (davamı)

Azərbaycan Respublikası

Ümumi icmal

Bank bütün əməliyyatlarını Azərbaycan Respublikasında həyata keçirir. Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyatı karbohidrogen qiymətlərinə xüsusilə həssasdır. Lakin son illər ərzində Azərbaycan Respublikasının hökuməti daha tarazlı iqtisadiyyata keçidi sürətləndirmək və hazırda ölkə ÜDM-nun yarısından çoxunu təmin edən karbohidrogen sektorundan asılılığı azaltmaq üçün əhəmiyyətli iqtisadi və sosial islahatlara başlamışdır.

İqtisadi göstəricilər

2022-ci ildə Azərbaycanın ÜDM-i neft və qeyri-neft sektorunda güclü artım hesabına 4,6% artmışdır. Bu, əsasən, karbohidrogenlərin qlobal satış gəlirlərinin təsir etdiyi xarici valyuta daxilolmalarının artması ilə bağlıdır. Bu amillər nəticəsində artan pul kütləsi 2023-cü il ərzində bank sektorunda artıq likvidliyə və rekord yüksək mənfəətə gətirib çıxarmış, eyni zamanda defolt dərəcələrinin əhəmiyyətli dərəcədə azalmasına səbəb olmuşdur.

2022-ci ilin ikinci yarısında və 2023-cü ilin böyük hissəsində qlobal karbohidrogen qiymətlərində azalma müşahidə olunmuş, 2023-cü ilin sentyabr-oktyabr dövründə isə qiymətlər bir qədər yüksəlmişdir. Ölkənin ÜDM-i 2023-cü ildə cəmi 1,8% artmışdır.

2022-ci və 2023-cü illərdə yüksək orta karbohidrogen qiymətləri yerli valyutaya əlavə sabitlik gətirmişdir.

Monetar siyasət

2022-ci və 2023-cü illər ərzində ARMB bank sektorunda inflyasiya və likvidlik səviyyələrinə operativ reaksiya vermək üçün yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsinə və məcburi ehtiyat tələblərinə fəal şəkildə nəzarət etmişdir. Yüksək inflyasiyanın qeydə alındığı 2022-ci ildə yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsi 7,5%-dən 8,25%-ə yüksəldilmişdir. Bununla belə, 2023-cü il ərzində inflyasiya əvvəlki ildəki 13,9%-dən 2023-cü ilin sonunda 8,8%-ə kimi xeyli azalmışdır. ARMB 31 dekabr 2023-cü il tarixinə yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsini 8,00%-ə endirmişdir. Bunun əksinə olaraq, 2023-cü ildə bank sektorunda izafi likvidliyin əhəmiyyətli dərəcədə artmasına cavab olaraq ARMB-nin məcburi ehtiyat normaları sərtləşdirilmişdir.

2022-ci və 2023-cü illərdə ARMB bütün dövr ərzində 1 ABŞ dolları üçün 1,7000 AZN səviyyəsində sabit qalan Azərbaycan manatının sabitliyini qorumağa davam etmişdir.

2023-cü il ərzində qlobal reyting agentlikləri Azərbaycanın kredit reytingini "Ba1" səviyyəsində qiymətləndirmişdir. Qiymətləndirmə son illərdə daha uğurlu fiskal idarəetmə və post pandemiya dövrünə baxmayaraq gələcək şoklara tab gətirmək qabiliyyətinin artması ilə nəticələnən effektiv iqtisadi siyasətin təzahürüdür. İqtisadi canlanma və yüksək karbohidrogen qiymətləri şəraitində ehtiyatlı fiskal idarəetmə sayəsində büdcə göstəriciləri yüksək olaraq qalır və gözləniləndən daha sürətlə artır.

Bank cari likvidlik mövqeyini davamlı fəaliyyət göstərməsi üçün yetərli hesab edir. Bank likvidlik mövqeyini gündəlik olaraq izləyir.

Gürcüstan Respublikası

Gürcüstanın son onillikdə apardığı iqtisadi siyasət investisiyalar və qısamüddətli iqtisadi artım templəri baxımından əsas etibarlı ilə ardıcıl və səmərəli olmuşdur. Lakin bu siyasət Gürcüstan iqtisadiyyatının rəqabət qabiliyyətinin artırılması və uzunmüddətli iqtisadi artımın təmin edilməsi üçün bünövrənin yaradılması baxımından kifayət olmamışdır. Gürcüstan bazarın tələblərinə uyğun olaraq iqtisadi islahatları aparmağa, hüquqi, vergi və tənzimləyici çərçivələri təkmilləşdirməyə davam edir. Gürcüstan iqtisadiyyatının gələcək sabitliyi önəmli dərəcədə bu islahatlar və hadisələrdən, eləcə də hökumətin gördüyü iqtisadi, maliyyə və monetar tədbirlərinin səmərəliliyindən asılıdır.

Cari makroiqtisadi proqnoza görə illik inflyasiyanın qısa müddətdə hədəfdən aşağı düşəcəyi, daha sonra isə orta müddətli dövrdə 3% civarında sabitləşəcəyi gözlənilir. Uzunmüddətli yüksək inflyasiya dövründən sonra, qısa müddətdə hədəfdən aşağı inflyasiya səviyyəsi qiymət sabitliyi üçün ilkin şərt olan uzunmüddətli inflyasiya gözləntilərinin əlavə normallaşmasına kömək edəcəkdir. Gürcüstan Milli Bankı sərt pul siyasətini mərhələli şəkildə yumşaltmağa başlayıb və hesabat buraxıldığı tarixə uçot dərəcəsini 9%-ə endirib.

Rəhbərlik GMB-nin böhran şəraitində bank sektorunun dayanıqlığını gücləndirmək üçün tədbirləri fonunda güclü likvidlik mövqelərini saxlayır.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

20. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (davamı)

Əməliyyat mühiti (davamı)

Türkiyə Respublikası

2022-ci ildə TRMB hökumətin fərmanı əsasında faiz dərəcələrini azaltmağa qərar verdikdən sonra ölkədə inflyasiya sürətlə artmağa başlamışdır. 2023-cü ilin ikinci yarısında TRMB, ilin əvvəlində 8.5% olan yenidən maliyyələşdirmə dərəcəsinə ilin sonuna qədər tədricən 42.50%-dək artırmışdır. Görülən bu tədbirlərə baxmayaraq, inflyasiya nisbətən yüksək səviyyədə qalır. Türkiyə Statistika Təşkilatının 31 dekabr 2023-cü il tarixində dərc etdiyi inflyasiya məlumatlarına görə, Türkiyədə 12 aylıq məcmu inflyasiya dərəcəsi, keçən ilki 64,30% ilə müqayisədə, 64,90% təşkil etmişdir.

2023-cü ilin iyun ayına Türkiyədə İstehlak Qiymətləri İndeksində üç illik məcmu artım 164% təşkil etmişdir. Bu göstərici 100%-dən xeyli yuxarıdır, bu da 29 sayılı MUBS-a əsasən Türkiyə iqtisadiyyatının hiperinflyasiyalı hesab etmək üçün meyardır.

TRMB-nin proqnozlarına əsasən 2024-cü ilin sonunda inflyasiyanın 36%-dək düşəcəyi və 2025-ci ilin sonunadək 14%-dək azalaraq düşmə tendensiyasını qoruyacağı proqnozlaşdırılır.

Qrupun rəhbərliyi mövcud şəraitdə baş verən hadisələri izləməkdədir və yaxın gələcəkdə Qrupun işgüzar fəaliyyətinin davamlılığını və inkişafını təmin etmək üçün zəruri hesab etdiyi ehtiyat tədbirləri görür. Qrup likvidlik mövqeyini hər gün izləyir və onun davamlı fəaliyyət üçün kifayət hesab edir.

Hüquqi məsələlər

Adi fəaliyyətində Qrup məhkəmə iddiaları və şikayətlərinin obyektivi olur. Rəhbərlik hesab edir ki, belə iddia və ya şikayətlərdən irəli gələn öhdəlik (əgər olarsa) Qrupun maliyyə vəziyyəti və ya gələcək əməliyyat nəticələrinə mühüm mənfi təsir göstərməyəcəkdir.

Vergilər

Azərbaycanın vergi, valyuta və gömrük qanunvericiliyi müxtəlif şərtlərə və tez-tez edilən dəyişikliklərə məruz qalır. Bundan əlavə, Qrupun əməliyyatları və fəaliyyətinə tətbiq edilən vergi qanunvericiliyinin vergi orqanları tərəfindən şərh edilməsi rəhbərliyin şərh ilə üst-üstə düşməyə bilər. Azərbaycanda son zamanlar baş vermiş hadisələr göstərir ki, vergi orqanları qanunvericiliyin şərh edilməsi və vergi hesablamalarının yoxlanılmasında daha sərt mövqe tuta bilərlər. Nəticədə, vergi orqanları əməliyyat və fəaliyyət növləri ilə bağlı əvvəl irəli sürmədikləri iddiaları irəli sürə bilərlər. Nəticə etibarlı ilə əlavə iri vergi, cərimə və faiz hesablanı bilər. Vergi yoxlamaları yoxlama ilindən əvvəlki üç maliyyə ili üzrə aparıla bilər.

Rəhbərlik hesab edir ki, müvafiq qanunvericiliyin 31 dekabr 2023-cü il tarixinə rəhbərlik tərəfindən tətbiq edilən şərhli münasibdir və Qrupun vergi, valyuta və gömrük mövqeləri qəbul ediləcəkdir.

Tənzimləyici orqanlarının əmsallarına uyğunlaşma

ARMB banklardan yerli standartlara uyğun maliyyə hesabatları əsasında hesablanmış müəyyən əmsallara uyğunlaşmağı tələb edir. 31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə Bank aşağıdakılar istisna olmaqla, bütün əmsallara uyğun olmuşdur:

- Bankın bir borcalan və ya əlaqəli borcalanlar qrupu üçün təminatlı kredit üzrə maksimum kredit riskinin əmsalı 1-ci səviyyəli kapitalın 10%-dən artıq olmamalıdır. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bankın əmsalı 17.24% (31 dekabr 2022-ci il: 12.29%) olmuşdur. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə əmsalın pozulması dövlətin maliyyələşdirdiyi layihələr üçün xüsusi kreditlərin və bir əlaqəli borcalanlar qrupuna kreditlərin (31 dekabr 2022-ci il: dövlətin maliyyələşdirdiyi layihələr üçün xüsusi kreditlər) verilməsi ilə əlaqəli olmuşdur.

ARMB dövlətin maliyyələşdirdiyi layihələr üçün xüsusi kreditlərin verilməsi nəticəsində yaranan pozuntuya görə güzəşt edilməsiylə bağlı qərar vermiş, digər pozuntu isə normativ tələblər çərçivəsində müddətə uyğun olmaqla 2024-cü ildə aradan qaldırılmışdır.

- Bankın və ya onun nümayəndələrinin bir əlaqəli tərəf hüquqi şəxs üzrə maksimum kredit riskinin əmsalı cəmi kapitalın 10%-dən artıq olmamalıdır. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bankın əmsalı 10.77% olmuşdur (31 dekabr 2022-ci il: 14.82%).
- Bankın və ya onun nümayəndələrinin əlaqəli tərəflərinin cəmi kreditləri üzrə maksimum kredit riskinin əmsalı cəmi kapitalın 20%-dən artıq olmamalıdır. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə Bankın əmsalı 28.38% olmuşdur (31 dekabr 2022-ci il: 30.13%).

Hər iki pozuntu aidiyyəti tərəfə pul vəsaitləri ilə təmin olunmuş kreditin verilməsindən yaranmışdır.

- 31 dekabr 2022-ci il tarixində Qrup, ümumi kapitalın 10%-ni aşmalı olmayan bir hüquqi şəxsə pay əmsalını pozmuşdur. Bu əmsal 31 dekabr 2022-ci il tarixində 18.43%-dən 31 dekabr 2023-cü ildə 7.33%-dək azalmışdır. Pozuntu daha sonra 31 dekabr 2023-cü il tarixinə aradan qaldırılmışdır.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

20. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (davamı)**Tənzimləyici orqanlarının əmsallarına uyğunlaşma (davamı)**

İl ərzində Bank yuxarıdakı pozuntularla bağlı hər ay tənzimləyiciyə məlumat təqdim etmişdir. Bank bu pozuntuların hər biri üçün bərpa tədbirlərini razılaşdırmaq üçün ARMB ilə davamlı müzakirələr aparır. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə bu pozuntularla bağlı Banka qarşı heç bir sanksiyalar tətbiq edilməmişdir. Rəhbərlik hesab edir ki, yaxın gələcəkdə bu pozuntularla bağlı Banka hər hansı sanksiya tətbiq edilməyəcək.

GMB banklardan yerli standartlara uyğun olan maliyyə hesabatları əsasında hesablanmış müəyyən əmsallarla uyğunlaşmağı tələb edir. 31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə "PASHA Bank Georgia" SC bu əmsallara riayət etmişdir.

34 sayılı Qeyddə göstərilirdi kimi, ARMB 13 mart 2024-cü il tarixindən qüvvəyə minən yeni "Banklara aidiyyəti olan şəxslərlə əməliyyatların aparılması Qaydaları"nı qəbul etmişdir. Bu qaydalara əsasən, Bank qüvvəyə minmə tarixindən etibarən müvafiq əmsalların hesablanması yeni göstərişləri tətbiq etməlidir. Əmsalın hesablanması məqsədləri üçün "aidiyyəti olan şəxslər" anlayışına yenidən baxan bu yeni qaydaların tətbiqi hazırda hesablanmış əmsallardan fərqli nəticələr verə bilər. Hazırda Bank bu qaydaların təsirini qiymətləndirir.

Maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəliklər

Qrup tərəfindən müştərilərə zəmanətlərin və akkreditivlərin verilməsinin əsas məqsədi müştərilərə tələb olduqca vəsaitlərin mövcudluğunu təmin etməkdir. Zəmanətlər və ehtiyat akkreditivləri müştəri üçüncü tərəflər qarşısında öhdəliklərini yerinə yetirə bilmədiyi təqdirdə Qrupun ödəmələr edəcəyini qəti təsdiq edən sənədlərdir. Sənədi akkreditivlər və kommersiya akkreditivləri, Qrupa müəyyən edilmiş məbləğə qədər və xüsusi şərtlərlə tələb təqdim etmək hüququnu üçüncü tərəfə verən, Qrupun müştəri adından üzərinə götürdüyü yazılı öhdəlik olaraq, aid olduqları malların çatdırılması və ya pul depozitləri ilə təmin edilir və beləliklə də birbaşa borcla müqayisədə daha aşağı riskə məruz qoyur.

Maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəliklər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Kreditlə bağlı təəhhüdlər		
Verilmiş zəmanətlər	256,824	238,976
İstifadə edilməmiş kredit xətləri	311,420	364,982
Akkreditivlər	13,664	20,047
	581,908	624,005
İcra zəmanətləri	433,172	456,240
Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər	1,015,080	1,080,245
Kreditlə bağlı təəhhüdlər üzrə GKZ üçün ehtiyatlar	(6,368)	(7,235)
GKZ icra zəmanətləri üçün ehtiyatlar	(5,025)	(3,375)
Verilmiş zəmanətlər üzrə girov kimi saxlanılan pul vəsaitləri (Qeyd 14)	(32,216)	(63,643)

31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il ərzində icra zəmanətləri istisna olmaqla kreditlə bağlı təəhhüdlər üzrə GKZ-də dəyişikliklərin təhlili aşağıda təqdim edilir:

	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Total</i>
1 yanvar 2023-cü ildə GKZ	(2,513)	(1,926)	(2,796)	(7,235)
Yeni risklər	(4,474)	-	-	(4,474)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər	1,649	1,609	2,667	5,925
Mərhələ 1-ə köçürmə	(53)	53	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmə	1,675	(1,675)	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmə	491	--	(491)	-
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülmüş risklərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	4	(452)	(14)	(462)
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	(786)	170	(13)	(629)
Məzənnəyə düzəlişlər	12	36	-	48
Hiperinflasiyanın təsiri	(106)	25	-	(81)
Törəmə müəssisənin səhmlərinin satılması ilə azalma	515	25	-	540
31 dekabr 2023-cü il	(3,586)	(2,135)	(647)	(6,368)

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

20. Təəhhüdlər və potensial öhdəliklər (davamı)**Maliyyə təəhhüdləri və potensial öhdəliklər (davamı)**

31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il ərzində icra zəmanətləri üçün GKZ-də dəyişikliklərin təhlili aşağıda təqdim edilir:

	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Total</i>
1 yanvar 2023-cü ildə GKZ	(2,564)	(707)	(104)	(3,375)
Yeni risklər	(829)	-	-	(829)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər	1,404	385	37	1,826
Mərhələ 1-ə köçürmə	(28)	28	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmə	399	(399)	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmə	37	-	(37)	-
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülmüş risklərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	28	(259)	(3,281)	(3,512)
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	653	219	(7)	865
31 dekabr 2023-cü il	(900)	(733)	(3,392)	(5,025)

31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il ərzində icra zəmanətləri istisna olmaqla kreditlə bağlı təəhhüdlər üzrə GKZ-də dəyişikliklərin təhlili aşağıda təqdim edilir:

	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci ildə GKZ	(2,387)	(3,494)	(238)	(6,119)
Yeni risklər	(4,833)	-	-	(4,833)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər	1,544	914	224	2,682
Mərhələ 1-ə köçürmə	(711)	711	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmə	595	(595)	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmə	2,442	1,207	(3,649)	-
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülmüş risklərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	661	(589)	(8,472)	(8,400)
GKZ hesablamaları üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	(63)	(126)	(3)	(192)
Ödənilmiş məbləğlər / Kredite çevrilmə	-	-	9,342	9,342
Məzənnəyə düzəlişlər	239	46	-	285
31 dekabr 2022-ci il	(2,513)	(1,926)	(2,796)	(7,235)

31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il ərzində icra zəmanətləri üzrə GKZ-də dəyişikliklərin təhlili aşağıda təqdim edilir:

	<i>Mərhələ 1</i>	<i>Mərhələ 2</i>	<i>Mərhələ 3</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə GKZ	(1,313)	(2,706)	(886)	(4,905)
Yeni risklər	(2,165)	-	-	(2,165)
Tanınması dayandırılmış və ya müddəti bitmiş risklər	478	1,527	837	2,842
Mərhələ 1-ə köçürmə	(58)	58	-	-
Mərhələ 2-yə köçürmə	339	(339)	-	-
Mərhələ 3-ə köçürmə	-	-	-	-
Dövr ərzində mərhələlər arasında köçürülmüş risklərin dövrün sonuna GKZ-yə təsiri	55	(72)	-	(17)
GKZ-nin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatlarına dəyişikliklər	100	825	(55)	870
31 dekabr 2022-ci il	(2,564)	(707)	(104)	(3,375)

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

21. Kredit zərəri üzrə xərc və digər dəyərsizləşmə və ehtiyatlar

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda qeydə alınmış maliyyə alətləri üzrə GKZ xərcləri təqdim edilir:

	Qeyd	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri		(298)	-	-	(298)
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	6	(1,579)	-	(87)	(1,666)
DÜGƏD ilə investisiya qiymətli kağızları	7	1,368	7,080	14,097	22,545
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə investisiya qiymətli kağızları	7	(811)	-	-	(811)
Müştərilərə kreditlər	8	1,595	(2,419)	(16,475)	(17,299)
Maliyyə aktivləri üzrə kredit zərəri		275	4,661	(2,465)	2,471

Digər aktivlərin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat müvafiq aktivlərin balans dəyərindən çıxılır, kreditlə bağlı təəhhüdlər üzrə GKZ ehtiyatı öhdəliklərdə qeydə alınır.

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda qeydə alınmış kreditlə bağlı təəhhüdlər və digər maliyyə aktivləri üzrə GKZ xərcləri təqdim edilir:

	Qeyd	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
İcra zəmanətləri çıxılmaqla kreditlə bağlı təəhhüdlər	20	(1,494)	(295)	2,149	360
Digər maliyyə aktivləri	12	(732)	-	-	(732)
İcra zəmanətləri	20	1,664	(26)	(3,288)	(1,650)
Kreditlə bağlı təəhhüdlər və digər maliyyə aktivləri üzrə ümumi ehtiyat		(562)	(321)	(1,139)	(2,022)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda qeydə alınmış maliyyə alətləri üzrə GKZ xərcləri təqdim edilir:

	Qeyd	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri		(57)	-	-	(57)
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	6	254	-	(2,812)	(2,558)
DÜGƏD ilə investisiya qiymətli kağızları	7	1,179	(9,740)	(17,995)	(26,556)
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə investisiya qiymətli kağızları	7	(1,151)	-	-	(1,151)
Müştərilərə kreditlər	8	(3,297)	4,649	(19,345)	(17,993)
Maliyyə aktivləri üzrə kredit zərəri		(3,072)	(5,091)	(40,152)	(48,315)

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatan il üzrə konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda qeydə alınmış kreditlə bağlı təəhhüdlər və digər maliyyə aktivləri üzrə GKZ xərcləri təqdim edilir:

	Qeyd	Mərhələ 1	Mərhələ 2	Mərhələ 3	Cəmi
İcra zəmanətləri çıxılmaqla kreditlə bağlı təəhhüdlər	20	(365)	1,522	(11,900)	(10,743)
Digər maliyyə aktivləri	12	(587)	-	-	(587)
İcra zəmanətləri	20	(1,251)	1,999	782	1,530
Kreditlə bağlı təəhhüdlər və digər maliyyə aktivləri üzrə ümumi ehtiyat		(2,203)	3,521	(11,118)	(9,800)

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

22. Xalis haqq və komissiya gəliri

31 dekabrda başa çatan il üzrə xalis haqq və komissiya gəliri aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Plastik kartlarla əməliyyatlar xidmətinin göstərilməsi	95,499	66,549
Hesabların açılması və onlara xidmət göstərilməsi	29,384	24,291
Zəmanətlər və akkreditivlər	18,127	17,771
Nağd pul ilə aparılan əməliyyatlar	8,455	10,232
Digər	1,348	734
Haqq və komissiya gəliri	152,813	119,577
Plastik kartlarla əməliyyatlar xidmətinin göstərilməsi	(94,677)	(59,341)
Hesabların açılması və onlara xidmət göstərilməsi	(9,889)	(10,241)
Zəmanətlər və akkreditivlər	(2,051)	(2,843)
Nağd pul ilə aparılan əməliyyatlar	(1,166)	(1,244)
Qiymətli kağızlarla əməliyyatlar	(320)	(110)
Digər	(2,192)	(175)
Haqq və komissiya xərcləri	(110,295)	(73,954)
Xalis haqq və komissiya gəliri	42,518	45,623

23. Xarici valyutalardan xalis gəlirlər

31 dekabr tarixində başa çatan il üzrə xarici valyutalardan xalis gəlirlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Dilinq	48,697	51,865
Məzənnə fərqi	3,060	(1,314)
Xarici valyutada törəmə alətlərlə əməliyyatlar	556	5,249
Xarici valyutalardan cəmi xalis gəlirlər	52,313	55,800

24. İşçilər üzrə xərclər, ümumi və inzibati xərclər

31 dekabr tarixində başa çatan ildə işçilər üzrə xərclər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Əmək haqqı və mükafatlar	(98,437)	(65,532)
Sosial sığorta xərcləri	(14,118)	(9,324)
İşçilərlə bağlı digər xərclər	(6,571)	(4,579)
İşçilər üzrə xərclər	(119,126)	(79,435)

31 dekabr tarixində başa çatan il üzrə ümumi və inzibati xərclər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Peşəkar xidmətlər	(13,784)	(8,066)
Program təminatına çəkilən xərclər	(13,048)	(9,414)
Sığorta	(8,950)	(7,883)
Reklam xərcləri	(6,557)	(4,669)
Loyallıq milləri	(5,911)	(4,732)
Rabitə	(2,959)	(2,485)
Mənfəət vergisi istisna olmaqla digər vergilər	(2,142)	(2,010)
Kommunal xidmətlər	(2,059)	(2,067)
Dəftərxana ləvazimatları	(1,400)	(1,151)
Nəqliyyat və ezamiyyə xərcləri	(1,277)	(865)
Təhlükəsizlik xərcləri	(979)	(1,068)
Xeyriyyə və sponsorluq xərcləri	(886)	(8,088)
Təmir və texniki xidmət	(884)	(1,319)
Əyləncə	(721)	(666)
Üzvlük haqları	(634)	(547)
İcarələr	(15)	(130)
Nəşriyyat xərcləri	(15)	(43)
Digər xərclər	(423)	(556)
Ümumi və inzibati xərclər	(62,644)	(55,759)

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

24. İşçilər üzrə xərclər, ümumi və inzibati xərclər (davamı)

İl ərzində bütün EY üzvləri tərəfindən göstərilmiş xidmətlərə görə Qrupa aid edilmiş xidmət haqlarının kompensasiyası konsolidasiya edilmiş maliyyə hesabatlarında audit və qeyri-audit xidmətləri üçün müvafiq olaraq 417 AZN (ƏDV xaric) və 121 AZN (ƏDV xaric) məbləğlərində göstərilib.

25. Digər dəyərsizləşmə və silinmə

31 dekabrda başa çatan il üzrə dəyərsizləşmə və silinmə aşağıdakılardan ibarət olmuşdur:

	2023	2022
İnvestisiya əmlakı üzrə dəyərsizləşmənin qaytarılması	-	1,063
Əmlak və avadanlıqlar üzrə dəyərsizləşmənin qaytarılması (Qeyd 9)	-	537
Lisenzianın dəyərsizləşməsi (Qeyd 10)	-	(3,235)
Mülkiyyətə alınmış girovların silinməsinin qaytarılması/(silinməsi)	420	(3,283)
Cəmi digər dəyərsizləşmə və silinmə	420	(4,918)

26. Risklərin idarə edilməsi

Ön söz

Öz fəaliyyətində Qrup müxtəlif risklərə məruz qalır və bunları daimi müəyyən etmə, ölçmə və müşahidə etmə prosesləri, kredit limitlərinin müəyyən edilməsi və digər daxili nəzarət tədbirləri vasitəsilə idarə edir. Risklərin idarə edilməsi Qrupun fəaliyyətinin mühüm hissəsini təşkil edir. Qrupun hər bir əməkdaşı öz vəzifələri daxilində risklərə görə məsuliyyət daşıyır. Qrup kredit riski, likvidlik riski və bazar risklərinə məruz qalır. Bazar riski öz növbəsində ticarət və qeyri-ticarət risklərinə bölünür. Qrup əməliyyat risklərinə də məruz qalır.

Müstəqil riskə nəzarət prosesinə mühitdə, texnologiyada və sənayedə dəyişikliklər kimi biznes riskləri daxil deyildir. Onlar Qrupun strateji planlaşdırma prosesi vasitəsilə nəzarət altında saxlanılır.

Risklərin idarə olunması strukturu

Risklərin müəyyən edilməsi və nəzarət edilməsinə görə ümumi məsuliyyəti Müşahidə Şurası daşısa da, risklərin idarə olunması və izlənməsi üçün məsuliyyəti ayrıca müstəqil orqanlar daşıyır.

Müşahidə Şurası

Müşahidə Şurası risklərin idarə olunmasında ümumi yanaşma, risk strategiyaları və prinsiplərinin təsdiq edilməsi üçün məsuliyyətlidir.

Audit Komitəsi

Audit Komitəsi auditin tapşırığı və strategiyasının təsis və tərtib edilməsi üçün ümumi məsuliyyət daşıyır. Komitə fundamental audit məsələləri üçün məsuliyyətlidir və Daxili Auditin fəaliyyətinə nəzarət edir.

Risk Komitəsi

Risk Komitəsi risk strategiyasının işlənilib hazırlanması və risk prinsipləri, konsepsiyası, siyasəti və limitlərinin tətbiqi üçün ümumi məsuliyyət daşıyır. Komitə fundamental audit məsələləri üçün məsuliyyətlidir və müvafiq risk qərarlarını idarə və nəzarət edir.

İdarə Heyəti

İdarə Heyəti Qrupda ümumi risk prosesinə nəzarət etmək üçün məsuliyyət daşıyır.

Aktivlərin və passivlərin idarə edilməsi komitəsi

Aktivlərin və passivlərin idarə edilməsi komitəsi Qrupun sağlam maliyyə vəziyyətini saxlamasını və maliyyə məqsədlərinə nail olmasını təmin etmək üçün Qrupun aktiv və passivlərin idarə edilməsinə görə məsuliyyət daşıyır.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Risklərin idarə olunması

Risklərin idarə olunması departamenti müstəqil nəzarət prosesini təmin etmək məqsədilə risklə bağlı prosedurların tətbiqi və dəstəklənməsi üçün məsuliyyət daşıyır.

Bankın xəzinədarlığı

Bankın xəzinədarlığı Qrup aktivlərinin və öhdəliklərinin idarə olunması, eləcə də ümumi maliyyə strukturu üçün məsuliyyət daşıyır. Bundan əlavə, xəzinədarlıq Qrupun maliyyələşdirmə və likvidlik riskləri üçün məsuliyyət daşıyır.

Daxili audit

Daxili audit funksiyası hər il Qrupda risklərin idarə olunması proseslərinin audit yoxlamasını apararaq, həm prosedurların münasibliyini, həm də Qrupun prosedurlara riayət etməsini yoxlayır. Daxili Audit bütün qiymətləndirmələrin nəticələrini rəhbərliklə müzakirə edir və nəticə və tövsiyələr haqqında Audit Komitəsinə hesabat verir.

Risklərin ölçülməsi və hesabatçılıq sistemləri

Qrupun riskləri həm adi şəraitdə yaranması ehtimal edilən zərəri, həm də statistik modellər əsasında maksimal faktiki zərərlərin qiymətləndirilməsi olan gözlənilməyən zərərləri əks etdirən metoddan istifadə etməklə ölçülür. Modellar keçmiş təcrübədən əldə edilmiş və iqtisadi şəraitləri nəzərə almaqla düzəlişlər edilmiş ehtimallardan istifadə edir.

Bundan əlavə, Qrup baş verməsi ehtimal edilməyən ağır hadisələr əslində baş verdiyi təqdirdə daha pis hadisələrin ssenari modellərini hazırlayır.

Risklərin monitorinqi və nəzarət edilməsi ilk öncə Qrupun müəyyən etdiyi limitlərə əsaslanır. Belə limitlər Qrupun biznes strategiyasını və bazar mühitini, eləcə də Qrupun qəbul etmək istədiyi risk səviyyəsini əks etdirir və bu zaman əsas diqqət ayrı-ayrı sahələrə yetirilir. Bundan əlavə, Qrup bütün risk və əməliyyat növləri üzrə məcmu risk həcmi ilə bağlı olaraq ümumi risk daşımaq qabiliyyətinə nəzarət edir və ölçür.

Bütün fəaliyyət növləri üzrə əldə edilmiş məlumat risklərin təhlil və nəzarət edilməsi və tez aşkar olunması məqsədilə yoxlanılır və işlənir. Bu məlumat izahlarla birlikdə İdarə Heyətinə, Risk Komitəsinə və hər bir bölmənin rəhbərinə təqdim edilir. Hesabata kredit riskinin ümumi həcmi haqqında məlumat, limitlərdən istisnalar və likvidlik əmsalları daxil edilir. Hər ay sənaye sahəsi, müştəri və coğrafi risklər kəsiyində risklər haqqında məlumat təqdim edilir. Baş rəhbərlik hər rüb kredit zərərləri üçün ehtiyat yaratmaq zərurətini müəyyən edir. Müşahidə Şurası rübdə bir dəfə risklər haqqında ətraflı hesabat alır, həmin hesabatda isə Qrupun risklərini qiymətləndirmək və müvafiq qərarlar qəbul etmək üçün bütün zəruri məlumat açıqlanır.

Qrupun bütün səviyyələri üçün risklər haqqında xüsusi hesabatlar hazırlanır və paylanır ki, bütün bölmələr geniş, zəruri və aktual məlumatla tanış olmaq imkanını əldə etsinlər.

İdarə Heyəti və Qrupun bütün digər müvafiq işçilərinin hər gün keçirilən qısa iclaslarında bazar limitlərinin və likvidliyin dəstəklənməsi, eləcə də risklərlə bağlı digər dəyişikliklər müzakirə olunur.

Risklərin azaldılması

Qrup kredit risklərini azaltmaq üçün girovdan fəal istifadə edir.

Həddindən artıq risk konsentrasiyası

Bu tip risklərin yaranma səbəbləri, biznes tərəfdaşlarının eyni və ya oxşar iş fəaliyyəti ilə məşğul olmasından, iş növünün eyni coğrafi regionda yer almasından, eyni iqtisadi xüsusiyyətlərə malik olan, iqtisadi və siyasi şərtlərdən asılı olan və bu səbəbdən müqavilələrdə göstərilmiş şərtlərin pozulma ehtimalını artıran risklər nəzərdə tutulur. Qrupun artan fəaliyyətinin xüsusi coğrafi yerlərdə və sənaye sahələrində konsentrasiyası nisbi həssaslığın yaranmasına səbəb ola bilər.

Həddindən artıq risk konsentrasiyasının təsiri altına düşməmək üçün, Qrup daxili prosedurlarında müxtəlif xüsusiyyətlərə malik olan portfəllərin idarə edilməsi qaydaları ilə təmin olunur. Müəyyən edilmiş kredit və müştəri depozitləri üzrə risk konsentrasiyası müvafiq qaydada nəzarət və idarə olunur.

Kredit riski

Kredit riski – Qrupun sifarişçiləri, müştəriləri və ya biznes tərəfdaşları müqavilə öhdəliklərini yerinə yetirmədikləri üçün Bankın zərər çəkməsi riskidir. Qrup kredit riskini ayrı-ayrı biznes tərəfdaşları və coğrafi və sənaye konsentrasiyaları üzrə Bankın qəbul etməyə hazır olduğu riskin həcmi üzrə limitləri müəyyən etməklə və həmin limitlərə riayət edilməni monitorinq etməklə idarə edir və nəzarət altında saxlayır.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Qrup kredit keyfiyyətinin yoxlanılması prosesini təsis etmişdir ki, girovun müntəzəm qaydada yenidən baxılması da daxil olmaqla biznes tərəfdaşlarının krediti ödəmək qabiliyyətlərində mümkün dəyişikliklərin tez müəyyən edilməsi təmin edilsin. Biznes tərəfdaşları üzrə limitlər kredit riskinin təsnifləşdirilməsi sistemindən istifadə etməklə müəyyən edilir. Kredit keyfiyyətinin müntəzəm qaydada yenidən baxılması prosesi Qrupa məruz qaldığı risklər nəticəsində potensial zərəri qiymətləndirmək və lazımı tədbirləri görmək imkanını yaradır.

Tөрəmə maliyyə alətləri

Tөрəmə maliyyə alətlərindən irəli gələn kredit riski hər zaman konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda əks etdirilən müsbət ədalətli dəyəri olanlarla məhdudlaşır.

Kreditlə bağlı təəhhüd riskləri

Qrupun müştərilərə verdiyi zəmanətlər əsasında Qrup tərəfindən onların adından ödənişlər aparmaq zərurəti yarana bilər. Müştərilər bu ödənişləri Banka akkreditivin şərtləri əsasında qaytarırlar. Onlar Qrupu kredit risklərinə oxsar risklərə məruz qoyur, bunlar da eyni nəzarət prosesləri və qaydaları ilə azaldılır.

Konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın komponentlər, o cümlədən törəmə alətlər üçün məruz qala biləcəyi maksimal kredit riski, qarşılıqlı hesablaşma haqqında əsas razılaşmaların və girov razılaşmalarının istifadə edilməsi nəticəsində riskin azalmasını nəzərə almadan, daha yaxşı onların balans dəyərləri ilə əks etdirilir.

Maliyyə alətləri ədalətli dəyərlə qeydə alınanda ədalətli dəyər, dəyərlərin dəyişməsi nəticəsində gələcəkdə yarana bilən maksimal riskin həcmi deyil, cari kredit riskinin həcmi əks etdirir.

Maliyyə alətlərinin hər bir sinfi üzrə kredit riskinin maksimal həcmi haqqında daha ətraflı məlumat xüsusi qeydlərdə açıqlanır. Girovun və riski azaldan digər mexanizmlərin təsiri 8-ci Qeyddə göstərilir.

Dəyərsizləşmənin qiymətləndirilməsi

Qrup EFD-yə yaxınlaşmaqla diskont edilmiş, gözlənilən pul vəsaitlərinin çatışmazlığını ölçmək üçün GKZ-ni bir neçə ehtimalla ölçülmüş ssenari əsasında hesablayır. Pul vəsaitlərinin çatışmazlığı müqaviləyə uyğun olaraq şirkətə ödəniləcək pul vəsaitləri ilə müəssisənin əldə etməyi ehtimal etdiyi pul vəsaitləri arasındakı fərqi təşkil edir. GKZ hesablamalarının mexanizmi aşağıda təsvir olunur və əsas elementləri aşağıdakılardır:

DE	<i>Defolt ehtimalı</i> müəyyən vaxt civarında defoltun mümkünlüyünün qiymətləndirilməsidir. Defolt, təhlil edilən müddət ərzində müəyyən anda yalnız müvafiq vəsait daha əvvəl uçotdan çıxarılmamış və hələ də portfelə daxil olanda yarana bilər.
DHRH	<i>Defolt halında riskin həcmi</i> , müqavilədə nəzərdə tutulub-tutulmamasından asılı olmayaraq, əsas və faiz məbləğlərinin qaytarılması, kredit öhdəliyi üzrə gözlənilən vəsaitlərin istifadəsi və yerinə yetirilməmiş ödənişlər üzrə hesablanmış faiz də daxil olmaqla hesabat tarixindən sonra risk həcmində gözlənilən dəyişikliyi nəzərə almaqla gələcək defolt tarixində risk həcmi qiyətləndirilməsidir.
DHZ	<i>Defolt halında zərər</i> müəyyən zaman defolt yarananda əmələ gələn zərərin qiymətləndirilməsidir. Bu, müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş ödəniləcək pul vəsaitləri ilə kreditörün əldə etməyi gözlədiyi (o cümlədən hər hansı girovun realizasiyasından) pul vəsaitləri arasındakı fərqə əsaslanır. Bu, adətən DHZ faizi kimi ifadə edilir.

GKZ üzrə ehtiyat aktivin müddəti ərzində yaranması gözlənilən kredit zərərlərinə (aktivin müddəti ərzində gözlənilən kredit zərəri və ya AMəGKZ) əsaslanır. Lakin əmələ gələn andan kredit riskində əhəmiyyətli artım olmadığı hallarda ehtiyat 12 aylıq gözlənilən kredit zərərinə (12aGKZ) əsaslanır. 12aGKZ hesabat tarixindən sonra 12 ay ərzində mümkün olan maliyyə aləti ilə bağlı öhdəliklərin yerinə yetirilməməsindən irəli gələn GKZ-dən ibarət AMəGKZ-nin bir hissəsidir. Həm AMəGKZ, həm də 12aGKZ maliyyə alətinin müvafiq portfelinin xüsusiyyətindən asılı olaraq ya fərdi, ya da məcmu əsasla hesablanır.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Qrup hər hesabat dövrünün sonunda, maliyyə alətinin qalan müddəti üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilməməsi (defolt) riskindəki dəyişiklikləri nəzərdən keçirməklə, maliyyə aləti üzrə kredit riskinin ilkin tanınmadan sonra əhəmiyyətli artıb-artmamasının qiymətləndirilməsi siyasətini müəyyən etmişdir. Yuxarıdakı prosesə əsaslanaraq, Qrup kreditləri Mərhələ 1, Mərhələ 2, Mərhələ 3 və AYKD üzrə aşağıdakı kimi qruplaşdırılır:

Mərhələ 1:	Kreditlər ilk dəfə tanınanda, Qrup ehtiyatı 12aGKZ əsasında tanıyır. Mərhələ 1-in kreditlərinə həm də kredit riskinin azaldığı və Mərhələ 2-dən yenidən təsnif edilmiş vəsaitlər daxildir.
Mərhələ 2:	Kredit verildiyi andan etibarən kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artanda Qrup ehtiyatı AMəGKZ üzrə tanıyır. Mərhələ 2 kreditlərinə həm də kredit riskinin azaldığı və Mərhələ 3-dən yenidən təsnif edilmiş vəsaitlər daxildir.
Mərhələ 3:	Dəyərsizləşmiş hesab olunan kreditlər. Qrup ehtiyatı AMəGKZ üzrə tanıyır.
AYKD:	Alınmış və ya yaradılmış kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləri (AYKD) ilkin tanınma zamanı kredit üzrə dəyərsizləşmiş maliyyə aktivləridir. AYKD aktivləri ilkin tanınmada ədalətli dəyərle qeydə alınır və faiz gəliri sonradan krediti nəzərə almaqla düzəliş edilmiş EFD əsasında tanınır. GKZ yalnız gözlənilən kredit zərərlərində sonradan dəyişiklik baş verəndə tanınır və ya ləğv edilir.

Defoltun tərfi və bərpa olunma

Borcalan müqavilə ödənişlərini 90 gün gecikdirərsə, Qrup maliyyə alətinin defolt olduğunu və buna görə də GKZ hesablamaları üçün Mərhələ 3-ə (kredit üzrə dəyərsizləşmə) aid olduğunu hesab edir. Gün ərzində tələb olunan ödənişlər fərdi müqavilələrdə göstəriləndiyi kimi iş gününün bağlanmasına qədər ödənilməyəndə Bank banklardan alınacaq məbləğlərin defolta uğramasını hesab edir və dərhal tədbirlər qəbul edir.

Müştərinin defolt vəziyyətində olub-olmamasının keyfiyyət baxımından qiymətləndirilməsi çərçivəsində Qrup ödənişin aparılmayacağını göstərə bilən bir sıra halları da nəzərdən keçirir. Bu cür hadisələr baş verdikdə, Qrup hadisənin müştərinin defolta uğramış kimi hesab edilməsi və bu səbəbdən GKZ-nin hesablanması üçün Mərhələ 3 kimi qiymətləndirilməsi ilə nəticələnməsi və ya Mərhələ 2-nin məqsədəuyğun olmasını diqqətlə nəzərdən keçirir.

Bu cür hadisələrə aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Defolta uğramış və kredit üzrə dəyərsizləşmiş aktivlər aşağıdakılardır:
 - ▶ Müqavilədə qeyd edilən tarixdən 90 gündən artıq gecikmə ilə əsas məbləğ və/və ya hesablanmış faiz və/və ya hər hansı digər ödənişlə kreditlər;
 - ▶ Hər bir fərdi restrukturizasiya zamanı müqavilədə qeyd edilən tarixdən 30 gündən az gecikmə (əsas məbləğ və/və ya hesablanmış faiz və/və ya hər hansı digər ödəniş) ilə üç il ərzində 2 dəfə restrukturizasiya olunmuş kreditlər;
 - ▶ Restrukturizasiya zamanı portfelin riskə məruz qalan hissəsi 30-a bərabər olan "problemlili" restrukturizasiya olunmuş kreditlər; (ilkin olaraq Mərhələ 3), xalis cari dəyər üzrə zərərin restrukturizasiyası 10%-dən artıq olduqda;
 - ▶ Rəhbərlik tərəfindən vaxtı keçmiş hesab olunan istənilən kredit (Mərhələ 2-nin meyarlarına cavab verən vaxtı keçmiş kreditlər istisna olmaqla);
- ▶ Borcalanın müflisləşmə, ödəniş qabiliyyətinin olmaması və ya oxşar şəraitdə olacağı/olması barədə məlumatın mövcud olması;
- ▶ Defolta uğramış (Daxili reytinglərə əsaslanan yanaşma və xarici reytingə uyğun olaraq);
- ▶ Eyni borcalanın digər maliyyə alətləri üzrə defolta uğramış.

Ən azı 6 ardıcıl ay ərzində defolt meyarlarından heç birinin qarşılanmadığı zaman maliyyə alətinin "bərpa olunmuş" hesab edilməsi və nəticədə Mərhələ 3-dən xaric yenidən təsnifləşdirilməsi Qrupun siyasəti çərçivəsindədir. Bərpa olunmadan sonra aktivin Mərhələ 2 və ya Mərhələ 1 kimi təsnifləşdirilməsi barədə qərar bərpa olunma zamanı yenilənmiş kredit dərəcəsi və onun ilkin tanınma ilə müqayisədə kredit riskində əhəmiyyətli artımın göstəricisi olub-olmamasından asılıdır.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Daxili reyting və DE-nin qiymətləndirilməsi prosesi

Qrupun Risklərin idarə edilməsi departamenti öz daxili reyting modellərindən istifadə edir. Qrup korporativ borcalanları Moody's modelinə əsasən qiymətləndirən əsas portfeller üçün ayrıca modelləri istifadə edir. Kiçik və orta müəssisələr və istehlak kreditlərinə daxili dərəcələrdən istifadə etməklə müvafiq olaraq 1-dən 20-dək və 1-dən 4-dək dərəcələr verilir. Modeller həm keyfiyyət, həm kəmiyyət məlumatlarını özündə birləşdirir və borcalana aid məlumatlarla yanaşı, borcalanın davranışına təsir göstərə biləcək əlavə xarici məlumatlardan istifadə edir. Praktiki cəhətdən uyğun olduqda, onlar, həmçinin milli və beynəlxalq xarici reyting agentliklərinin məlumatlarına əsaslanır. Proqnoz məlumatı və 9 sayılı MHBS-yə uyğun riskin mərhələli təsnifləşdirilməsini özündə birləşdirən DE-lər hər bir dərəcə üçün təyin edilir. Bu proses hər bir iqtisadi ssenari üçün uyğun şəkildə təkrar olunur.

Rusiyanın investisiya qiymətli kağızlarının dəyərsizləşmə üzrə qiymətləndirilməsi

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Rusiya investisiya qiymətli kağızları üçün GKZ, mərhələnin müəyyən edilməsi üçün keyfiyyət və kəmiyyət amilləri əsasında qiymətləndirilir:

- ▶ Investisiya qiymətli kağızının emitentinə qarşı sanksiyaların tətbiq edilib/edilməməsi və emitentin mülkiyyət strukturu;
- ▶ Kuponların toplanması və son kupon üzrə vaxtı keçmiş günlər;
- ▶ Ödənişləri vaxtında bərpa etmək üçün Qrupun texniki imkanları.

Qrup DE-ni əvvəlcədən defolt (Ca) reytingindən istifadə etməklə təxmin edir, DHZ isə tarixi bərpa dərəcələrinə əsasən müəyyən edilir.

Xəzinədarlıq və bankdaxili münasibətlər

Qrupun xəzinədarlıq və bankdaxili münasibətləri və qarşı-tərəfləri maliyyə xidmətləri üzrə təşkilatlar, banklar, broker-dilər, mübadilə məntəqələri və kliring-hesablaşma mərkəzlərindən ibarətdir. Bu münasibətlər üçün Qrup maliyyə məlumatları və digər xarici məlumat (məs. xarici reytinglər) kimi ictimaiyyət üçün açıq olan məlumatı təhlil edir və yuxarıdakı cədvəldə göstəriləni kimi daxili reyting təyin edir.

Korporativ və kiçik biznesin kreditləşməsi

Korporativ kreditlər üçün, borcalanlar Qrupun xüsusi kredit riski ilə məşğul olan işçiləri tərəfindən qiymətləndirilir. Kredit riskinin qiymətləndirilməsi aşağıdakılar kimi müxtəlif əvvəlki dövrlər üzrə, cari və proqnoz məlumatlarını nəzərə alan kredit qiymətləndirilməsi modelinə əsaslanır:

- ▶ Borcalan tərəfindən hazırlanmış proqnozlar və büdcələrlə birlikdə əvvəlki dövrlər üzrə maliyyə məlumatı. Borcalanın maliyyə nəticələrini qiymətləndirmək üçün bu maliyyə məlumatlarına nail olunmuş və gözlənilən nəticələr, ödəmə qabiliyyəti əmsalı, likvidlik əmsalı və hər hansı digər müvafiq əmsallar daxildir;
- ▶ Xarici tərəflərdən alınan ictimaiyyət üçün açıq olan borcalanlara dair məlumatlar. Bu məlumatlara reyting agentlikləri tərəfindən verilmiş xarici reyting dərəcələri daxildir;
- ▶ Hər hansı makro-iqtisadi və ya coğrafi məlumat, məs. xüsusi sənaye üzrə müvafiq ÜDM-in artımı və borcalanın fəaliyyət göstərdiyi coğrafi seqmentlər;
- ▶ Şirkətin fəaliyyəti üçün münasib olan borcalanın rəhbərliyinin keyfiyyəti və bacarıqlarına dair istənilən digər əsaslandırılmış məlumat.

Reyting üsullarının mürəkkəbliyi və detallaşdırma dərəcəsi Qrupun risk həcmi və borcalanın mürəkkəbliyi və həcminə əsasən dəyişir. Bəzi daha sadə kiçik biznes kreditləri Qrupun pərakəndə məhsullar üçün modelləri daxilində qiymətləndirilir.

İstehlak kreditləri

İstehlak kreditlərinə təminatlı fərdi kreditləri kredit kartları və overdraftlar daxildir. Bu məhsullar, həmçinin ipoteka kreditləri və daha sadə kiçik biznes kreditləri əsasən borc yükünün gəlirə nisbəti və ödənişin gəlirə nisbəti əmsallarına əsaslanan avtomatlaşdırılmış qiymətləndirmə aləti ilə qiymətləndirilir. Modellerin digər əsas giriş məlumatları ÜDM-in artımı, şəxsi gəlir/əmək haqqı səviyyələrində dəyişikliklər, şəxsi borc öhdəliyidir.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Qrupun daxili kredit reytingi dərəcələri aşağıdakı kimidir:

<i>KOM-lar üçün daxili reyting dərəcələri</i>	<i>Korporativ və maliyyə təşkilatları üçün Moody's-ə əsaslanan daxili/xarici reytinglər</i>	<i>Daxili reytingin təsviri</i>
1	Aaa	
2-4	Aa1-Aa3	Yüksək reyting
5-7	A1-A3	
8-10	Baa1-Baa3	
11-13	Ba1-Ba3	Standart reyting
14-16	B1-B3	
17-19	Caa1-Caa3	Standartdan aşağı reyting
20	Ca	
Defolt	C	Dəyərsizləşmiş

Kreditlər üçün daxili reyting kəmiyyət və keyfiyyət amillərinə əsaslanır. Yüksək reyting Mərkəzi Bank, Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi və digər pul vəsaitləri ilə təmin edilmiş maliyyə aktivləri üçün istifadə edilir.

Defolt halında risklərin həcmi

Defolt halında risklərin həcmi (DHRH) dəyərsizləşmənin hesablanması məruz qalan və həm müştərinin defolta yaxınlaşdıqda risk həcminin artırılması qabiliyyəti, həm də potensial əvvəlcədən ödəmələrə ünvanlanan maliyyə alətlərinin ümumi balans dəyərindən ibarətdir. Mərhələ 1-ə aid edilən kredit üzrə GKZ-ni hesablamaq üçün, Qrup 12aGKZ-nin hesablanması üçün 12 ay ərzində mümkün defolt hallarını qiymətləndirir. Mərhələ 2 və Mərhələ 3-ə aid edilən maliyyə aktivləri üçün defolt halında risklərin həcmi alətlərin müddəti ərzində baş verən hadisələr üçün nəzərə alınır.

Qrup GKZ-ləri mümkün risk həcmələrinin nəticələrinin diapazonunu modelləşdirərək çox hissəli ssenarilərə uyğun şəkildə müxtəlif vaxtlarda müəyyən edir. Daha sonra 9 sayılı MHBS üzrə DE Qrupun modellərinin nəticələrinə əsasən hər bir iqtisadi ssenari üçün təyin olunur.

Defolt halında zərər

Korporativ kreditləşmə aktivləri üçün, DHZ-nin dəyərləri yarım ildən bir qiymətləndirilir.

Kredit riskinin qiymətləndirilməsi müəyyən DHZ dərəcəsi ilə nəticələnən standartlaşdırılmış DHZ-nin qiymətləndirilməsi modelinə əsaslanır. Bu DHZ dərəcələri hər hansı saxlanılan girovdan bərpa olunması və ya realizə edilməsi gözlənilən məbləğlə müqayisədə gözlənilən DHRH-i nəzərə alır.

Uyğun olduqda, maliyyə alətlərinin hər bir qrupu üçün 9 sayılı MHBS üzrə DHZ-i müəyyən etmək üçün son məlumat istifadə edilir. Proqnoz məlumatlarının qiymətləndirilməsi zamanı, gözlənti müxtəlif ssenarilərə əsaslanır. Əsas giriş məlumatlarının nümunələrinə ipoteka kreditləri üçün əmlak qiymətləri daxil olmaqla girovların dəyəri, əmtəə qiymətləri, ödəniş statusu və qrupda zərərlərin göstəricisi olan digər faktorlarda dəyişikliklər daxildir.

Qrup gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin qiymətləndirilməsinə uyğun olan əsas parametrlərə əsaslanaraq pərakəndə kreditləşmə məhsullarını daha kiçik oxşar portfeller üzrə seqmentləşdirir. Tətbiq edilən məlumatlar əvvəlki dövrlər üzrə toplanmış zərər haqqında məlumatlara əsaslanır və daha geniş əməliyyat xüsusiyyətlərinin toplusunu (məs. məhsulun növü) və borcalanın xüsusiyyətlərini əhatə edir.

DHZ dərəcələri hər bir aktiv sinfinin Mərhələ 1, Mərhələ 2, Mərhələ 3 və AYKD seqmenti üçün qiymətləndirilir.

Kredit riskində əhəmiyyətli artım

Qrup GKZ-yə məruz qalan aktivlərə davamlı şəkildə nəzarət edir. Alətin və ya alətlər portfelinin 12aGKZ və ya AMəGKZ-yə məruz qalıb-qalmamasını müəyyən etmək üçün Qrup ilkin tanınmadan sonra kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmamasını qiymətləndirir.

Müştərinin/obyektin gözləmə siyahısına daxil edilməsi, kredit hadisəsi və ya kredit reytinginin aşağı salınması səbəbindən hesabın restrukturizasiya olunması kimi aktiv üzrə kredit riskinin əhəmiyyətli artmasına təkan vermək üçün Qrup həmçinin ikinci dərəcəli keyfiyyət metodunu tətbiq edir. Bəzi hallarda, Qrup həmçinin yuxarıdakı "Defoltun tərifi" bölməsində izah edilən hadisələri defoltun əksi kimi kredit riskində əhəmiyyətli artım kimi nəzərə ala bilər. Kredit dərəcələrində dəyişikliyə baxmayaraq, müqavilə üzrə ödənişlərdə 30 gündən artıq gecikmə olarsa, kredit riski ilkin tanınmadan sonra əhəmiyyətli dərəcədə artmış hesab olunur.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Kredit riski (davamı)

Eyni aktivlər qrupu üçün GKZ-ləri məcmu şəkildə qiymətləndirdikdə, Qrup ilkin tanınmadan sonra kredit riskində əhəmiyyətli artımın olub-olmamasını qiymətləndirmək üçün eyni prinsiplərdən istifadə edir.

Məcmu əsasla qiymətləndirilən maliyyə aktivlərinin qruplaşdırılması

Aşağıdakı amillərdən asılı olaraq, Qrup GKZ-ləri məcmu və ya fərdi əsasla hesablayır.

Qrupun GKZ-ni fərdi əsasla qiymətləndirdiyi aktiv siniflərinə aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Korporativ və kiçik biznes kreditləri üçün DE;
- ▶ Əvvəlcədən müəyyənləşdirilmiş həddən yuxarı olan və girov qoyulmuş Mərhələ 3-ə aid edilən korporativ və kiçik biznes kreditləri üçün DHZ.

Qrupun GKZ-ni məcmu əsasla qiymətləndirdiyi aktiv siniflərinə aşağıdakılar daxildir:

- ▶ Bütün tələbat və ipoteka kreditləri üçün DE və DHZ;
- ▶ Mərhələ 1 və Mərhələ 2-yə aid edilən korporativ və kiçik biznes kreditləri üçün DHZ;
- ▶ Əvvəlcədən müəyyənləşdirilmiş həddən yuxarı olmayan və girov qoyulmamış Mərhələ 3-ə aid edilən korporativ və kiçik biznes kreditləri üçün DHZ.

Proqnoz məlumatı və müxtəlif iqtisadi ssenarilər

GKZ modellərində, Qrup aşağıda göstərilən iqtisadi giriş məlumatları kimi proqnoz məlumatının geniş diapazonuna əsaslanır:

- ▶ ÜDM-nin artım dərəcələri;
- ▶ İnflyasiya;
- ▶ Monetar siyasət dərəcəsi;
- ▶ Real və nominal effektiv mübadilə məzənnələrinin dinamikası;
- ▶ Daşınmaz əmlakın qiyməti.

GKZ-lərin hesablanması üçün istifadə edilən giriş məlumatları və modellər maliyyə hesabatlarının tarixinə bazarın bütün amillərini əhatə etmir. Bunu əks etdirmək üçün, bu cür fərqlər əhəmiyyətli olduqda keyfiyyət düzəlişləri və ya təsnifat meyarları müvəqqəti düzəlişlər kimi edilir.

Qrup proqnoz məlumatını üçüncü tərəf mənbələrindən əldə edir (xarici reyting agentlikləri, hökumət orqanları, məs. mərkəzi banklar və xarici maliyyə təşkilatları). Bankın kredit riski departamentinin ekspertləri çox hissəli ssenarilərə tətbiq edilən çəkili müəyyən edir. Əsas proqnoz iqtisadi dəyişkən göstəricilər/fərziyyələr GKZ hesablanması üçün hər bir iqtisadi ssenaridə istifadə edilir.

Maliyyə alətləri ədalətli dəyərlə qeydə alınanda aşağıda göstərilən məbləğlər dəyərin dəyişməsi nəticəsində gələcəkdə yarana bilən maksimal riskin həcmi deyil, cari kredit riskinin həcmi əks etdirir.

Maliyyə aktivlərinin siniflər üzrə kredit keyfiyyəti

Maliyyə aktivlərinin kredit keyfiyyəti Qrupun daxili kredit reytingləri ilə idarə olunur. Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2023-cü il tarixində başa çatmış il üzrə Qrupun kredit reytingi sisteminə əsaslanaraq konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın kreditlə bağlı sətirlərində aktivlərin sinifləri üzrə kredit keyfiyyəti göstərilir.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Kredit riski (davamı)**

	Qeyd		Yüksək reyting	Standart reyting	Qeyri-standart reyting	Dəyersizləşmiş	Cəmi
Kassada olan pul vəsaitləri istisna olmaqla pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	5	Mərhələ 1	1,464,872	434,704	8,107	-	1,907,683
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	6	Mərhələ 1	1,411,351	168,521	3,647	-	1,583,519
		Mərhələ 3	-	-	-	13,981	13,981
	8	Mərhələ 1	180,143	1,456,304	487,118	-	2,123,565
		Mərhələ 2	425,467	141,822	310,964	-	878,253
Müştərilərə verilmiş kreditlər		Mərhələ 3	-	-	-	165,102	165,102
		AYKD	-	-	-	14,124	14,124
İnvestisiya qiymətli kağızları	7						
- DÜGƏD ilə ölçülmüş		Mərhələ 1	721,488	80,800	-	-	802,288
		Mərhələ 2	-	-	9,511	-	9,511
		Mərhələ 3	-	-	-	653	653
- Amortizasiya hesablanmış dəyərlə ölçülmüş		Mərhələ 1	1,106,631	128,390	-	-	1,235,021
	20	Mərhələ 1	38,560	202,886	38,086	-	279,532
İstifadə edilməmiş kredit xətləri		Mərhələ 2	5,592	13,718	11,513	-	30,823
		Mərhələ 3	-	-	-	1,065	1,065
Akkreditivlər	20	Mərhələ 1	1,013	8,255	208	-	9,476
		Mərhələ 2	1,508	-	2,680	-	4,188
Verilmiş zəmanətlər	20	Mərhələ 1	1,060	118,045	119,203	-	238,308
		Mərhələ 2	70	6,013	11,558	-	17,641
		Mərhələ 3	-	-	-	875	875
İcra zəmanəti	20	Mərhələ 1	15,645	251,364	93,512	-	360,521
		Mərhələ 2	11,393	21,953	32,583	-	65,929
		Mərhələ 3	-	-	-	6,722	6,722
Digər maliyyə aktivləri	12	Mərhələ 1	-	84,831	-	-	84,831
Cəmi			5,384,793	3,117,606	1,128,690	202,522	9,833,611

Aşağıdakı cədvəldə 31 dekabr 2022-ci il tarixində başa çatmış il üzrə Qrupun kredit reytingi sistemində əsaslanaraq konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatın kreditlə bağlı sətirlərində aktivlərin sinifləri üzrə kredit keyfiyyəti göstərilir.

	Qeyd		Yüksək reyting	Standart reyting	Qeyri-standart reyting	Dəyersizləşmiş	Cəmi
Kassada olan pul vəsaitləri istisna olmaqla pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	5	Mərhələ 1	2,925,832	274,141	10,638	-	3,210,611
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	6	Mərhələ 1	362,898	203,072	4,033	-	570,003
		Mərhələ 3	-	-	-	17,410	17,410
	8	Mərhələ 1	135,057	1,934,498	259,412	-	2,328,967
		Mərhələ 2	426,958	191,759	286,200	-	904,917
Müştərilərə kreditlər		Mərhələ 3	-	-	-	147,150	147,150
		AYKD	-	-	-	7,025	7,025
İnvestisiya qiymətli kağızları	7						
- DÜGƏD ilə ölçülmüş		Mərhələ 1	1,175,425	108,531	-	-	1,283,956
		Mərhələ 2	-	-	28,355	-	28,355
		Mərhələ 3	-	-	-	5,819	5,819
- Amortizasiya hesablanmış dəyərlə ölçülmüş		Mərhələ 1	449,665	67,627	-	-	517,292
	20	Mərhələ 1	53,257	222,090	73,287	-	348,634
İstifadə edilməmiş kredit xətləri		Mərhələ 2	562	4,293	9,821	-	14,676
		Mərhələ 3	-	-	-	1,672	1,672
Akkreditivlər	20	Mərhələ 1	-	15,183	2,415	-	17,598
		Mərhələ 2	-	2,332	117	-	2,449
	20	Mərhələ 1	1,101	202,772	11,059	-	214,932
		Mərhələ 2	-	2,030	18,146	-	20,176
Verilmiş zəmanətlər		Mərhələ 3	-	-	-	3,868	3,868
		Mərhələ 1	11,327	236,321	139,135	-	386,783
		Mərhələ 2	-	14,163	50,900	-	65,063
İcra zəmanətləri	20	Mərhələ 3	-	-	-	4,394	4,394
Digər maliyyə aktivləri	12	Mərhələ 1	-	56,646	-	-	56,646
Cəmi			5,542,082	3,535,458	893,518	187,338	10,158,396

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Kredit riski (davamı)**

Müştərilərə kreditlərin dəyersizləşməsi üçün ehtiyat ilə bağlı daha ətraflı məlumat 8-ci Qeyddə göstərilir.

Maliyyə zəmanətləri, istifadə edilməmiş kredit xətləri və akkreditivlər qiymətləndirilir və gözlənilən kredit zərərləri üçün ehtiyat kreditlərin konversiya əmsalı nəzərə alınmaqla kreditlərlə eyni qaydada hesablanır. Bax Qeyd 21.

Grupun pul aktivləri və öhdəlikləri üzrə coğrafi cəmləşmə belədir:

	2023				2022			
	Azərbaycan Respublikası	İƏİT	MDB və digər qeyri-İƏİT dövlətləri	Cəmi	Azərbaycan Respublikası	İƏİT	MDB və digər qeyri-İƏİT dövlətləri	Cəmi
Maliyyə aktivləri								
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	746,137	1,173,507	55,914	1,975,558	1,995,497	1,245,837	60,796	3,302,130
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	1,334,275	192,606	65,776	1,592,657	305,324	208,338	70,398	584,060
İnvestisiya qiymətli kağızları	1,873,356	123,993	51,428	2,048,777	1,713,685	47,913	78,718	1,840,316
Törəmə maliyyə aktivləri	4,777	4,160	412	9,349	7,093	2,875	246	10,214
Müştərilərə verilmiş kreditlər	2,842,530	-	212,621	3,055,151	2,728,304	287,333	257,952	3,273,589
Digər maliyyə aktivləri	82,369	-	785	83,154	53,933	1,287	481	55,701
	6,883,444	1,494,266	386,936	8,764,646	6,803,836	1,793,583	468,591	9,066,010
Maliyyə öhdəlikləri								
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	506,796	47,807	92,110	646,713	801,087	61,590	69,475	932,152
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	7,042,173	2,505	131,774	7,176,452	7,080,214	52,281	120,160	7,252,655
Digər borc öhdəlikləri	-	-	-	-	5,169	14,868	80	20,117
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	4,147	4,565	497	9,209	2,820	6,893	589	10,302
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	-	-	-	-	71,244	15,459	-	86,703
Subordinasiyalı borclar	96,016	-	-	96,016	155,589	-	-	155,589
İcarə öhdəlikləri	10,588	-	1,983	12,571	15,206	80	2,376	17,662
Digər maliyyə öhdəlikləri	20,038	-	2,396	22,434	14,136	1,534	958	16,628
	7,679,758	54,877	228,760	7,963,395	8,145,465	152,705	193,638	8,491,808
Xalis aktivlər/(öhdəliklər)	(796,314)	1,439,389	158,176	801,251	(1,341,629)	1,640,878	274,953	574,202

Likvidlik riski və maliyyələşdirmənin idarə edilməsi

Likvidlik riski adi və ya fəvqəladə şəraitdə ödəniş tarixində Qrupun ödənişlə bağlı öhdəliklərini yerinə yetirə bilməməsi riskidir. Bu riski məhdudlaşdırmaq məqsədilə rəhbərlik mövcud minimal bank əmanətləri məbləğindən əlavə müxtəlif maliyyələşdirmə mənbələrini təmin etmişdir və bundan əlavə likvidliyi nəzərə almaqla aktivləri idarə edir və gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin və likvidliyin gündəlik monitorinqini həyata keçirir. Bu proses gözlənilən pul vəsaitləri hərəkətlərinin qiymətləndirilməsini və tələb olunduqda əlavə maliyyələşdirmə əldə etmək üçün istifadə edilə bilən yüksək keyfiyyətli təminatın mövcudluğunu daxil edir.

Qrup pul vəsaitlərinin hərəkəti gözlənilmədən kəsildiyi təqdirdə asanlıqla satıla bilən yüksək tələbatlı növbə-növ aktivlər portfelinə sahibdir. Bundan əlavə, Qrup ARMB və GMB-də məcburi ehtiyat yerləşdirmiş və onun məbləği cəlb edilmiş müştəri əmanətlərinin səviyyəsindən asılıdır.

Likvidlik vəziyyəti Qrup tərəfindən Bankın təyin etdiyi müəyyən likvidlik əmsalları əsasında fərdi qaydada qiymətləndirilir və idarə edilir. 31 dekabr tarixində bu əmsallar aşağıdakı kimi olmuşdur:

	2023, %	2022, %
Ani likvidlik əmsalı (ARMB minimum 30% tələb edir) (bir gün ərzində alınacaq və ya satılacaq aktivlər / tələb əsasında ödənilən öhdəliklər)	67	82

Likvidlik mövqeyi PASHA Bank Georgia SC tərəfindən ilk növbədə GMB tərəfindən təyin edilmiş müəyyən likvidlik əmsalları əsasında fərdi qaydada qiymətləndirilir və idarə edilir.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Likvidlik riski və maliyyələşdirmənin idarə edilməsi (davamı)**

	2023, %	2022, %
Likvidliyin ödənilməsi əmsalı (GMB xarici valyuta üçün minimum 100% və milli valyuta üçün minimum 75% tələb edir) (yüksək keyfiyyətli likvid aktivlər / xalis pul vəsaitlərinin xərclənməsi)		
Xarici valyuta	146	200
Birgə	140	211
	2023, %	2022, %
Xalis sabit maliyyələşdirmə əmsalı (sabit əmsal GMB tərəfindən tələb olunur) (mövcud sabit maliyyələşdirmə məbləği / tələb olunan sabit maliyyələşdirmə məbləği)	124	130

31 dekabr 2022-ci il tarixinə "PAŞA Yatırım Bankası" A.Ş.-nin BTNA tərəfindən təyin edilmiş tələblər əsasında fərdi likvidlik əmsalı 140% olmuşdur. BTNA tərəfindən tələb edilən minimal likvidlik səviyyəsi 100% təşkil edir.

Maliyyə öhdəliklərinin ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təhlili

Aşağıdakı cədvəldə diskont edilməmiş müqavilə öhdəlikləri əsasında Qrupun 31 dekabr tarixinə maliyyə öhdəlikləri ödəniş tarixinə qalmış müddətlər üzrə təqdim edilir. Tələb əsasında ödənilməli öhdəliklər ödəniş tələbinin mümkün olan ən tez tarixdə verilmiş hesab olunur. Bununla bərabər Qrup gözləyir ki, müştərilərin çoxu Qrup ödənişi aparmalı olduğu ən tez tarixdə ödəniş tələb etməyəcək və cədvəl keçmiş müddətlər üçün əmanətlərin tələb edilməsi haqqında məlumat əsasında Qrupun hesabladığı gözlənilən pul vəsaitləri hərəkətlərini əks etdirmir.

Maliyyə öhdəlikləri	3 ayadək	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Cəmi 2023-cü il
31 dekabr 2023-cü il					
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	125,367	44,735	406,491	176,348	752,941
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	6,042,584	1,299,486	535,998	-	7,878,068
Subordinasiyalı borclar	1,903	5,245	30,609	88,633	126,390
Ümumi ödənilmiş törəmə maliyyə alətləri:					
- Ödəniləcək müqavilə öhdəlikləri	202,689	57,466	293,138	-	553,293
- Alınacaq müqavilə öhdəlikləri	(204,116)	(50,611)	(293,264)	-	(547,991)
İcarə öhdəlikləri	2,024	3,736	8,334	-	14,094
Digər maliyyə öhdəlikləri	22,434	-	-	-	22,434
Cəmi diskont edilməmiş maliyyə öhdəlikləri	6,192,885	1,360,057	981,306	264,981	8,799,229

Maliyyə öhdəlikləri	3 ayadək	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Cəmi 2022-ci il
31 dekabr 2022-ci il					
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	335,180	91,183	453,553	194,044	1,073,960
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	5,639,631	1,281,553	383,305	-	7,304,489
Digər borc öhdəlikləri	17,578	2,636	-	-	20,214
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	22,192	44,408	23,518	-	90,118
Subordinasiyalı borclar	2,875	7,526	51,446	154,826	216,673
Xalis ödənilmiş törəmə maliyyə öhdəlikləri	1,191	-	-	-	1,191
Ümumi ödənilmiş törəmə maliyyə alətləri:					
- Ödəniləcək müqavilə öhdəlikləri	116,551	44,214	303,402	-	464,167
- Alınacaq müqavilə öhdəlikləri	(118,543)	(46,948)	(303,372)	-	(468,863)
İcarə öhdəlikləri	2,074	5,889	12,152	-	20,115
Digər maliyyə öhdəlikləri	16,628	-	-	-	16,628
Cəmi diskont edilməmiş maliyyə öhdəlikləri	6,035,357	1,430,461	924,004	348,870	8,738,692

Aşağıdakı cədvəldə Qrupun müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş müddəti tamamlanmış kreditlə bağlı təəhhüdləri göstərilir. İstifadə edilməmiş hər bir kredit öhdəliyi onun istifadə edilə biləcəyi ən erkən tarixi özündə əks etdirən vaxt diapazonuna daxil edilir və bütün maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və icra zəmanətləri müqavilənin müddəti əsasında göstərilir.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Likvidlik riski və maliyyələşdirmənin idarə edilməsi (davamı)**

	3 ayadək	3-12 ay	1-5 il	5 ildən çox	Qeyri-müəyyən	Cəmi
31 dekabr 2023-cü il	487,083	409,863	117,226	908	–	1,015,080
31 dekabr 2022-ci il	549,599	338,249	191,945	452	–	1,080,245

Maliyyə zəmanətləri, akkreditivlər və icra zəmanətləri borcalanın tələbi ilə müqavilə müddəti ərzində istənilən vaxt geri çağırıla bilər, lakin Qrup gözləyir ki, potensial öhdəliklərin və ya təəhhüdlərin hamısının öhdəlik müddəti tamamlanana qədər yerinə yetirilməsi tələb olunmayacaq.

Qrupun öhdəlikləri yerinə yetirmək qabiliyyəti müəyyən müddət ərzində aktivlərin ekvivalent məbləğini reallaşdırmaq qabiliyyətindən asılıdır. Bir il müddətində aidiyyəti olan şəxslərin təşkilatlarından alınmış iri əmanətlərin cəmləşməsi mövcuddur. Bu vəsaitlərin iri məbləğdə çıxarılması Qrupun əməliyyatlarına mənfi təsir göstərə bilər.

Yaxın gələcəkdə Qrupun maliyyələşdirməsi həmin səviyyədə saxlanacaq və bu vəsaitləri çıxarmaq zərurəti yaranarsa, Qrup əvvəlcədən bildiriş alacaq və lazımı ödənişləri aparmaq məqsədilə tez satılan aktivlərini sata biləcək. Rəhbərlik hesab edir ki, yaxın gələcəkdə Qrupun maliyyələşdirməsi həmin səviyyədə saxlanacaq və bu vəsaitləri çıxarmaq zərurəti yaranarsa, Qrup əvvəlcədən bildiriş alacaq və lazımı ödənişləri aparmaq məqsədilə tez satılan aktivlərini sata biləcək.

Ödəmə müddətlərində fərqlərin təhlili cari hesablarda tarixi sabitliyi əks etdirmir. Onların ödənilməsi tarixən yuxarıdakı cədvəllərdə göstərilən müddətlərdən daha uzun müddətdə aparılırdı. Bu qalıqlar yuxarıdakı cədvəllərdə üç aydan az müddət ərzində ödənilməli məbləğlərə daxil edilmişdir.

Müştərilərə ödəniləcək məbləğlərə fiziki şəxslərin müddətli əmanətləri daxildir. Qanunvericiliyə uyğun olaraq Qrup bu depozitləri əmanətinin tələbi ilə qaytarmağa borcludur.

Əməliyyat riski

Əməliyyat riski – sistemlərin nasazlığı, işçilərin səhvi, fırladaçılığı və ya xarici hadisələr nəticəsində yaranan riskdir. Nəzarət sistemi işləməyəndə əməliyyat riskləri nüfuza xələl vura, hüquqi nəticələrə və ya maliyyə zərərlərinə gətirib çıxara bilər. Qrup bütün əməliyyat risklərinin aradan götürülməsini güman edə bilməz, lakin Qrup bu riskləri nəzarət sistemi və potensial risklərin izlənməsi və onlarla bağlı tədbirlərin görülməsi yolu ilə idarə edə bilər. Nəzarət sisteminə vəzifələrin səmərəli bölünməsi, daxil olma, təsdiq etmə və tutuşdurma prosedurları, heyətin təlimləndirilməsi və qiymətləndirilməsi prosesləri, eləcə də daxili auditdən istifadə daxildir.

Bazar riski

Bazar riski maliyyə alətlərinin gələcək pul vəsaitləri hərəkətlərinin ədalətli dəyəri faiz dərəcəsi, valyuta məzənnələri və pay alətlərinin qiymətləri kimi bazar parametrlərində dəyişikliklər nəticəsində təəddüd etməsi riskidir. Qrup bazar riskini həssaslıq təhlilindən istifadə etməklə idarə edir. Qrupun iri bazar riski təmərküzləri yoxdur.

Faiz dərəcəsi riski

Faiz dərəcəsi riski maliyyə aktivlərinin ədalətli dəyərinin faiz dərəcəsinə dəyişikliklər nəticəsində ucuzlaşması/bahalaşması riskidir. Cari ilin mənfəətinin həssaslığı 31 dekabr 2023-cü il tarixinə dəyişən faiz dərəcəli qeyri-ticarət maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri əsasında hesablanmış bir il üçün xalis faiz gəliri üzrə faiz dərəcəsinə ehtimal edilən dəyişikliklərin təsiridir. 31 dekabr 2023-cü il və 2022-ci il tarixlərinə Qrupun əhəmiyyətli məbləğdə dəyişən faiz dərəcəli qeyri-ticarət maliyyə aktivləri mövcud deyil.

Kapitalın həssaslığı gəlir əyrisində paralel dəyişikliklərin olması fərziyyəsinə əsaslanaraq, faiz dərəcələrində ehtimal edilən dəyişikliklərin təsiri üçün 31 dekabr 2023-cü il tarixinə DÜGƏD ilə ölçülən sabit faizli borc maliyyə aktivlərinin yenidən qiymətləndirilməsi yolu ilə hesablanır.

Valyuta	Baza dərəcələrində artım 2023	Kapitalın həssaslığı 2023
Milli valyuta	100 bd	(24,495)
Xarici valyuta	100 bd	(1,606)

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Risklərin idarə edilməsi (davamı)**Bazar riski (davamı)**

Valyuta	Baza dərəcələrində azalma 2023	Kapitalın həssaslığı 2023
Milli valyuta	100 bd	24,495
Xarici valyuta	100 bd	1,606

Valyuta	Baza dərəcələrində artım 2022	Kapitalın həssaslığı 2022
Milli valyuta	100 bd	(27,182)
Xarici valyuta	100 bd	(5,288)

Valyuta	Baza dərəcələrində azalma 2022	Kapitalın həssaslığı 2022
Milli valyuta	100 bd	27,182
Xarici valyuta	100 bd	5,288

Valyuta riski

Valyuta riski – maliyyə alətinin dəyərinin xarici valyuta dərəcələrində dəyişikliklərə görə təərəddüd etməsi riskidir. Qrup yerli qaydalara uyğun olaraq valyuta pozisiyaları üzrə limitlər müəyyən etmişdir. Pozisiyalara gündəlik monitorinq edilir.

Aktivlərin və öhdəliklərin idarə edilməsi komitəsi valyuta riskini yerli valyutanın devalvasiyasının və digər makroiqtisadi göstəricilərin qiymətləndirilmiş əsasında açıq valyuta vəziyyətini idarə etməklə idarə edir. Bu Qrupa valyuta dərəcələrinin milli valyutaya qarşı əhəmiyyətli dəyişməsindən zərərləri minimallaşdırmaq imkanını verir. Yerli tənzimləyicilərin tələblərinə uyğunlaşmaq məqsədilə xəzinədarlıq Qrupun açıq valyuta mövqeyinin gündəlik monitorinqini həyata keçirir.

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrupun xarici valyuta riskinə məruz qalması aşağıdakı cədvəldə təqdim olunur:

	AZN	ABŞ dolları	Avro	Gürcüstan laris	Türk lirası	Digər valyuta	2023-cü il cəmi
Maliyyə aktivləri							
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	701,885	890,019	323,167	7,848	–	52,639	1,975,558
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	817,038	683,772	91,847	–	–	–	1,592,657
İnvestisiya qiymətli kağızları	1,644,653	349,971	54	35,791	–	18,308	2,048,777
Tөрəmə maliyyə aktivləri	241	4,604	4,092	412	–	–	9,349
Müştərilərə verilmiş kreditlər	1,755,568	851,285	269,318	93,245	–	85,735	3,055,151
Digər maliyyə aktivləri	41,334	35,857	3,963	625	–	1,375	83,154
Cəmi maliyyə aktivləri	4,960,719	2,815,508	692,441	137,921	–	158,057	8,764,646
Tөрəmə alətlərin təsiri	10,000	311,135	232,503	16,238	–	82,243	652,119
Maliyyə öhdəlikləri							
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	499,508	52,757	86,354	8,094	–	–	646,713
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	4,063,628	2,398,355	598,377	77,122	22	38,948	7,176,452
Tөрəmə maliyyə öhdəlikləri	–	4,821	4,299	88	1	–	9,209
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	–	–	–	–	–	–	–
Subordinasiyalı borclar	–	96,016	–	–	–	–	96,016
İcarə öhdəlikləri	10,588	1,983	–	–	–	–	12,571
Digər maliyyə öhdəlikləri	17,042	2,375	2,624	392	1	–	22,434
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	4,590,766	2,556,307	691,654	85,696	24	38,948	7,963,395
Tөрəmə alətlərin təsiri	–	211,852	112,629	7,771	–	82,899	415,151
Tөрəmə alətlərin təsirindən sonra xalis mövqə	379,953	358,484	120,661	60,692	(24)	118,453	1,038,219

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Valyuta riski (davamı)

31 dekabr 2022-ci il tarixinə Qrupun xarici valyuta riskinə məruz qalması aşağıdakı cədvəldə təqdim olunur:

	AZN	ABŞ dolları	Avro	Gürcüstan larisi	Türk lirəsi	Digər valyuta	2022-ci il cəmi
Maliyyə aktivləri							
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	905,387	2,038,601	299,388	18,161	3,777	36,816	3,302,130
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	153,079	319,473	94,256	3	205	17,044	584,060
İnvestisiya qiymətli kağızları	1,474,957	324,829	13,187	22,845	4,498	-	1,840,316
Tөрәмә maliyyə aktivləri	488	7,843	1,831	52	-	-	10,214
Müştərilərə verilmiş kreditlər	1,546,200	1,058,067	394,115	88,915	104,161	82,131	3,273,589
Digər maliyyə aktivləri	27,885	23,626	1,881	448	1,277	584	55,701
Cəmi maliyyə aktivləri	4,107,996	3,772,439	804,658	130,424	113,918	136,575	9,066,010
Tөрәмә alətlərin təsiri	20,000	186,338	150,190	16,166	1,040	100,472	474,206
Maliyyə öhdəlikləri							
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	377,958	260,243	144,834	20,074	46,011	83,032	932,152
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	3,367,301	3,215,169	553,955	55,641	6,092	54,497	7,252,655
Digər borc öhdəlikləri	-	12,102	6,335	-	1,680	-	20,117
Tөрәмә maliyyə öhdəlikləri	-	8,255	1,958	89	-	-	10,302
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	-	65,432	5,812	-	15,459	-	86,703
Subordinasiyalı borclar	-	155,589	-	-	-	-	155,589
İcarə öhdəlikləri	15,206	2,376	-	-	80	-	17,662
Digər maliyyə öhdəlikləri	10,056	3,150	1,511	251	1,531	129	16,628
Cəmi maliyyə öhdəlikləri	3,770,521	3,722,316	714,405	76,055	70,853	137,658	8,491,808
Tөрәмә alətlərin təsiri	-	105,453	215,055	7,736	-	101,678	429,922
Tөрәмә alətlərin təsirindən sonra xalis mövqə	357,475	131,008	25,388	62,799	44,105	(2,289)	618,486

Valyuta riskinə həssaslıq

Aşağıdakı cədvəllər 31 dekabrda Qrupun monetar aktivləri və öhdəlikləri üzrə əhəmiyyətli riskə məruz qaldığı valyutalar göstərilir. Təhlil, bütün digər göstəricilərin sabit qalması şərti ilə, valyuta dərəcəsinin AZN-ə qarşı məntiqli dərəcədə mümkün olan hərəkətinin konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər və kapital haqqında hesabatı təsirini hesablayır. Həssaslıq təhlilinə yalnız xarici valyuta ilə ifadə edilmiş mövcud monetar maddələr daxildir və onların dövrün sonunda çevrilməsi zamanı valyuta məzənnələrində müəyyən edilmiş dəyişiklik edilir. Həssaslıq təhlilinə xarici kreditlər, eləcə də kreditin verildiyi valyuta kredit verənin və ya borc alanın valyutasından fərqli olanda, Qrup daxilində xarici əməliyyatlara kreditlər daxildir. Cədvəldə mənfəət məbləğ konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər haqqında hesabatda və ya kapitalda potensial xalis azalmanı, müsbət məbləğ isə xalis potensial artmanı əks etdirir. 31 dekabr 2023-cü və 2022-ci il tarixlərinə aktivlərin dəyərləri əsasında vergidən əvvəlki mənfəətə və digər ümumi gəlirə təsir:

	2023		2022	
	ABŞ dolları/ AZN +10%	ABŞ dolları/ AZN -10%	ABŞ dolları/ AZN +20%	ABŞ dolları/ AZN -3%
Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir	35,848	(35,848)	26,202	(3,930)
	2023		2022	
	Avro/AZN +10%	Avro/AZN -10%	Avro/AZN +21%	Avro/AZN -9%
Vergidən əvvəlki mənfəətə təsir	12,295	(12,295)	5,331	(2,285)
	2023		2022	
	Gürcüstan larisi/ AZN +15%	Gürcüstan larisi/ AZN -15%	Gürcüstan larisi/ AZN +15%	Gürcüstan larisi/ AZN -15%
DÜG-ə təsir	9,103	(9,103)	9,420	(9,420)

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

26. Risklərin idarə edilməsi (davamı)

Valyuta riski (davamı)

	2023		2022	
	Türk lirası/ AZN +15%	Türk lirası/ AZN -20%	Türk lirası/ AZN +15%	Türk lirası/ AZN -20%
DÜG-ə təsir	-	-	6,616	(8,821)

27. Ədalətli dəyərin ölçülməsi

Ədalətli dəyər iyerarxiyası

Maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərini qiymətləndirmə mexanizmləri ilə müəyyən etmək və açıqlamaq üçün Qrup aşağıdakı iyerarxiyadan istifadə edir:

- ▶ Səviyyə 1: oxşar aktiv və öhdəliklər üçün fəal bazarda müəyyən edilmiş (düzəliş edilməmiş) qiymətlər;
- ▶ Səviyyə 2: uçota alınmış ədalətli dəyərə əhəmiyyətli təsir göstərən, birbaşa və ya dolayı yolla bazarda müşahidə edilən ilkin məlumatlardan istifadə edən digər mexanizmlər;
- ▶ Səviyyə 3: uçota alınmış ədalətli dəyərə əhəmiyyətli təsir göstərən, müşahidə edilən bazar məlumatlarına əsaslanmayan ilkin məlumatlardan istifadə edən mexanizmlər.

Ədalətli dəyəri açıqlamaq üçün Qrup aktiv və öhdəliklərin siniflərini aktiv və ya öhdəliyin təbiəti, xüsusiyyətləri və riskləri və ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyələri əsasında müəyyən etmişdir:

	Qiymətləndirmə tarixi	Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər			Cəmi
		Aktiv bazarlarda qeydiyyatına alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	
Ədalətli dəyəri ilə ölçülən aktivlər					
İnvestisiya qiymətli kağızları – DÜGƏD ilə ölçülən	31 dekabr 2023-cü il	42,350	772,105	-	814,455
İnvestisiya qiymətli kağızları – MZƏD ilə ölçülən	31 dekabr 2023-cü il	-	-	-	-
Tөрөmə maliyyə aktivləri	31 dekabr 2023-cü il	-	9,349	-	9,349
Ədalətli dəyəri açıqlanan aktivlər					
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə investisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2023-cü il	17,287	1,179,266	37,624	1,234,177
Müştərilərə verilmiş kreditlər	31 dekabr 2023-cü il	-	-	3,102,718	3,102,718
İnvestisiya əmlakları	31 dekabr 2023-cü il	-	-	-	-
Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər					
	Qiymətləndirmə tarixi	Aktiv bazarlarda qeydiyyatına alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	Cəmi
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
Tөрөmə maliyyə öhdəlikləri	31 dekabr 2023-cü il	-	9,209	-	9,209
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
Banklar və dövlət fondlarına ödəniləcək məbləğlər	31 dekabr 2023-cü il	-	597,231	48,920	646,151
Müştərilərə ödəniləcək məbləğlər	31 dekabr 2023-cü il	-	69,976	7,121,129	7,191,105
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	31 dekabr 2023-cü il	-	-	-	-
Subordinasiyalı borclar	31 dekabr 2023-cü il	-	-	95,846	95,846

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

27. Ədalətli dəyərin ölçülməsi (davamı)

Ədalətli dəyər iyerarxiyası (davamı)

	Qiymətləndirmə tarixi	Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər			Cəmi
		Aktiv bazarlarda qeydiyyatda alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	
Ədalətli dəyəri ilə ölçülən aktivlər					
İnvestisiya qiymətli kağızları – DÜGƏD ilə ölçülən	31 dekabr 2022-ci il	72,736	1,248,093	–	1,320,829
İnvestisiya qiymətli kağızları – MZƏD ilə ölçülən	31 dekabr 2022-ci il	327	1,412	2,003	3,742
Törəmə maliyyə aktivləri	31 dekabr 2022-ci il	–	10,214	–	10,214
Ədalətli dəyəri açıqlanan aktivlər					
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə investisiya qiymətli kağızları	31 dekabr 2022-ci il	39,412	453,069	23,501	515,982
Müştərilərə verilmiş kreditlər	31 dekabr 2022-ci il	–	–	3,248,958	3,248,958
İnvestisiya əmlakları	31 dekabr 2022-ci il	–	–	31,229	31,229

	Qiymətləndirmə tarixi	Ədalətli dəyərin ölçülməsi üçün istifadə edilən göstəricilər			Cəmi
		Aktiv bazarlarda qeydiyyatda alınmış qiymət (Səviyyə 1)	Əhəmiyyətli müşahidə edilən giriş məlumatları (Səviyyə 2)	Əhəmiyyətli müşahidə edilməyən giriş məlumatları (Səviyyə 3)	
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	31 dekabr 2022-ci il	–	10,302	–	10,302
Ədalətli dəyəri açıqlanan öhdəliklər					
Banklar və dövlət fondlarına ödəniləcək məbləğlər	31 dekabr 2022-ci il	–	605,474	317,030	922,504
Müştərilərə ödəniləcək məbləğlər	31 dekabr 2022-ci il	–	70,165	7,171,313	7,241,478
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	31 dekabr 2022-ci il	–	–	86,291	86,291
Subordinasiyalı borclar	31 dekabr 2022-ci il	–	–	155,528	155,528

Ədalətli dəyərlə əks etdirilməmiş maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin ədalətli dəyəri

Aşağıda Qrupun konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatında ədalətli dəyərlə əks etdirilməmiş maliyyə alətlərinin balans dəyərləri və ədalətli dəyərləri siniflər üzrə müqayisə edilir. Qalan maliyyə alətləri üçün balans dəyəri ədalətli dəyərə yaxındır. Cədvəldə qeyri-maliyyə aktivlərin və öhdəliklərin ədalətli dəyərləri təqdim edilmir:

	Balans dəyəri 2023	Ədalətli dəyər 2023	Tanınmamış gəlir/(zərər) 2023	Balans dəyəri 2022-ci il	Ədalətli dəyər 2022-ci il	Tanınmamış gəlir/(zərər) 2022-ci il
Maliyyə aktivləri						
Amortizasiya hesablanmış dəyərlə investisiya qiymətli kağızları	1,234,322	1,234,177	(145)	515,745	515,982	237
Müştərilərə verilmiş kreditlər	3,055,151	3,102,718	47,567	3,273,589	3,248,958	(24,631)
Maliyyə öhdəlikləri						
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	646,713	646,151	562	932,152	922,504	9,648
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	7,176,452	7,191,105	(14,653)	7,252,655	7,241,478	11,177
Subordinasiyalı borclar	96,016	95,846	170	155,589	155,528	61
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	–	–	–	86,703	86,291	412
Realizasiya edilməmiş ədalətli dəyerdə cəmi tanınmamış dəyişiklik			33,501			(3,096)

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

27. Ədalətli dəyərin ölçülməsi (davamı)

Qiymətləndirmə mexanizmləri və fərziyyələri (davamı)

Aşağıda maliyyə hesabatlarında ədalətli dəyərlə əks etdirilmiş aktivlər və öhdəliklərin və konsolidasiya edilmiş maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda ədalətli dəyərlə ölçülməmiş, lakin ədalətli dəyəri açıqlanmış maddələrin ədalətli dəyərlərini müəyyən etmək üçün istifadə edilən metodologiya və fərziyyələr təsvir olunur.

Ədalətli dəyərləri balans dəyərlərinə təxmini bərabər olan aktivlər

Tez satıla bilən və ödəmə müddəti qısa (üç aydan az) olan maliyyə aktivləri və öhdəlikləri ilə bağlı olaraq ehtimal edilir ki, onların balans dəyərləri təxminən ədalətli dəyərlərinə bərabərdir. Bu fərziyyə tələbli depozitlərə və xüsusi bitmə müddəti olmayan əmanət hesablarına da tətbiq edilir.

Törəmə alətlər

Bazarda müşahidə olunan giriş məlumatları əsasında qiymətləndirmə metodlarından istifadə etməklə qiymətləndirilən törəmə alətlər əsasən faiz dərəcəsi svopları, valyuta forvard müqavilələri və valyuta svopu müqavilələridir. Ən çox tətbiq olunan qiymətləndirmə metodlarına cari dəyər hesablamalarından istifadə etməklə forvard qiymətinin müəyyən edilməsi və svop modelləri daxildir. Modellər qarşı tərəflərin kredit ödəmə qabiliyyəti, valyuta spotu, forvard dərəcələri və faiz dərəcəsi ayrılması da daxil olmaqla müxtəlif giriş məlumatlarının istifadə edilməsini nəzərdə tutur. Bazarda müşahidə olunmayan əhəmiyyətli giriş məlumatları əsasında qiymətləndirmə metodlarından istifadə etməklə qiymətləndirilən törəmə alətlər əsasən uzunmüddətli opsiyonlardır. Bu törəmə alətlər binomial modellərdən istifadə etməklə qiymətləndirilir. Modellər bazar dərəcəsinin dəyişkənliyi də daxil olmaqla müxtəlif müşahidə olunmayan fərziyyələri əhatə edir.

İnvestisiya qiymətli kağızları

Hər hansı qiymətləndirmə metodları və ya qiymətin müəyyən edilməsi modellərindən istifadə etməklə qiymətləndirilən investisiya qiymətli kağızları əsas etibarlı ilə borc qiymətli kağızlarından ibarətdir. Bu qiymətli kağızların dəyəri bəzi hallarda yalnız bazarda müşahidə edilən məlumatları, digər hallarda isə bazarda həm müşahidə edilən, həm də müşahidə edilməyən məlumatları əks etdirən modellər vasitəsilə müəyyən edilir. Bazarda müşahidə edilməyən giriş məlumatlarına qarşı tərəfin gələcək maliyyə göstəriciləri, onun risk profili, eləcə də qarşı tərəfin fəaliyyət göstərdiyi sənaye sahəsi və coğrafi yurisdiksiya ilə bağlı iqtisadi fərziyyələr daxildir.

Qrup Rusiya investisiya qiymətli kağızlarının ədalətli dəyərini iki mərhələli yanaşmadan istifadə etməklə qiymətləndirir:

- ▶ Birinci addım – hədəf investisiya qiymətli kağızı üzrə ticarət, icra edilə bilən səviyyələr və indikativ kotirovkalara yönəlmiş birbaşa müşahidələr;
- ▶ İkinci addım – birbaşa bazar müşahidələri kifayət etmədikdə, hədəf investisiya qiymətli kağızı üzrə nisbi dəyər qiymətini əldə etmək üçün müqayisə edilə bilən investisiya qiymətli kağızları üzrə birbaşa müşahidələrin istifadə edilməsi.

Yekun ədalətli dəyəri əldə etmək üçün nəticələr hər bir müşahidənin nisbi gücünə əsasən müvafiq qaydada çəkilir və ümumiləşdirilir.

Amortizasiya hesablanmış dəyərlə uçota alınan maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəlikləri

Kvotasiya edilməyən alətlərin, müştərilərə verilmiş kreditlərin, müştəri depozitlərinin, kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlərin, banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklərin, subordinasiyalı borcların və digər maliyyə aktivlərinin və öhdəliklərinin ədalətli dəyərini ölçmək üçün gələcək pul vəsaitlərinin hərəkəti eyni şərtlər, kredit riski və qalan ödəmə müddəti olan borclar üçün hazırda mövcud olan dərəcələrlə diskont edilir.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

28. Aktivlərin və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin təhlili

Aşağıdakı cədvəldə aktivlər və öhdəliklər onların qaytarılması və ya ödənilməsi gözlənilən müddətlər üzrə təhlil edilir. Qrupun müqavilə ilə nəzərdə tutulmuş diskont edilməmiş ödəmə öhdəliyi "Risklərin idarə edilməsi" adlı 26-cı Qeyddə göstərilir.

	2023			2022		
	1 il ərzində	1 ildən artıq	Cəmi	1 il ərzində	1 ildən artıq	Cəmi
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	1,975,558	-	1,975,558	3,302,130	-	3,302,130
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	1,592,657	-	1,592,657	520,883	63,177	584,060
İnvestisiya qiymətli kağızları	1,055,774	993,003	2,048,777	839,700	1,000,616	1,840,316
Törəmə maliyyə aktivləri	1,490	7,859	9,349	1,714	8,500	10,214
Müştərilərə verilmiş kreditlər	1,675,696	1,379,455	3,055,151	1,749,026	1,524,563	3,273,589
İnvestisiya əmlakları	-	-	-	-	31,229	31,229
Asılı müəssisəyə investisiya	-	30,210	30,210	-	-	-
Əmlak və avadanlıqlar	-	11,978	11,978	-	32,560	32,560
Qeyri-maddi aktivlər	-	24,964	24,964	-	31,400	31,400
İstifadə hüququ olan aktivlər	-	12,297	12,297	-	17,471	17,471
Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri	-	17,011	17,011	-	17,171	17,171
Digər aktivlər	105,536	9,940	115,476	77,426	381	77,807
Cəmi aktivlər	6,406,711	2,486,717	8,893,428	6,490,879	2,727,068	9,217,947
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	252,138	394,575	646,713	408,062	524,090	932,152
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	6,664,518	511,934	7,176,452	6,894,010	358,645	7,252,655
Digər borc öhdəlikləri	-	-	-	20,117	-	20,117
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	-	-	-	63,842	22,861	86,703
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	1,438	7,771	9,209	2,039	8,263	10,302
Cari mənfəət vergisi öhdəliyi	28,898	-	28,898	22,788	-	22,788
Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlikləri	-	-	-	-	5,327	5,327
Subordinasiyalı borclar	1,443	94,573	96,016	1,471	154,118	155,589
İcarə öhdəlikləri	3,716	8,855	12,571	5,821	11,841	17,662
Kreditlə bağlı zəmanətlər və digər aktivlər üçün ehtiyat	11,393	-	11,393	10,610	-	10,610
Digər öhdəliklər	78,699	914	79,613	52,046	3,712	55,758
Cəmi öhdəliklər	7,042,243	1,018,622	8,060,865	7,480,806	1,088,857	8,569,663
Xalis aktivlər	(635,532)	1,468,095	832,563	(989,927)	1,638,211	648,284

Aktiv və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin uyğunluğu və nəzarət edilən uyğunsuzluğu Qrupun rəhbərliyi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Uyğun olmayan mövqe potensial olaraq gəlirliliyi və levereci artırdığı halda, gözlənilməz zərər riskini də artırır. Aktiv və öhdəliklərin ödəmə müddətləri və ödəmə müddəti başa çatanda faiz hesablanan öhdəlikləri münasib dəyərlə əvəz etmək qabiliyyəti Qrupun likvidliyini, eləcə də onun faiz və məzənnə dəyişikliyi risklərinə məruz qalmasının qiymətləndirilməsində mühüm amillərdir.

Mənfi fərq bir il ərzində əlaqəli tərəflərdən ibarət müştərilər qarşısında öhdəliklərin əhəmiyyətli dərəcədə cəmləşməsi ilə bağlıdır və bu müştərilər uzun müddətdir ki, Qrupun müştəriləridirlər.

Rəhbərlik hesab edir ki, bu səviyyədə maliyyələşdirmə Qrup üçün yaxın gələcəkdə də mövcud olacaq və vəsaitlər istifadə edildiyi təqdirdə Qrup çənaətbəxş bildiriş alaraq ödənişin aparılmasını təmin etmək üçün likvidli aktivləri sata biləcək.

ARMB-nin müəyyən etdiyi banklar üçün 30%-lik minimum likvidlik norması (Bankın faktiki əmsalı 67%) tənzimləyici tərəfindən tətbiq edilən bank sənayesində mövcud olan xarakterə və formalaşmış normal işgüzar təcrübəyə əsaslanan ağılabatan ehtiyat tədbiridir. Qrupun likvidlik əmsalı müəyyən edilmiş minimum likvidlik normasını xeyli üstələyir.

Qrupun ödəmə müddəti bir ildən çox olan əhəmiyyətli həcmdə investisiya qiymətli kağızlarına malik olmasına baxmayaraq, təcili likvidlik ehtiyacı yarandıqda, Qrup belə qiymətli kağızların əhəmiyyətli hissəsini açıq bazarda sata bilər.

Qrupda yaradılmış Xəzinədarlıq, Aktiv və Passivlərin idarə edilməsi funksiyaları və Aktiv və Passivlərin idarə edilməsi Komitəsi Qrupun likvidliyinə gündəlik nəzarətə görə məsuliyyət daşıyır.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

29. Aidiyyatı olan şəxslər haqqında açıqlamalar

24 sayılı "Aidiyyatı olan şəxslər haqqında açıqlamalar" adlı MUBS-a uyğun olaraq tərəflər bu halda aidiyyatı olan hesab edilir ki, bir tərəfin digər tərəfə nəzarət etmək və ya maliyyə və ya əməliyyat qərarlarının qəbul edilməsində mühüm təsir göstərmək qabiliyyəti olsun. Hər bir potensial aidiyyatı olan şəxs münasibətlərini nəzərdən keçirdikdə, diqqət bu münasibətlərin yalnız hüquqi formasına deyil, mahiyyətinə də yönəldilməlidir.

Aidiyyatı olan şəxslər aidiyyatı olmayan şəxslərin həyata keçirə bilmədiyi əməliyyatlarda iştirak edə bilər və aidiyyatı olan şəxslər arasında əməliyyatlar aidiyyatı olmayan şəxslər arasında əməliyyatlardan fərqli şərtlər, müddət və məbləğdə aparıla bilər. Digər aidiyyatı olan tərəflərə ümumi nəzarət altında olan müəssisələrin asılı müəssisələri və ya səhmdarlar daxildir.

Aidiyyatı olan şəxslərlə əməliyyatların həcmi, ilin sonunda qalıq balansları və il üzrə əlaqəli xərc və gəlir aşağıda göstərilir:

	2023					2022				
	Səhmdarlar/ yekun mülkiyyətçil ə	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Əsas rəhbərlik heyəti	Digər	Cəmi	Səhmdarlar/ yekun mülkiyyətçil ə	Ümumi nəzarət altında olan müəssisələr	Əsas rəhbərlik heyəti	Digər	Cəmi
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	-	5,735	-	-	5,735	-	1,417	-	-	1,417
1 yanvarda kredit qalığı, ümumi	-	517,056	3,623	52,283	572,962	-	668,349	3,283	22,826	694,458
İl ərzində verilmiş kreditlər	-	381,645	3,954	278,310	663,909	-	448,042	3,617	139,581	591,240
İl ərzində kredit ödəmələri	-	(424,308)	(3,865)	(260,018)	(688,191)	-	(591,774)	(3,575)	(108,425)	(703,774)
Faiznin hesablanması	-	-	101	589	690	-	592	5	351	948
Məzənnə fərqi	-	(13,641)	1,549	3,881	(8,211)	-	(8,153)	452	(2,050)	(9,751)
31 dekabrda kredit qalığı, ümumi	-	460,752	5,362	75,045	541,159	-	517,056	3,782	52,283	573,121
Çıxılsın: 31 dekabrda dəyersizləşmə üçün ehtiyat	-	(2,487)	(34)	(6,966)	(9,487)	-	(3,224)	(38)	(3,233)	(6,495)
31 dekabrda kredit qalığı, xalis	-	458,265	5,328	68,079	531,672	-	513,832	3,744	49,050	566,626
Kreditlər üzrə faiz gəliri	-	13,652	472	6,902	21,026	-	27,994	165	4,594	32,753
Digər aktivlər	-	78	-	32	110	-	8,347	-	-	8,347
İnvestisiya qiymətli kağızları	-	2,003	-	-	2,003	-	2,003	-	-	2,003
Bank və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	4,925	9,259	3,791	539	18,514	-	65,221	-	6,217	71,438
Müddətli depozitlər	330,851	1,086,420	9,132	577,623	2,004,026	85,973	484,674	3,118	28,915	602,680
Müddətsiz depozitlər	378,498	386,632	12,539	537,872	1,315,541	376,324	568,186	7,615	435,827	1,387,952
Subordinasiyalı borclar	17,873	9,895	8,376	65	36,209	78,620	46,971	1,105	1,230	127,926
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	-	-	-	-	-	32,744	22,119	-	-	54,863
Digər öhdəliklər	3,250	6,875	-	-	10,125	53	8,282	-	693	9,028
İcarə öhdəlikləri	-	11,448	-	-	11,448	-	11,725	-	-	11,725
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	-	49	-	-	49	-	1,657	-	-	1,657
Törəmə maliyyə aktivləri	-	8,263	-	-	8,263	-	6,606	-	-	6,606
Digər borc öhdəlikləri	-	-	-	-	-	-	-	3,249	-	3,249
Verilmiş zəmanətlər	-	28,906	-	20,468	49,374	-	81,997	-	8,022	90,019
Verilmiş akkreditivlər	-	2,521	-	6,556	9,077	-	4,967	-	3,002	7,969
İstifadə edilməmiş kredit xətləri	-	38,434	128	15,178	53,740	-	33,685	429	33,628	67,742
Faiz gəliri (kreditlər istisna olmaqla)	158	2,489	-	-	2,647	-	27	-	-	27
Faiz xərci	(6,386)	(11,638)	(339)	(3,931)	(22,294)	(3,931)	(17,812)	(245)	(514)	(22,502)
Haqq və komissiya gəliri	591	18,664	148	4,542	23,945	156	11,849	23	2,857	14,885
Haqq və komissiya xərci	(8)	(24,794)	-	(44)	(24,846)	-	(15,150)	-	(49)	(15,199)
Xarici valyutalardan xalis gəlirlər / (zərərlər): dilinq	712	5,101	63	2,057	7,933	1,051	3,969	7	1,950	6,977
Xarici valyutalardan xalis gəlirlər / (zərərlər): məzənnə fərqi	(194)	8,299	-	-	8,105	(81)	(17,200)	-	-	(17,281)
Xarici valyutalardan xalis gəlirlər / (zərərlər): xarici valyuta ilə törəmə alətlərlə əməliyyatlar	-	13,217	-	587	13,804	-	690	-	239	929
Maliyyə alətlərinin ilkin tanınmasında gəlir	-	1,265	-	-	1,265	-	-	-	-	-
Ümumi və inzibati xərclər	(53)	(9,721)	(14)	(23)	(9,811)	-	-	-	-	-
Amortizasiya hesablanmış dəyərle ölçülmüş maliyyə aktivlərinin şərtlərinin dəyişdirilməsi üzrə xalis gəlir	-	9,314	-	-	9,314	-	-	-	-	-
Digər əməliyyat xərcləri	(53)	(9,830)	(14)	(23)	(9,920)	(15)	(6,608)	-	-	(6,623)
Digər gəlir	-	524	-	-	524	-	259	-	-	259

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

29. Aidiyyatı olan şəxslər haqqında açıqlamalar (davamı)

31 dekabr 2023-cü il tarixinə Qrupun 199,533 min AZN (2022-ci il: 135,975 min AZN) məbləğində borcalanlara verilmiş kreditlər və yerli banklarda yerləşdirdiyi depozitlərə görə əsas şirkətdən zəmanət almışdır və Qrup effektiv faiz dərəcəsinin bir hissəsi kimi uçota alınmış 803 min AZN (2022-ci il: 1,470 min AZN) məbləğində zəmanət haqqı ödəmişdir.

Aidiyyatı olan şəxslərlə əməliyyatların şərtləri, məsələn, faiz dərəcələri, aidiyyatı olan şəxslərin hər bir sinfi üçün aşağıda göstərilir:

	2023				2022			
	Ümumi nəzarət		Digər aidiyyatı tərəflər	Əsas rəhbərlik heyəti	Ümumi nəzarət		Digər aidiyyatı tərəflər	Əsas rəhbərlik heyəti
Səhmdarlar/yekun mülkiyyət müəssisələri	olan ar/ yekun çilər	olan ar			Səhmdarlar/yekun mülkiyyət müəssisələri	olan ar		
Müştərilərə verilmiş kreditlər	-	10%-13%	10-17%	4%-30%	-	11%-15%	10%-17%	4%-27%
İnvestisiya qiymətli kağızları	-	11%	-	-	-	3%-11%	-	-
Kredit təşkilatları tərəfindən ödəniləcək məbləğlər	-	4%-5%	-	-	-	4%-11%	-	-
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	7%	-	-	6%	7%	-	-	6%
İcarə öhdəliyi	-	10%-11%	10%	-	-	10%-11%	10%	-
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	-	11%	-	-	-	-	-	-
Subordinasiyalı borc	5%	5%	-	-	5%	5%	-	-
Depozitlər	1%-8%	3%-7%	2%-6%	0%-9%	1%-8%	3%-7%	6%	0%-8%

Aidiyyatı olan şəxslərlə əməliyyatların şərtləri, məsələn, illərlə qalan maksimum ödəmə müddətləri əlaqəli tərəflərin hər bir sinfi üçün aşağıda göstərilir:

	2023				2022			
	Ümumi nəzarət		Digər aidiyyatı tərəflər	Əsas rəhbərlik heyəti	Ümumi nəzarət		Digər aidiyyatı tərəflər	Əsas rəhbərlik heyəti
Səhmdarlar/yekun mülkiyyət müəssisələri	olan ar/ yekun çilər	olan ar			Səhmdarlar/yekun mülkiyyət müəssisələri	olan ar		
Müştərilərə verilmiş kreditlər	-	25	27	25	-	25	27	25
İnvestisiya qiymətli kağızları	-	-	-	-	-	-	-	-
Kredit təşkilatları tərəfindən ödəniləcək məbləğlər	-	2	-	-	-	1	-	-
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	-	-	-	-	-	-	-	-
İcarə öhdəliyi	-	2	-	-	-	3	-	-
Kredit təşkilatları qarşısında öhdəliklər	-	25	26	25	-	3	-	-
Subordinasiyalı borc	7	3	6	6	5	3	6	3
Depozitlər	7	2	0	0	3	3	0	0

Əsas rəhbər heyətinin üzvlərinə ödənişlər aşağıdakılardan ibarətdir:

	2023	2022
Əmək haqqı və digər ödənişlər	(10,957)	(11,460)
Sosial sığorta məsrəfləri	(1,288)	(1,420)
Əsas rəhbər heyətinə ödənişlər	(12,245)	(12,880)

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

30. Maliyyə fəaliyyətindən əmələ gələn öhdəliklərdə dəyişikliklər

	<i>Qeyd</i>	<i>Buraxılmış borc qiymətli kağızları</i>	<i>Subordinasiyalı borclar</i>	<i>Cəmi</i>
1 yanvar 2022-ci il tarixinə balans dəyəri		162,465	45,103	207,568
Hiperinflasiyanın təsiri		(13,930)	(3,398)	(17,328)
Emissiyadan daxilolmalar		178,468	114,512	292,980
Geri alınma		(243,788)	–	(243,788)
Xarici valyutanın çevrilməsi		3,465	(628)	2,837
Digər		23	–	23
31 dekabr 2022-ci il tarixinə balans dəyəri	15	86,703	155,589	242,292
Hiperinflasiyanın təsiri		(20,472)	(9,953)	(30,425)
Emissiyadan daxilolmalar		58,133	–	58,133
Geri alınma		(90,817)	(18,700)	(109,517)
Xarici valyutanın çevrilməsi		17,132	11,497	28,629
Digər		467	–	467
Törəmə müəssisənin səhmlərinin satılması yolu ilə azalma		(51,146)	(42,417)	(93,563)
31 dekabr 2023-cü il tarixinə balans dəyəri	15	–	96,016	96,016

31. Kapitalın adekvatlığı

Qrup fəaliyyətinə məxsus olan risklərdən qorunmaq məqsədilə kapital bazasını fəal şəkildə idarə edir. Qrupun kapitalının adekvatlığı, digər metodlarla yanaşı, ARMB və GMB tərəfindən təyin edilmiş kapitalın adekvatlığı normativindən istifadə etməklə nəzarət edilir.

Keçən il ərzində Qrup bütün kənardan müəyyən edilmiş kapital tələblərinə tam əməl etmişdir.

Qrup tərəfindən kapitalın idarə edilməsi siyasətinin əsas məqsədi – Qrupda kapitalla bağlı müəyyən olunmuş xarici tələblərin yerinə yetirilməsinin, habelə fəaliyyətin həyata keçirilməsi və səhmdar dəyərinin maksimal artırılması məqsədilə yüksək kredit reytinginin və kapitalın adekvatlığı reytinglərinin dəstəklənməsinin təmin edilməsidir.

Qrup iqtisadi şərait və fəaliyyətinin risk xüsusiyyətləri dəyişdikcə kapital strukturunu idarə edir və müvafiq düzəlişlər aparır. Kapitalın strukturunu saxlamaq və ya bu strukturda düzəlişlər etmək məqsədilə Qrup səhmdarlara dividend ödənişləri məbləğində düzəlişlər edə, kapitalı səhmdarlara qaytara və ya kapital qiymətli kağızlarını buraxa bilər. Keçən illərlə müqayisədə məqsəd, siyasət və proseslərdə ciddi dəyişikliklər baş verməmişdir.

ARMB kapital adekvatlığı əmsalı

ARMB öz qaydalarına uyğun olaraq banklardan 1 dərəcəli kapital və cəmi kapital üzrə kapitalın minimal adekvatlıq əmsalını, müvafiq olaraq, 6% (2022-ci il: 6%) və 12% (2022-ci il: 12%) dərəcələrində saxlamağı tələb edir.

	2023	2022
1 dərəcəli kapital	544,698	456,310
2 dərəcəli kapital	326,096	259,748
Çıxılsın: kapitaldan çıxılmalar	(113,365)	(165,365)
Cəmi nizamnamə kapitalı	757,429	550,693
Risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlər	3,916,710	3,214,522
Kapitalın adekvatlığı əmsalı (1 dərəcəli kapital)	13.9%	14.2%
Kapitalın adekvatlığı əmsalı (Cəmi kapital)	19.3%	17.1%

GMB kapital adekvatlığı əmsalı

GMB banklardan ümumi kapitalın minimal adekvatlığı əmsalını 19.82% (31 dekabr 2022-ci il: 18.53%) dərəcəsində və Bazil III tələbləri əsasında hesablanmış risk dərəcəsi üzrə ölçülmüş aktivlərin 1 dərəcəli kapital/ kapital əmsalını 15.91% (31 dekabr 2022-ci il: 13.63%) dərəcəsində saxlamağı tələb edir. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə "PASHA Bank Georgia" SC-nin bu əsasla kapitalın adekvatlıq əmsalı 20.85% (31 dekabr 2022-ci il: 18.97%) və 1 dərəcəli kapital/əsas 1 dərəcəli kapital əmsalı 18.10% (31 dekabr 2022-ci il: 15.91%) olmuşdur.

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

32. Mühüm qeyri-nəzarət payı olan törəmə müəssisələr

2023-cü il ərzində Qrup əvvəl tam mülkiyyətdə olmuş törəmə müəssisəsi PASHA Bank Georgia SC-də və PASHA Yatırım Bankası A.Ş.-də səhmlərinin müvafiq olaraq 14.94%-ni və 22.75%-ni satmışdır. Nəticədə Qrupun PASHA Yatırım Bankası A.Ş.-də və PASHA Bank Georgia SC-də payları müvafiq olaraq 28.21% (asılı müəssisəyə investisiya) və 85.06% qədər azalmışdır. 31 dekabr 2023-cü il tarixinə PASHA Bank Georgia SC əhəmiyyətli qismən mülkiyyətdə olan törəmə müəssisə hesab olunur (31 dekabr 2022-ci il: PASHA Yatırım Bankası A.Ş.). 2023-cü il ərzində PASHA Yatırım Bankası A.Ş.-nin 29 dekabr 2023-cü ildə törəmə müəssisənin səhmlərinin satılmasından əvvəl qeyri-nəzarət payına aid edilmiş mənfəəti 1,520 min AZN olmuşdur.

2023				
	<i>Qeyri-nəzarət paylarına aid mülkiyyət/səs hüquqları, %</i>	<i>İl ərzində qeyri-nəzarət paylarına bölüşdürülmüş mənfəət(zərər)</i>	<i>İlin sonunda yığılmış qeyri-nəzarət payları</i>	<i>İl ərzində qeyri-nəzarət paylarına ödənilmiş dividendlər</i>
PASHA Bank Georgia SC	15%	400	9,891	-
2022				
	<i>Qeyri-nəzarət paylarına aid mülkiyyət/səs hüquqları, %</i>	<i>İl ərzində qeyri-nəzarət paylarına bölüşdürülmüş mənfəət(zərər)</i>	<i>İlin sonunda yığılmış qeyri-nəzarət payları</i>	<i>İl ərzində qeyri-nəzarət paylarına ödənilmiş dividendlər</i>
PASHA Yatırım Bankası A.Ş.	49%	(6,836)	45,804	-

Bu törəmə müəssisələrin məcmu maliyyə məlumatları aşağıda təqdim olunur. Bu məlumatlar şirkətlərarası silinmələrdən əvvəlki məbləğlərə əsaslanır.

PASHA Bank Georgia SC	2023	2022
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	40,983	39,389
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	23,273	29,555
Törəmə maliyyə aktivləri	412	246
Müştərilərə verilmiş kreditlər	212,621	220,987
İnvestisiya qiymətli kağızları	41,264	27,624
Əmlak və avadanlıqlar	1,216	1,524
Qeyri-maddi aktivlər	3,097	3,310
İstifadə hüququ olan aktivlər	1,928	2,372
Digər aktivlər	11,984	1,551
Cəmi aktivlər	336,778	326,558
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	57,022	67,191
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	182,730	171,325
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	497	589
Subordinasiyalı borc	17,533	16,727
Zəmanətlər və digər təəhhüdlər üçün təminat	578	224
İcarə öhdəlikləri	1,983	2,376
Digər öhdəliklər	5,385	3,372
Ümumi öhdəliklər	265,728	261,804
Kapital	71,050	64,754

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

32. Mühüm qeyri-nəzarət payı olan törəmə müəssisələr (davamı)

PASHA Bank Georgia SC	2023	2022
Faiz gəlirləri	35,140	25,448
Faiz xərci	(12,322)	(9,934)
Kreditin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat	(3,286)	(2,743)
Qeyri-faiz gəliri	7,721	6,336
Qeyri-faiz xərci	(26,153)	(20,437)
İl üzrə mənfəət/(zərər)	1,100	(1,330)
Digər ümumi gəlir	-	-
İl üzrə cəmi ümumi gəlir/(zərər)	1,100	(1,330)
Əməliyyat fəaliyyətindən xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti	12,723	13,027
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə istifadə edilmiş xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti	(14,735)	(15,087)
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti	3,755	3,846
Valyuta məzənnəsində dəyişikliklərin pul vəsaitlərinə və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə təsiri	(326)	(335)
Gözlənilən zərərlərin pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə təsiri	2	2
Məhdudlaşdırılmış qalıqların və hesablamaların təsiri	-	-
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərində xalis artım	1,419	1,453
PASHA Yatırım Bankası A.Ş.	2023	2022
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentləri	96,207	91,760
Kredit təşkilatlarından alınacaq məbləğlər	50,147	64,516
Törəmə maliyyə aktivləri	71	-
Müştərilərə verilmiş kreditlər	321,673	324,448
İnvestisiya qiymətli kağızları	66,989	50,276
İnvestisiya əmlakı	45,050	31,229
Əmlak və avadanlıqlar	15,999	18,469
Qeyri-maddi aktivlər	1,992	1,608
İstifadə hüququ olan aktivlər	55	108
Təxirə salınmış mənfəət vergisi aktivləri	3,174	-
Cari mənfəət vergisi aktivləri	256	-
Digər aktivlər	1,266	1,830
Cəmi aktivlər	602,879	584,244
Banklar və dövlət fondları qarşısında öhdəliklər	315,557	275,952
Müştərilər qarşısında öhdəliklər	46,250	52,434
Törəmə maliyyə öhdəlikləri	2	288
Buraxılmış borc qiymətli kağızları	51,146	86,703
Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəliyi	-	5,327
Cari mənfəət vergisi öhdəliyi	1,822	1,544
Subordinasiyalı borc	42,417	42,518
Digər borc öhdəlikləri	34,735	20,117
Zəmanətlər və digər təəhhüdlər üçün təminat	2,313	659
İcarə öhdəlikləri	28	80
Digər öhdəliklər	1,520	5,140
Ümumi öhdəliklər	495,790	490,762
Kapital	107,089	93,482

(Cədvəllərdəki məbləğlər min Azərbaycan manatı ilə təqdim edilir)

32. Mühüm qeyri-nəzarət payı olan törəmə müəssisələr (davamı)

PASHA Yatırım Bankası A.Ş.	2023	2022
Faiz gəlirləri	53,430	47,201
Faiz xərci	(30,443)	(24,133)
Kreditin dəyərsizləşməsi üçün ehtiyat	(353)	(507)
Qeyri-faiz gəliri	12,975	9,378
Qeyri-faiz xərci	(15,133)	(9,383)
Mənfəət vergisi xərci	2,462	(12,834)
Xalis monetar mövqə üzrə zərər	(19,838)	(21,076)
İl üzrə mənfəət/(zərər)	3,100	(11,354)
Digər ümumi gəlir	-	557
İl üzrə cəmi ümumi gəlir/(zərər)	3,100	(10,797)
Əməliyyat fəaliyyətindən xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti	101,716	77,884
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə (istifadə edilmiş)/əldə edilmiş xalis pul vəsaitləri	(19,585)	1,559
Maliyyələşdirmə fəaliyyəti üzrə əldə edilmiş xalis pul vəsaitlərinin hərəkəti	(32,728)	(19,542)
Valyuta məzənnəsində dəyişikliklərin pul vəsaitlərinə və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə təsiri	14,325	12,695
Gözlənilən zərərlərin pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə təsiri	(169)	(39)
Məhdudlaşdırılmış qalıqların və hesablamaların təsiri	145	-
Hiperinflasiyanın pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərinə təsiri	(59,257)	(6,842)
Pul vəsaitləri və pul vəsaitlərinin ekvivalentlərində xalis artım	4,447	65,715

33. Asılı müəssisəyə investisiya

Kapital metodu əsasında aşağıdakı asılı müəssisə uçota alınır:

Asılı müəssisə	Mülkiyyət/səsvərmə hüququ, %	Əsas fəaliyyət yeri	Təsis edildiyi ölkə	Fəaliyyət növü	Balans dəyəri
31 dekabr 2023-cü il					
PASHA Yatırım Bankası A.Ş.	28.21%	Türkiyə	Türkiyə	Bankçılıq	30,210

Grup ilkin olaraq PASHA Yatırım Bankası A.Ş. asılı müəssisəsində investisiyanı xalis aktivlərin ədalətli dəyərindəki payı əsasında uçota almış (bu pay, şərti alış qiymətinin hələ tamamlanmamış bölüşdürülməsinə görə 27,239 AZN məbləğində təxmin edilən ümumi investisiyanın ədalətli dəyərindən yüksək qiymətləndirilmişdir), bu da ilkin tanınmada investisiyanın ədalətli dəyəri olmuşdur. Grupun investisiya obyektinin aktivləri və öhdəliklərinin xalis ədalətli dəyərində payının investisiyanın ədalətli dəyərindən artıq hissəsi 2023-cü il üzrə mənfəət və ya zərərdə tanınmış törəmə müəssisənin səhmlərinin satışı üzrə zərərin azalmasına daxil edilmişdir.

Aşağıdakı cədvəldə asılı müəssisələr haqqında ümumiləşdirilmiş maliyyə məlumatı təqdim edilir:

Asılı müəssisənin aktivləri və öhdəlikləri (PASHA Yatırım Bankası A.Ş.)	2023	2022
Aktivlər	602,879	-
Öhdəliklər	(495,790)	-
Xalis aktivlər	107,089	-
Grupun mülkiyyətində olan xalis aktivlərin payı	30,210	

Konsolidasiya edilmiş mənfəət və ya zərər hesabatında asılı müəssisədəki pay üzrə mənfəət və ya zərər qeydə alınmamışdır.

34. Hesabat tarixindən sonra baş vermiş hadisələr

ARMB-nin 31 yanvar 2024-cü il tarixli qərarı ilə yeni "Banklara aidiyyəti olan şəxslərlə əməliyyatların aparılması Qaydaları" qəbul edilmişdir və 13 mart 2024-cü il tarixindən qüvvəyə minir.